

Sfântul Arhiepiscop Luca al Crimeii (1877 – 1961)

Duh - Suflet – Trup

[Puterea inimii]

Carte tipărită cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte GALACTION
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Sophia & Cartea Ortodoxă, București

Traducere: Evdochia Şavga

Carte apărută sub patronajul Fundației Sfinții Martiri Brâncoveni
[www.scoalabrancoveneasca.ro]

[illegible]

Powered by **ABBYY FineReader** 11

Download PDF: <http://www.archive.org/details/SfantulLucaAlCrimeii-Duh-Suflet-TrupputereaInimii> 487

Download ODT, Office: <http://www.archive.org/details/SfantulLucaAlCrimeii-Duh-Suflet-TrupputereaInimii>

Cuprins

<u>Cuvânt înainte la ediția românească</u>	4
<u>1. Ce concluzii putem trage asupra progresului actual al științei</u>	11
<u>2. Inima în calitate de organ al cunoașterii supreme</u>	20
<u>3. Creierul și duhul. Duhul în natură</u>	46
<u>4. Duhul plantelor și al animalelor</u>	62
<u>5. Sufletul animalelor și al omului</u>	69
<u>6. Duhul nu este legat necondiționat de suflet și trup</u>	84
<u>7. Capacitățile duhovnicești transcendente</u>	97
<u>8. Despre omul lăuntric (omul interior)</u>	116
<u>9. Nemurirea</u>	125
<u>Acatistul Sfântului Luca al Crimeii, Făcătorul de minuni</u>	138
<u>RUGĂCIUNE PENTRU BOLNAV</u>	150
<u>Poze și imagini</u>	152

Cuvânt înainte la ediția românească

„Lucrarea omului trebuie să fie ca un diamant - să strălucească oricum ai întoarce-o”.

Aceste cuvinte de îndemn, rostite de către Sfântul Luca al Crimeii, s-au împlinit pilduitor în propria sa viață. Chirurg, savant și deopotrivă arhieru al Bisericii lui Hristos, Sfântul Luca și-a săvârșit lucrarea în vremurile de cumplită prigonire ateistă din Rusia. Viața acestui mare ierarh mărturisitor le este cunoscută cititorilor români din scrierile publicate deja la câteva edituri de la noi. [Sfântul Luca al Crimeii, *Am iubit pătimirea* (autobiografie), Ed. Sophia, București, 2005; Arhimandritul Nectarie Antonopoulos, *Sfântul Arhiepiscop Luca (1877-1961) - Chirurgul fără de arginți*, Ed. Biserica Ortodoxă și Egumenița]

Nu stă în puterea noastră a înfățișa în câteva cuvinte portretul duhovnicesc al acestui mare om al lui Dumnezeu. Orice strădanie și zăbovire asupra vieții sale, oricât de sânguincioase și de pătrunzătoare ar fi, se dovedesc a fi, în cea mai mare parte, neputincioase. Taina sfințeniei nu poate fi cuprinsă, ci numai împărtășită. Iar cel care intră în părtășie cu lumina cea tainică a viețuirii sfinte e îmbrățișat el însuși de această profundă realitate. De aceea, îndrăznind a ne apropia de măreția Sfântului Luca, nu putem să ne simțim decât ca niște grăunțe de nisip alăturate unui munte nespus de înalt.

Cartea pe care cititorul o are în față își are începutul în anii 1920 ai veacului trecut. Cu toate că Sfântul Luca a fost intens preocupat de alcătuirea acestei cărți încă din anii de început ai prigoanei ateiste din Rusia, a izbutit să o definitiveze abia în anii 1945-1947, când se apropia de vârsta de șaptezeci de ani. [În limba rusă, această carte a cunoscut mai multe ediții, una dintre ele fiind și cea apărută în anul 1997 și publicată de către Institutul Teologic Ortodox „Sfântul Tihon” din Moscova]

Fiind o lucrare apologetică (cu scop de apărare a religiei ortodoxe), Sfântul Ierarh Luca i-a pus acestei cărți un titlu care să înfățișeze și să mărturisească în chip vădit țelul cu care ea a fost scrisă, încât ea a fost numită: „Duh-Suflet-Trup”.

Propaganda antireligioasă, care s-a dezlănțuit în Rusia după anul 1917, nu avea o justificare temeinică, ci se autoinflama în jurul unei lozinci semidocte și absurde, care proclama înfruntarea și contradicția de neîmpăcat dintre credință și știință. Iar acest așa-zis conflict era supralicitat tocmai pentru a fi batjocorită și nimicită credința. Propaganda ateistă afirma că știința a descoperit minciuna și a dovedit că religia este „opiul poporului”, iar credința și manifestările ei nu sunt altceva decât unelte puse „în slujba claselor exploatare”.

Însă, viața și activitatea Episcopului Luca erau mărturii copleșitoare împotriva acestei acerbe propagande ateiste. În persoana sa nu exista nici un conflict, ci o îmbinare armonioasă și o împăcare a credinței cu știința. Și tocmai această concepție și experiență a sa o descrie în cartea „Duh-Suflet-Trup”.

Înainte nenumăratelor prigoane și exiluri pe care le-a îndurat, în anul 1921, Sfântul Luca a fost supus și unui proces public prin care se urmărea nu numai defăimarea și batjocorirea lui, ci și să se demonstreze că Dumnezeu nu există. Însă, izbânda râvnită de ateii nu s-a arătat nicidecum, ci dimpotrivă, s-a preschimbat într-o rușinoasă înfrângere.

În acest proces, cea din urmă întrebare pusă Sfântului Luca de către acuzatorul public a fost: „Cum este posibil ca dumneavoastră să credeți în Dumnezeu, părinte chirurg Voino-Iasenețki? L-ați văzut vreodată pe Dumnezeul dumneavoastră?”.

Răspunsul a venit neîntârziat: „Pe Dumnezeu, într-adevăr, nu L-am văzut niciodată, domnule acuzator public. Dar am făcut operații pe creier și nu am văzut minte acolo înăuntru! Și nici conștiință nu am văzut acolo!” (există creier vizibil, dar asta nu înseamnă că nu există minte și conștiință, chiar dacă nu le vedem) [Arhimandritul Nectarie Antonopoulos, „Sfântul Arhiepiscop Luca (1877-1961) - Chirurgul fără de

arginți”, Ed. Biserica Ortodoxă și Egumenița, pag. 86]

Unui apropiat, care nu credea în nemurire și în înviere, Sfântul Luca i-a spus: „Credincioșii nu neagă niciodată datele științifice, dar consideră că deasupra lor stăpânește o putere superioară - Dumnezeu. Poate voi avea vreodată posibilitatea să le dau prietenilor să citească lucrarea mea „Duh-Suflet-Trup”. O lectură atentă va ajuta mult în această problemă” [Arhimandritul Nectarie Antonopoulos, „Sfântul Arhiepiscop Luca (1877-1961) - Chirurgul fără de arginți”, Ed. Biserica Ortodoxă și Egumenița, pag. 298-299].

Este binecunoscut faptul că Sfântul Luca nu făcea nici o intervenție chirurgicală dacă în sala de operații nu se afla icoana Maicii Domnului cu Pruncul Hristos. La cinci luni după procesul public mai sus pomenit, profesorul Kassirski scria despre Sfântul Luca:

„Era perioada când ritualul său religios dinainte de operație se mărise. Acum, în fața icoanei Maicii Domnului era mereu aprinsă o candelă. Înaintea operației nu numai că făcea semnul crucii, dar rostea și o rugăciune scurtă și făcea cruce de trei ori în spațiul sălii de operații înainte de a lua bisturiul în mână. Toți știau că Voino-Iasenețki era mare cunoscător al obiectului său, om de știință strălucit. Din acest motiv s-au obișnuit repede cu ciudăteniile lui religioase și problema aceasta nu a luat dimensiuni mari”.

Însă, îndată ce autoritățile comuniste au scos icoana din sala de operații, Sfântul Luca a încetat orice intervenție chirurgicală. Infirmiera M.G. Nezenskaia spunea despre Ierarh: „În treburile de natură morală, el se comporta ca și când nu ar fi existat nimeni în jurul lui. Era singur în fața conștiinței sale. Iar autocritica la care se supunea era mai severă decât oricare alta”.

Valentin, unul dintre fiii Sfântului Luca - ajuns medic la rândul său - își amintește următoarea întâmplare: „Simțul tactil dezvoltat era, după cum se pare, înăscut în tatăl meu. Odată, vorbind cu noi, copiii lui, a vrut să ne dovedească prin fapte acest

lucru. A luat zece foi subțiri de hârtie, le-a îndoit și apoi ne-a cerut să-i spunem să taie cu bisturiul oricâte foi vrem noi. I-am spus un număr de foi, de pildă șapte, și cu o tăietură de bisturiu a tăiat cele șapte foi! Experimentul s-a dovedit reușit. Am rămas uimiți” [Arhimandritul Nectarie Antonopoulos, „Sfântul Arhiepiscop Luca (1877-1961) - Chirurgul fără de arginți”, Ed. Biserica Ortodoxă și Egumenița, pag. 60].

Studentilor săi, Sfântul Luca obișnuia să le spună: „Ca să se facă cineva chirurg trebuie să se fi născut chirurg. Și trebuie să se deosebească prin trei însușiri: să aibă ochi de vultur, inimă de leu și mâini de femeie” [Arhimandritul Nectarie Antonopoulos, „Sfântul Arhiepiscop Luca (1877-1961) - Chirurgul fără de arginți”, Ed. Biserica Ortodoxă și Egumenița], însă Sfântul Luca a dovedit că aceste înzestrări le are cu prisosință și întru cele duhovnicești, făcându-le lucrătoare prin delicatețea, profunzimea și puterea cuvintelor lui. Astfel, graiurile Sfântului Ierarh au adevărit încă o dată tăria cuvântului lui Dumnezeu, care „e viu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri, și pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă, și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii” (Evrei 4, 12).

Spre mărturie, vom înfățișa în continuare o întâmplare care s-a petrecut în zilele noastre, mai precis în anul 1996.

O învățătoare pe nume Galina - care predă într-o școală din Simferopol - fusese crescută într-o familie de atei din fosta U.R.S.S. și din această pricină ea era departe de Biserică. În luna mai, Galina s-a îmbolnăvit, iar medicii au socotit că ar suferi de o răceală. Însă, cu toate că a făcut un tratament care a durat câteva săptămâni, febra ei nu scădea deloc. Ajungând în stare de epuizare, a fost internată în spital, fiind diagnosticată în cele din urmă cu cancer la plămâni. A făcut analize la mai multe spitale din Sevastopol, însă aici nu numai că s-a confirmat acest diagnostic, ci s-a constatat că era vorba de o formă gravă de cancer care înainta într-un ritm galopant. Mai mult, medicii au

afirmat că orice intervenție chirurgicală e zadarnică, dar cu toate acestea, la insistența apropiaților, în luna iulie, Galina a fost internată într-un spital oncologic.

În aceste împrejurări dureroase, o rudă apropiată de-a bolnavei ar fi dorit să-i vorbească despre credință, însă, știind că Galina este atee convinsă, nu îndrăznește să facă acest lucru. De aceea, se ruga Sfântului Luca pentru tămăduirea celei suferinde și cerea preoților să fie pomenită la Sfânta Liturghie care se săvârșea în biserica unde se află moaștele Epsicopului Luca.

Într-o zi, primind îndemn lăuntric, această rudă a Galinei a venit la spital și a început să-i vorbească despre Ierarhul Luca. I-a adus slujba Sfântului, precum și cartea sa „**Duh-Suflet-Trup**”. Apoi i-a spus că sfintele moaște se află în biserică și toți cei care vor să i se închine pot să o facă. Citind din cărțile care îi fuseseră aduse și prin tainica lucrare a Sfântului Duh primind mărturia Sfântului Luca, Galina a hotărât ca în ziua următoare să meargă să se închine sfintelor moaște ale ierarhului. A împlinit acest lucru, cu toate că era foarte slăbită. Ajungând la raclă, femeia bolnavă și-a revărsat înaintea Sfântului Luca toată durerea care îi copleșea inima și și-a mărturisit groaza care o cuprinsese știind că urma să moară foarte curând.

În ziua de 5 august, Galinei trebuiau să-i fie făcute analizele finale pentru a fi stabilită ziua operației. Analizele au fost duse la bun sfârșit, dar spre uimirea tuturor, cancerul de la plămâni dispăruse fără urmă!

În acest fel, Galina s-a încredințat că Sfântul Luca nu i-a tămăduit numai sufletul, ci și trupul. Astăzi ea lucrează la ziarul bisericesc din Simferopol, fiind ea însăși mărturie a felului minunat în care Dumnezeu i-a înviat sufletul prin iubitul Său ierarh - Sfântul Luca.

„Fără credința în înviere, mai toată suferința devine absurdă, lipsită de sens; ea poate împlânzi sufletul îndărătnic, însă nu îl vindecă de mândria ce se ascunde în

străfundurile lui.

Suferința îmbogățește experiența vieții însă, fără rugăciune, nu duce sufletul către nepătimire.

Treptat, ea omoară și trupul și inima și mintea, fără ca ele să se desăvârșească în cunoașterea lui Dumnezeu.

Când însă se atinge de suflet Lumina lumii de Sus, atunci totul se schimbă: mor patimile pământești, iar duhul se înalță spre a vedea pe Cel Veșnic. Dăruit cu această binecuvântare, omul își trăiește orice situație pământească (socială, materială, ba chiar și științifică) ca pe un „accesoriu”, și nicicum nu se sinchisește de cariera sa pământească. Și dacă va continua trăindu-se pe sine în conștiință smerită, atunci îi va fi dată și mai multă cunoaștere despre tainele veacului ce va să fie” [Arhimandritul Sofronie, „Vom vedea pe Dumnezeu precum este”, Editura Sophia, București, 2005, pag. 108].

Considerăm că aceste cuvinte ale dumnezeiescului Părinte Sofronie Saharov ne înfățișează uimitor de limpede calea cea strâmtă care duce către Dumnezeu.

Arhiepiscopul Lazăr al Simferopolului și Crimeii, care a participat la deshumarea moaștelor Sfântului Luca, spunea despre minunatul Ierarh:

„Viața sa nu poate decât să emoționeze orice suflet. A fost cu adevărat mare, deopotrivă ca păstor și ca om de știință. A trăit în momente foarte grele ale Bisericii noastre și ne-a dovedit prin viața lui că un om de știință poate să fie și profund credincios. A pornit ca un simplu medic de țară și a evoluat ca faimos chirurg, care își vindeca bolnavii cu înalta sa erudiție științifică. Noi, credincioșii, știm foarte bine că nu a fost numai abilitatea sa, ci și marea credință pe care o avea în Dumnezeu.

El însuși stăruia să le spună bolnavilor atunci când îi opera: «Nu este mâna mea care operează, ci Însuși Dumnezeu operează și vindecă».

Aici, în Simferopol, și-a săvârșit slujirea sa vreme de mulți ani și a ajutat mii de oameni care și-l amintesc cu recunoștință. A fost un om al dragostei, un suflet nobil, o inimă mare. Este caracteristic faptul că la deshumarea moaștelor sale, paradoxal, în timp ce trupul i se dezintegrase, inima i-a fost găsită intactă. Ea nu s-a supus legilor stricăciunii.

Se pare că și natura a respectat această inimă plină de dragoste adevărată. Sfântul Luca a iubit, s-a luptat, a suferit, a ostenit, s-a primejduit, a îndurat și a fost prigonit lăsându-le creștinilor - căsătoriți și necăsătoriți - un model limpede de urmare a lui Hristos. Ca și marele Pavel, pe toate le-a socotit gunoaie, ca să-L câștige pe Hristos. Și a reușit, deoarece a vrut aceasta cu adevărat”.

Și tocmai pentru felul în care Domnul Iisus a proslăvit moaștele Sfântului Luca, pecetluind tăria de diamant a inimii și a cuvintelor sale, am îndrăznit să preschimbăm titlul acestei cărți în „Puterea inimii”. Căci iată, Însuși Dumnezeu mărturisește înaintea tuturor veacurilor că Sfântul Luca Îl iubește cu dragoste care nu se va putea sfârși vreodată.

L. S. Desartovici

„Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu și lucrător și mai ascutit decât orice sabie cu două tăișuri, și pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă, și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii”. (Evrei 4, 12)

„...și întreg duhul vostru, și sufletul, și trupul să se păzească, fără de prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos”. (1 Tesaloniceni 5, 23)

1. Ce concluzii putem trage asupra progresului actual al științei

[În notele cuprinse în ediția românească a acestui volum, am așezat și unele mărturii din experiența nemijlocită a Sfântului Luca, deoarece el însuși îi destăinuia părintelui Veletev - profesor al Academiei Duhovnicești din Moscova - că în alcătuirea cărții a însemnat numeroase lucruri pe care le-a trăit el însuși. De asemenea, în măsura în care ne-a stat în putință, am încercat să identificăm savanții și lucrările pomenite de Sfântul Luca].

Cugetările noastre asupra relației dintre trup, duh și suflet le vom începe de departe.

Până la sfârșitul secolului al 19-lea, ansamblul științelor exacte ne copleșea cu precizia tuturor celor tratate de către ele. Până nu demult, era înstăpânită o credință

necondiționată în dogmele fundamentale ale științei [adică în principiile și axiomele lor ce erau socotite a fi imuabile. Imuabil = permanent, neschimbabil], și abia câteva minți alese vedeau fisurile mărețului edificiu al științelor clasice. Și iată că marile descoperiri științifice, de la sfârșitul veacului trecut [al 19-lea] și începutul secolului nostru, au zguduit pe neașteptate înseși temeliile acestui edificiu al științelor clasice și au impus o revizuire a ideilor fundamentale ale fizicii și mecanicii.

Principiile, care păreau să aibă o fundamentare matematică concretă, sunt în prezent dezbătute de către savanți. Cărțile - în genul lucrărilor profunde ale lui Henri Poincaré [a fost unul dintre cei mai mari matematicieni și fizicieni francezi și a trăit între anii 1854-1912] „Știința și ipoteza” - aduc în fiecare pagină dovezi în acest sens. Acest eminent matematician a demonstrat faptul că și matematica cuprinde o multitudine de ipoteze și condiționări. Unul dintre cei mai vestiți colegi ai lui, de la Institutul de Matematică, Émile Picard [matematician francez care a trăit între anii 1856-1924], demonstrează, într-una din lucrările sale, cât de disparate sunt principiile mecanicii, ale acestei științe care pretinde să formuleze legile de ansamblu ale Universului.

Ernst Mach [fizician și filozof austriac care a trăit între anii 1838-1916], în lucrarea sa „Istoria mecanicii”, împărtășește o părere asemănătoare: „Bazele mecanicii, în aparență cât se poate de simple, sunt de fapt extrem de complexe. Ele se întemeiază pe experiențe nerealizate încă sau chiar imposibil de realizat și în nici un caz nu pot fi privite drept axiome matematice.

Fizicianul Lucien Poincaré [fizician francez care a trăit între anii 1862-1920] scrie:

„Nu au mai supraviețuit teorii grandioase, recunoscute de către toți, în raport cu care cercetătorii să se afle în unanimitate (unanimitate = acord total de idei, de opinii). O anarhie (dezordine) bine cunoscută domnește în domeniul științelor naturale și nici una dintre legi nu se arată a fi cu adevărat necesară. Noi asistăm la dizolvarea ideilor vechi și

nu la o încheiere a cercetărilor științifice. Ideile, care pentru predecesorii noștri păreau temeinic fundamentate, sunt supuse re-analizării. În prezent, se renunță la ideea că toate fenomenele pot fi explicate din punct de vedere mecanic. Sunt contestate înseși bazele mecanicii: noile evidențe au zguduit credința în însemnătatea absolută a legilor care erau considerate fundamentale”.

Dar dacă în urmă cu 30-40 de ani puteam vorbi despre faptul că fizica și mecanica experimentau o stare de anarhie (haos), în prezent aceasta nu mai corespunde realității. Revoluționara dizolvare a principiilor și a cunoștințelor fundamentale ale fizicii a condus către elaborarea unor noi concepții, mult mai profunde și mai exacte decât cele anterioare. Mai mult, aceste concepții nu resping vechea mecanică clasică, ci o abordează ca pe o teorie relativă, care are limitele sale de aplicabilitate, destul de mărginite.

Astfel, spre exemplu, s-a dovedit că în lumea celor mai mici particule cunoscute nouă - molecule, atomi, electroni etc. - mecanica clasică își încetează aplicabilitatea și trebuie să cedeze locul unei teorii mult mai precise, dar care în același timp este mai complexă și mai abstractă: mecanica cuantică. Cu toate acestea, mecanica cuantică nu este ceva ce contrazice integral mecanica clasică, ci o include pe aceasta ca pe un domeniu înrudit, necesar în examinarea obiectelor cu masă moleculară suficient de mare.

Pe de altă parte, pentru procesele care se desfășoară cu viteze mari de deplasare, apropiate de cea a luminii, mecanica clasică încetează, de asemenea, să mai aibă aplicabilitate și este necesar să fie înlocuită cu mult mai riguroasa teorie a mecanicii relativiste, care se bazează pe teoria relativității a lui Einstein [Albert Einstein este autorul teoriei relativității, datorită căreia a primit premiul Nobel pentru fizică în anul 1921. A trăit între anii 1879-1955].

Legile constanței elementelor nu mai există, deoarece este incontestabil dovedită transformarea unor elemente în altele. S-a constatat că există elemente cu aceeași masă atomică, dar cu proprietăți chimice diferite. Acum câțiva ani, un astfel de fenomen ar fi fost privit cu ironie de către chimiști (T. Svedberg - Theodor Svedberg a fost un chimist suedez, devenind laureat al premiului Nobel pentru chimie în anul 1926. A trăit între anii 1884-1971).

Sunt speranțe pentru dovedirea complexității structurii atomilor și de aceea se poate presupune că atomii mai grei sunt alcătuiți din atomi mai ușori. Foarte probabil că toate elementele - într-un final - sunt constituite din hidrogen. Conform acestei ipoteze, atomul de heliu este constituit din patru atomi de hidrogen poziționați foarte compact. La rândul său, atomul de hidrogen este constituit din două particule, electron și proton.

Atomul a încetat să mai constituie unitatea primordială a materiei, deoarece s-a constatat că structura lui este extrem de complexă. Particulele cele mai mici ale materiei cunoscute în prezent sunt electronii și pozitronii. Și unii, și alții au aceeași masă, dar se deosebesc prin sarcina electrică: electronul are sarcină electrică negativă, iar pozitronul pozitivă.

În afara acestor particule, sunt și altele cu o greutate mai mare: protonii și neutronii, care alcătuiesc nucleul. Și masa lor este asemănătoare (de 1840 ori mai mare decât greutatea electronilor), dar în timp ce protonul este încărcat pozitiv, neutronul nu are sarcină electrică.

În ultima vreme, în componența razelor cosmice care ajung în atmosfera noastră din spațiul interstelar, a fost descoperită o serie întreagă de noi particule a căror greutate se cuprinde într-un interval destul de larg (de la 100 la 30.000 de mase electronice). Aceste particule poartă diverse denumiri: mezoni (sau mezotroni), varitroni,

etc. De asemenea, s-a constatat că aceste particule nu sunt absolut constante. Protonii se pot transforma în neutroni și invers, electronii, unindu-se cu pozitronii, pot să înceteze să existe ca particule, transformându-se în radiație electromagnetică. Pe de altă parte, în condiții cunoscute, câmpul electromagnetic poate „genera” câteva perechi de electroni-pozitroni. Particulele detectate în radiația cosmică pot să își modifice semnificativ masa în procesul de interferență cu atomii atmosferei.

În literatura actuală în materie de fizică, transformarea unei perechi electron-pozitron în radiație este numită „anihilare” (distrugere) a materiei, procesul invers fiind numit „materializare”.

Materialiștii consecvenți consideră acești temeni condiționat-acceptabili, deoarece distorsionează starea reală a lucrurilor. Ei afirmă că nu există nici o transformare a energiei în masă, deoarece masa și energia aparțin unei realități - materiei, și particulele care apar au energie, iar energia posedă masă.

Această ultimă afirmație, pentru noi, cei educați în spiritul vechilor noțiuni ale fizicii, este cu desăvârșire revoluționară. Însă noi suntem foarte departe de a putea proclama biruința asupra materialismului.

Noi nu avem dreptul și nici motivul de a sta împotriva realizărilor celor mai importante ale fizicii modeme. Din faptul că particulele pot să-și modifice masa - după cum s-a demonstrat în ultima vreme cu particulele din radiațiile cosmice - sau pur și simplu să-și înceteze existența ca particule, transformându-se în radiație electromagnetică („anihilarea” electronilor și a pozitronilor), nu se pot trage concluzii asupra dispariției materiei, câmpul electromagnetic trebuind să fie considerat o altă formă a materiei.

Amândouă aceste forme pot trece din una în cealaltă, asemenea substanței lichide care poate lua formă solidă sau gazoasă. Însă astfel de transformări se desfășoară doar cu condiția respectării legilor conservării energiei. Energia nu poate să dispară sau să apară din nimic. Ea poate doar să-și schimbe starea sau forma, rămânând cantitativ

aceeași.

În prezent, fizicienii au renunțat la ipoteza existenței unei oarecare substanțe eterice imponderale și în același timp absolut elastice, înlocuind-o cu noțiunea de câmp electromagnetic. Câmpul electromagnetic nu este substanță în sensul mecanic comun al acestui cuvânt. El nu posedă greutate, duritate, elasticitate, nu este constituit din particule etc. Dar posedă energie și în acest sens trebuie privit drept una dintre formele de existență ale materiei. El este generat de mișcarea și interacțiunea particulelor elementare - electroni și altele. Pe de altă parte, el însuși acționează asupra acestor particule iar în condiții cunoscute poate chiar să le genereze.

În locul greutății, durității și elasticității, câmpul electromagnetic posedă alte caracteristici care îi determină proprietățile. Aceste caracteristici sunt amplitudinea și orientarea forțelor electrice și magnetice în diferite coordonate spațiale. De legile care guvernează câmpul electromagnetic și interacțiunea acestuia cu sarcinile electrice se ocupă electrodinamica - un domeniu aparte al fizicii -, însă legile mișcării și interacțiunii particulelor materiale constituie obiectul de studiu al mecanicii.

În câmpul electromagnetic sunt „absorbiți” într-un final toți producții disocierii materiei. Indiferent de corpurile care se disociază și de modul dezagregării, producții acestei disocieri sunt întotdeauna aceiași. Fie că este vorba despre fisiunea nucleelor substanțelor radioactive, fie că e vorba de emisiile din oricare metal sub acțiunea luminii, de emisiile produse ca urmare a reacției chimice sau a arderii, producții acestor emisii sunt întotdeauna constanți, deși calitatea și cantitatea pot diferi.

Materia se descompune în particulele elementare: neutroni, protoni, mezoni, electroni, pozitroni, etc. Prin mișcarea și interacțiunea acestor particule, are loc generarea câmpului magnetic, a oscilațiilor magnetice și electrice de amplitudine variată, a radiației infraroșii, a luminii albe, a radiației ultraviolete și a radiației gama.

Fenomenele electrice stau la baza tuturor reacțiilor chimice și unii încearcă să

reducă la acestea toate celelalte forțe. S-a determinat că și lumina este una dintre formele energiei electromagnetice, iar curentul electric, de asemenea, are și structură corpusculară sau, după cum incorect zic unii, structură atomică (desigur, nu pot fi numite atomi particulele din care este alcătuit curentul electric). Mulliken [Robert Sanderson Mulliken a fost un chimist și fizician american care a primit premiul Nobel pentru chimie în anul 1966. A trăit între anii 1896-1986] definește electricitatea cu prudență și suficient de acceptabil. Iată cuvintele lui: „Eu nu am încercat să răspund la întrebarea «Ce este electricitatea?», ci m-am mulțumit să stabilesc ce nu ar fi aceasta ca și constituție, căci ea întotdeauna ni se prezintă ca și o fracțiune exactă a unei oarecare unități electrice... Electricitatea este ceva mult mai de bază decât atomii materiei, deoarece este parte componentă considerabilă a celor o sută de atomi diferiți. Exact la fel, electricitatea are ceva asemănător materiei, fiind alcătuită din părți constitutive, însă se deosebește de materie prin faptul că toate părțile din care e compusă, în măsura în care acestea pot fi supuse determinării, sunt cu desăvârșire egale”.

Teoria corpusculară a electricității este o mare realizare a fizicii teoretice. Însă, desigur, nu putem spune că, drept consecință a structurii sale corpusculare, electricitatea a încetat să mai fie energie și a devenit ceva material. Nici fizicienii nu afirmă acest lucru, ci doar susțin că energia posedă masă, iar masa aparține unei anume realități - materia. Desigur, aceasta nu este confundarea energiei cu materia, căci electricitatea, oricât ar fi ea de apropiată ca structură de materie, rămâne pentru noi energie și, mai mult, o componentă importantă și de bază a energiei atomice.

Între timp, această bază a existenței fizice a lumii ne-a devenit cunoscută abia în urmă cu 300 de ani. Mii de ani, electricitatea le rămăsese necunoscută oamenilor.

Abia în urmă cu 50 de ani, știința s-a îmbogățit prin cunoașterea unor forme de energie extrem de importante: undele radio, radiația infraroșie, radiațiile catodice, radioactivitatea și energia intraatomică. Aceasta din urmă este neînchipuit de grandioasă și

de puternică și stă la baza dinamicii întregii lumi, dând naștere energiei solare și devenind cunoscută cu 300 de ani mai târziu decât electricitatea.

Însă oare ne conferă aceasta dreptul să presupunem sau chiar să afirmăm că în lume mai există și alte forme de energie, necunoscute nouă, poate mult mai importante pentru lume decât energia atomică?

Știm că 34% din spectrul solar nu este perceput de către ochiul uman. Și doar o parte nesemnificativă din aceste 34 de procente, care e constituită de radiațiile ultraroșii (e vorba de radiațiile vizibile), ultraviolete, infraroșii, a fost studiată și au fost înțelese formele care stau la baza acestor radiații. Dar ce se poate reproșa presupunerii, chiar convingerii, că dincolo de liniile lui Fraunhofer [Joseph von Fraunhofer este un fizician german care a trăit între anii 1787-1826] se ascund o mulțime de taine, forme de energie necunoscute nouă, foarte probabil mult mai fine decât energia electrică? Din punct de vedere material, și aceste forme încă necunoscute de energie trebuie să fie forme deosebite de existență a materiei.

Chiar și așa, noi nu avem nimic de spus împotriva acestora, deoarece credem în puterea științei. Însă dacă nici electricitatea nu poate fi numită materie și neîndoielnic trebuie considerată energie - care poate genera sau în care se pot transforma particulele materiale, care au o anumită masă și anumite proprietăți fizice - atunci avem oare dreptul să presupunem că vor fi descoperite, cu timpul, astfel de forme de existență ale materiei (mai exact energii) care ar trebui numite semi-materiale?

Dar însuși termenul de „semi-material” conține întru sine recunoașterea existenței „nematerialului”.

Unde este însă temeiul pentru negarea legilor credinței noastre și a credinței în existența energiei pur duhovnicești, pe care noi o socotim primordială și născătoare a tuturor formelor energiei fizice, iar prin acestea și a materiei însăși?

Așadar, cum ne închipuim această energie duhovnicească?

Pentru noi, ea este atotputernica dragoste a lui Dumnezeu. Dragostea nu poate să se închidă întru sine însăși, căci însușirea ei de căpătâi este trebuința de a se revărsa asupra cuiva și asupra a ceva, și această trebuință a dus la zidirea lumii de către Dumnezeu. „**Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit, și cu duhul gurii Lui toată puterea lor**” (Psalmi 32, 6). Prin energia dragostei, care s-a revărsat după voia cea preabună a Domnului, s-a dat de către Cuvântul lui Dumnezeu început tuturor formelor de energie, care la rândul lor au generat mai întâi particulele materiei, iar apoi, prin acestea, și întreaga lume materială.

În altă direcție, dragostea dumnezeiască revărsată a zidit și întreaga lume duhovnicească, lumea ființelor îngerești cugetătoare, mintea omenească și întreaga lume a fenomenelor psiho-duhovnicești (Psalmi 103, 4-5 și 32, 6).

Dacă noi nu cunoaștem numeroasele forme de energie - neîndoielnic lucrătoare -, aceasta ține de vădita puținătate a cunoașterii vieții pământești prin sărmănele cinci simțuri pe care le avem și datorită faptului că încă nu s-au găsit metode științifice și reactivi pentru depistarea celor care nu sunt accesibile simțurilor noastre.

Dar oare este adevărat faptul că avem doar cinci organe de simț și nu avem alte organe și mijloace de percepere nemijlocită? Nu este oare posibilă ascuțirea vremelnică a capacității acestor organe pentru perceperea formelor de energie adecvate lor? Acuitatea vederii vulturului, mirosul foarte fin al câinelui întrec într-o mare măsură capacitatea de percepție a omului. Porumbeii posedă, un simț al orientării necunoscut nouă, care le coordonează impecabil zborul. Este binecunoscută acutizarea auzului și a simțului tactil la cei orbi. Eu presupun că factori incontestabili de ordin psihic - despre care vom și vorbi în continuare - ne obligă nu doar să admitem posibilitatea ascuțirii celor cinci simțuri ale noastre, ci și să le adăugăm acestora **inima** ca organ special al simțului, centru al trăirilor și organ al cunoștinței noastre.

2. Inima în calitate de organ al cunoașterii supreme

Încă din antichitate, grecii numeau prin cuvintele *foni*, *cardia*, nu doar propriu-zis inima, ci și sufletul, starea sufletească, convingerea, cugetul, și chiar și înțelepciunea, mintea, credința (convingerea), etc. Din vremurile de demult, „intuiția poporului” aprecia la justa valoare rolul important al inimii în viața omului. „Atunci când inima încetează să bată, viața a luat sfârșit” - de aceea unii numesc inima „motorul vieții”. Noi acum știm bine că starea fizică și duhovnicească depind în bună măsură de funcționarea normală a inimii.

În viața de zi cu zi ni se întâmplă să auzim că inima „suferă”, „doare” etc. Iar în paginile de beletristică citim că „inima tânjește”, „inima se bucură”, „inima simte” etc. Astfel, inima se adevărește a fi un organ al simțului și încă unul extrem de cuprinzător și de fin.

Este de trebuință să ne oprim asupra acestui fapt, deoarece toate fenomenele indicate poartă întru sine un profund raționament fiziologic, așa cum remarcă I.P. Pavlov. În epoca îndepărtată, când strămoșii noștri se aflau într-o perioadă de dezvoltare incipientă, la toți factorii de stres [externi], ei reacționau aproape exclusiv printr-o activitate musculară, care predomina asupra tuturor celorlalte acte reflexe. Iar activitatea musculară este legată în cel mai strâns mod de activitatea inimii și a vaselor sanguine. La omul modern civilizat, reflexele musculare s-au redus aproape la minim, însă, relativ la aceste reflexe, modificările activității cardiace s-au păstrat bine.

Omul civilizat contemporan, prin intermediul efortului asupra sinelui, învață să-și ascundă reflexele musculare și doar modificările activității cardiace mai sunt un indiciu despre trăirile sale. În acest fel, inima rămâne pentru noi un organ al simțului care, într-un mod foarte precis, ne arată starea noastră subiectivă, pe care o vedește întotdeauna.

Pentru medic este important să menționăm că pe cât de bine are loc reglarea funcției cordului, condiționată fiind de activitatea musculară - desigur, nu exagerată -, pe atât de prost este realizată reglarea funcției cardiace în cazul unor diverse îngrijorări, care nu conduc la activitate musculară. Din această pricină este atât de ușor afectată inima persoanelor liber profesioniste, care nu suportă eforturi fizice majore, fiind în schimb expuse excesiv la îngrijorările vieții. Astfel gândește despre inimă un anatomopatolog (*Despre moartea omului*), precum și marele fiziolog, academicianul I.P. Pavlov (*Cursul de fiziologie*, sub redacția profesorului Savici, 1924).

La acestea vom adăuga câteva observații. Inervația inimii este impresionant de bogată și de complexă. Ea este în întregime întrețesută cu o rețea de fibre ale sistemului nervos simpatic și prin aceasta este strâns legată de sistemul nervos cerebral și spinal. Ea primește prin nervul vag (nervul vag este unul dintre cei doisprezece nervi cranieni, determinant pentru funcționarea aparatului respirator, circulator și digestiv) un întreg sistem de fibre cerebrale, prin care i se transmit complexe acțiuni ale sistemului nervos central și foarte probabil că se trimit spre creier impulsurile centripete senzitive ale inimii. Sunt încă puțin studiate și sunt pline de necunoscute funcțiile sistemului nervos simpatic și vegetativ, însă deja ne este suficient de limpede că acestea sunt extrem de importante și de multiple. Pentru noi este de o importanță covârșitoare faptul că, neîndoielnic, acești noduli și fascicule nervoase au un rol de căpătâi în fiziologia simțurilor. Astfel, cunoștințele noastre de anatomia și fiziologia inimii nu doar că nu ne împiedică, ci ne determină mai degrabă să considerăm inima organul cel mai important al simțului și nu doar motorul central al circulației sanguine.

Dar Sfânta Scriptură ne spune despre inimă mult mai multe. Despre inimă se grăiește aproape în fiecare pagină a Bibliei, iar cel care o citește pentru întâia oară nu poate să nu observe că inimii i se acordă importanță nu doar ca unui organ primordial al simțurilor, ci și ca organului cel mai important al cunoașterii - organ al gândirii și al

perceperii trăirilor duhovnicești. Mai mult, în întreaga Scriptură inima este organul de comunicare a omului cu Dumnezeu și prin urmare ea este organul cunoașterii supreme.

Cu adevărat, după Sfânta Scriptură, rolul inimii în domeniul simțurilor este atotcuprinzător:

Ea „se veselește” (Ieremia 15, 16; Estera 1, 10; Psalm 103, 16; Pildele lui Solomon 15, 13, 15; 17, 22; Judecători 16, 25),

„Se bucură” (Plângerile lui Ieremia 5, 15; Pildele lui Solomon 15, 30; 23, 15; 27, 9; Isaia 66, 14; Psalmi 12, 6; 15, 9; 72, 21; Ecclesiastul 2, 10),

„Se necăjește” (Psalmi 12, 2; 24, 18; Ieremia 4, 19),

„Se tulbură” (Ieremia 4, 19),

„Se neliniștește” (4 Regi 6, 11),

„Se sfâșie” (Psalmi 72, 25),

„Freamătă de furie” (Faptele apostolilor 7, 54),

„Arde” lăuntric (Luca 24, 32).

Ea „se mânie împotriva Domnului” (Pildele lui Solomon 19, 3),

„Este plină de răutate” (Ecclesiastul 9, 3), de „curvie” (Matei 5, 28), „zavistie” (Iacov 3, 14), „semeție” (Pilde 16, 5), de „curaj” și de „frică” (Psalmi 26, 5; Levitic 26, 36), de „necurăția” patimilor (Romani 1, 24) și este „doborâtă de ocară” (Psalmi 68, 23).

Dar ea simte și mângâierile (Filimon 1, 7), este capabilă de marele simțământ al nădăjduirii în Dumnezeu (Psalmi 27, 9; Pildele lui Solomon 3, 5), de „zdrobire pentru păcatele sale” (Psalmi 33, 19) și poate fi sălaș „al blândeții și smereniei” (Matei 11, 29).

Pe lângă această multitudine de simțiri, inima are putința de a-L simți pe Dumnezeu, putere despre care vorbește Apostolul Pavel în Areopagul atenian: „Ca să Îl

caute pe Dumnezeu, doar L-ar pipăi și L-ar găsi, deși nu e departe de fiecare dintre noi” (Faptele apostolilor 17, 27).

Despre simțirea lui Dumnezeu sau, mai bine spus, despre lucrarea harică a Duhului lui Dumnezeu asupra inimii, ne vorbesc mulți nevoitori plini de evlavie și mulți cuvioși părinți. Toți aceștia le-au simțit - mai mult sau mai puțin intens - pe aceleași despre care mărturisește Proorocul Ieremia: „Dar iată era în inima mea ceva, ca un fel de foc aprins” (Ieremia 20, 9).

De unde acest foc? Ne răspunde Sfântul Efrem Sirul, marele purtător al harului lui Dumnezeu: „Cel de nepătruns pentru toată mintea intră în inimă și sălășluiește întru ea, Cel nevăzut celor cu ochii de foc Se sălășluiește în inimă. Pământul este așternut picioarelor Lui, iar inima curată Îl poartă întru sine” și, vom adăuga, Îl contemplă fără de ochi, după cuvântul lui Hristos: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8).

Asemenea citim și la Sfântul Ioan Scărarul: „Focul duhovnicesc, care vine întru inimă, înviază rugăciunea, iar după învierea și înălțarea ei la ceruri se pogoară foc ceresc în cămara sufletului”.

Dar iată și cuvintele Marelui Macarie: „Inima cârmuiește toate măduarele, iar când harul va cuprinde toate cămările inimii, atunci el stăpânește peste toate cugetele și lucrările, căci acolo și mintea, și cugetele sunt duhovnicești... acolo trebuie să căutăm: scris este oare harul legii Duhului?”.

Unde „acolo”? În organul principal, unde este prestolul harului și unde sunt și mintea, și toate cugetările sufletului - adică în inimă.

Însă nu vom continua cu relatări asemănătoare ale celor care aveau o viețuire duhovnicească cât se poate de profundă. Dintr-acestea se pot găsi o mulțime în Filocalie. Toți nevoitorii vorbesc, din experiența personală, despre faptul că, la o așezare sufletească

întru bunătate și evlavie, se simte în inimă bucurie, pace adâncă și căldură, acestea crescând fără oprire prin rugăciunea neîncetată, statornică și fierbinte și prin săvârșirea faptelor bune. Dimpotrivă, lucrarea duhului diavolului și a slugilor lui asupra inimii nasc îngrijorarea tulburată, aprinderea vătămătoare și răceala, precum și neliniștea neostoită (continuă). Tocmai după aceste trăiri ale inimii ne sfătuiesc nevoitorii să ne socotim starea duhovnicească și să deosebim Duhul luminii de duhul întunericului.

Nu doar la astfel de trăiri, mai mult sau mai puțin limpezi, se mărginește capacitatea inimii în comunicarea cu Dumnezeu. Oricât de îndoielnic li s-ar părea celor necredincioși, noi afirmăm că prin intermediul inimii putem percepe anumite cuvinte ca insuflări ale lui Dumnezeu. Iar aceasta nu stă numai în putința celor sfinți.

De pildă și eu, asemenea multora, nu o singură dată am trăit aceasta extrem de intens și cu o adâncă emoție duhovnicească. Citind sau ascultând cuvintele Sfintei Scripturi, dintr-o dată eram cuprins de un simțământ cutremurător că acestea sunt cuvinte ale lui Dumnezeu, adresate nemijlocit mie. Ele sunau pentru mine asemenea unui tunet, asemenea fulgerului străbăteau mintea și inima mea. Absolut pe neașteptate, fraze aparte, parcă se desprindeau pentru mine din contextul Scripturii, erau înveșmântate în lumină strălucitoare și se întipăreau în chip de neșters în conștiința mea. Și întotdeauna aceste fraze asemenea fulgerului - cuvinte ale lui Dumnezeu - erau în acel moment pentru mine cele mai importante și cele mai necesare insuflări, povățuiri și chiar proorocii, care nestrămutat s-au plinit mai târziu.

Puterea lor a fost uneori colosală, cutremurătoare, de necomparat cu puterea unor oarecare influențe psihice.

[În vremea în care Sfântul Luca era doctor în Pereslavl Zaleski (1915-1916), s-a hotărât să-și descrie experiența medicală într-o carte pe care s-a gândit să o intituleze „Eseuri despre chirurgia infecțiilor septice”. A început lucrul și, îndată ce a scris prologul,

a trăit o experiență neobișnuită. Iată ce mărturisește chiar Sfântul Luca în autobiografia sa: „Am alcătuit planul cărții, am scris prologul și atunci, dintr-o dată, mi-a venit în minte acest gând ciudat: «Când această carte va fi încheiată, va fi semnată cu numele unui episcop». Desigur, niciodată nu îmi trecuse prin minte că aş fi putut deveni vreodată preot și episcop, dar cele pe care noi nu le cunoaștem despre viața noastră, Domnul Atotcunoscător le știe pentru fiecare din noi, atunci când ne găsim încă în pântecele maicii noastre. Și [...] acest gând ciudat, după câțiva ani, s-a împlinit”].

După ce, din pricina unor împrejurări independente de mine, mi-am părăsit pentru mai mulți ani slujirea arhierescă, odată, în timpul slujbei Utreniei de duminică, când urma să se citească Evanghelia, am simțit o emoție din cauza unei presimțiri tulburi că îndată avea să petreacă ceva înfiorător. Atunci mi-au răsunat cuvintele pe care eu însumi le citisem adeseori cu multă pace: „Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu pe Mine mai mult decât aceștia? Paște oile Mele” (Ioan 21, 15). Această muștrare a Domnului, chemarea la reluarea slujirii abandonate, m-a cutremurat dintr-o dată atât de puternic, încât până la sfârșitul slujbei am tremurat cu tot trupul, iar apoi toată noaptea nu am închis un ochi și apoi, vreme de o lună și jumătate, la fiecare aducere-aminte a acestui eveniment neobișnuit, mă cutremuram cu tânguire și lacrimi.

Să nu gândească cei sceptici că eu însumi mi-am inoculat această trăire prin amintiri triste despre slujirea arhierescă abandonată și prin muștrări ale conștiinței. Dimpotrivă, eram concentrat atunci asupra bolii mele și a operației ce urma, și eram în cea mai normală stare sufletească, foarte departe de orice exaltare.

[Într-o altă împrejurare, Sfântul Luca povestește mai amănunțit despre acest eveniment:

„În vremea aceea, nu aveam gânduri duhovnicești deosebite. Dar iată ce mi s-

a întâmplat. Am mers la mănăstire pentru slujbă. Ieromonahul a săvârșit Vecernia și Utrenia. Eu eram în altar. Ieromonahul se pregătea să citească Evanghelia la slujba Utreniei. Deodată, am simțit o tulburare inexplicabilă care creștea din ce în ce și a ajuns la apogeu în ceasul citirii. După minunea prinderii peștilor, Hristos vorbește cu Petru: „Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu pe Mine mai mult decât aceștia? Paște oile Mele” (Ioan 21, 15). Cuvintele acestea ale lui Iisus le-am ascultat cu strângere de inimă și cu cutremurare adâncă, ca și când mi s-ar fi adresat mie și nu lui Petru.

Tremuram din tot corpul, nu puteam să aștept sfârșitul slujbei. M-am dus la mitropolitul Serafim și i-am povestit întâmplarea. Mi-a spus că și el a avut în viață sentimente asemănătoare. În următoarele două-trei luni, de fiecare dată când mi aminteam ceea ce trăisem în vremea citirii Evangheliei, tremuram din tot corpul și lacrimile curgeau râu din ochii mei”]

E cu putință ca Sfinții Prooroci să fi auzit nemijlocit cuvintele lui Dumnezeu, pe care le-au perceput cu inima: „Fiul omului - îmi zice iar Acela - primește în inima ta și ascultă cu urechile tale toate cuvintele ce am să-ți vorbesc” (Iezechiel 3, 10).

„Inima mea spune cele de la Tine: «Căutați chipul Meu»; și eu voi căuta Chipul Tău, Doamne” (Psalmi 26, 8). [În ediția românească a Sfintei Scripturi, aici avem: „Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, ca să văd frumusețea Domnului și să cercetez locașul Lui” (Psalmi 26, 7-8)]

Proorocul Ieremia vorbește în proorociile sale despre chemarea sa ca despre un dialog nemijlocit cu Dumnezeu.

Proorocul Iezechiel, descriind vederea neobișnuită a slavei lui Dumnezeu, spune că, fiind căzut cu fața la pământ, „atunci am auzit glasul Celui Ce grăiește, Care mi-a zis: «Fiul omului, scoală în picioare, că am să-ți vorbesc». Și cum mi-a zis Acela

vorbele acestea, a intrat Duhul în mine și m-a ridicat în picioare și am ascultat pe Cel Ce-mi vorbea” (Iezechiel 2, 1-2).

Toți Proorocii grăiesc în numele lui Dumnezeu: „și a spus mie Domnul”, „așa grăiește Domnul”, „acesta a fost cuvântul Domnului către mine”. Ei primeau descoperirea de la Dumnezeu aievea sau în vis - prin vedenii (Iezechiel - cap. 40-48; visul lui Daniel - cap. 7, vedeniile lui Daniel - cap. 8-10; vedenia lui Amos - cap. 8-9; vedenia lui Zaharia - cap. 1-6).

Iată ce ne zic Sfinții Părinți despre aceste felurite modalități de primire a descoperirilor lui Dumnezeu:

„Dacă cineva presupune că vedeniile proorocești, arătările și descoperirile au fost rod al fanteziei și s-au petrecut în mod firesc, să cunoască unul ca acesta că își îndreaptă pașii departe de ținta cea dreaptă și de adevăr. Căci Proorocii [și învățătorii] - care și în vremurile de acum sunt purtători ai tainelor celor sfinte - nu prin rânduiala și desfășurarea firească [naturală] au văzut și au închipuit cele dumnezeiești, ci acestea mai presus de fire au fost întipărite și închipuite în mintea lor, în chip de negrăit, prin puterea și harul Sfântului Duh, după cum spune Sfântul Vasile cel Mare: «Printr-o putere de negrăit primeau Proorocii vedenia în mintea lor, având-o neîmprăștiată și curată, iar cuvântul lui Dumnezeu îl auzeau tunător întru ei». Pe lângă aceasta, Proorocii vedeau vedeniile prin lucrarea Duhului, Care întipărea cele văzute în înaltele [mărețele] lor minți.

Și Grigorie Teologul zice: «Acesta (adică Duhul Sfânt) lucra întru început în puterile îngerești și cerești, apoi întru Părinți și Prooroci, dintre care unii Îl vedeau sau Îl cunoșteau pe Dumnezeu, alții înainte-vedeau cele ce aveau să fie, când în mintea lor înaltă primeau astfel de vedenii de la Duhul Sfânt, prin care se făceau martori ai celor viitoare, precum și ai celor prezente»” (monahii Calist și Ignatie).

În traducerea românească a Filocaliei, acest pasaj îl regăsim astfel:

„Dacă unii socotesc că vederile, chipurile și descoperirile Proorocilor au luat naștere prin închipuire și prin desfășurare naturală, aceștia să știe că sunt duși departe de la ținta dreaptă și de la adevăr. Căci Proorocii, și învățătorii de acum ai celor sfinte, au văzut și au prins cele ce le-au văzut și le-au prins în chipuri nu după vreo rânduială și desfășurare naturală, ci mintea fiindu-le întipărită dumnezeiește și mai presus de fire, printr-o putere negrăită și prin harul Sfântului Duh. Căci zice Marele Vasile: «Cei ce au mintea neîmprăștiată și curată, primesc în ea întipăriri printr-o oarecare putere negrăită și aud în ei răsunând oarecum cuvântul lui Dumnezeu». Și iarăși: «Proorocii vedeau prin întipărirea ce se săvârșea în mintea lor».

Iar Grigorie, de Dumnezeu Cuvântătorul, zice: «Acesta, adică Duhul Sfânt, lucra mai întâi în puterile îngerești și cerești». Și puțin mai departe: «Apoi în Părinți și în Prooroci, dintre care unii închipuiau pe Dumnezeu sau Îl cunoșteau, iar alții cunoșteau de mai înainte viitorul, întipărindu-li-se de Duhul, și aflându-se cu cele viitoare ca cu cele de față» (Filocalia românească, vol 8, Cele 100 de capete, cap. 67, pag. 136-137)

În acest citat din scrierile lui Calist și Ignatie, nu este vorba despre perceperea de către Prooroci cu inima a revelațiilor dumnezeiești, ci despre perceperea lor cu mintea, însă în continuare vom arăta că Sfânta Scriptură atribuie inimii acele funcții care sunt considerate de către știința psihologiei ca aparținând minții, și anume inima este numită organ al cunoașterii supreme.

Scriptura ne vorbește nu doar despre capacitatea inimii de a percepe lucrarea Sfântului Duh al lui Dumnezeu, ci o prezintă drept organ pe care Dumnezeu îl desăvârșește și îl îndreptează, drept centru al vieții noastre duhovnicești și al cunoștinței lui Dumnezeu.

Iată o înșiruire de texte scripturistice care mărturisesc aceasta cu o mare limpezime:

„Și le voi da o singură inimă. Și duh nou voi pune în ei; scoate-voi din trupul lor inima cea de piatră și le voi da inimă de carne” (Iezechiel 11, 19).

„Că Tu ești Domnul Dumnezeu nostru, și Te vom lăuda pe Tine, Doamne. Că pentru aceea ai dat frica Ta în inimile noastre, ca să chemăm numele Tău și să Te lăudăm întru înstrăinarea noastră, că am abătut de la inima noastră toată nedreptatea părinților noștri, care au păcătuit înaintea Ta” (Baruh 3, 6-7).

„Care arată fapta Legii scrisă în inimile lor” (Romani 2, 15).

„Lepădați de la voi toate păcatele voastre cu care ați greșit și vă faceți o inimă nouă și un duh nou” (Iezechiel 18, 31).

„Ca Dumnezeu Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea vouă duhul înțelepciunii și al descoperirii, spre deplina Lui cunoaștere, și să vă lumineze ochii inimii, ca să pricepeți care este nădejdea la care v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui” (Efeseni 1, 17-18).

„Că s-a învârtoșat inima poporului acestuia și cu urechile sale greu a auzit și ochii săi i-a închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și cu urechile să audă și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă la Mine și să-i vindec” (Isaia 6, 10).

„A trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre” (Galateni 4, 6).

„Și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre” (Efeseni 3, 17).

„Și pacea lui Dumnezeu, care covârșește orice minte, să păzească inimile voastre” (Filipeni 4, 7).

„Și voi pune frica Mea în inima lor” (Ieremia 32, 40).

„Da-voi legile Mele în inimile lor” (Evrei 10, 16).

„Că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre” (Romani 5, 5).

„El a strălucit în inimile noastre” (2 Corinteni 4, 6).

În pilda semănătorului, Însuși Domnul spune că sămânța cuvântului Său dumnezeiesc se seamănă în inima omului și se păstrează de către om, dacă inima este curată, sau este furată de către diavol, dacă inima nu poate sau nu este vrednică să o păstreze.

Cu inima se săvârșesc cele mai înalte lucrări ale duhului omului - credința în Dumnezeu și dragostea pentru El.

„Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire” (Romani 10, 10).

„Și crede în inima ta” (Romani 10, 9).

„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta” (Matei 22, 37).

„De iubiți pe Domnul Dumnezeul vostru din toată inima voastră...” (Deuteronom 13, 3).

„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta” (Deuteronom 6, 5).

„Ci pe Domnul, pe Hristos, să-L sfințiți în inimile voastre” (1 Petru 3, 15).

Cu inima ne rugăm, și una dintre cele mai înalte forme de rugăciune este strigarea tăcută a inimii către Dumnezeu. Astfel se ruga Ana, mama proorocului Samuil, pentru a-i fi dăruit acest mare fiu.

Pe muntele Sinai, Dumnezeu i-a spus lui Moise: „De ce strigi către Mine?” - iar el se ruga fără de cuvinte grăite, nu-și mișca buzele.

„Inima lor strigă către Dumnezeu”, spune Proorocul Ieremia (Plângerea lui Ieremia 2, 18-19).

Acest fapt e bine exprimat de către Landry [probabil că este vorba de Sfântul Landry, episcop francez de Paris, trecut la cele veșnice în anul 661. Este prăznuit de Biserica Ortodoxă în 10 iunie], în cartea sa „Rugăciunea”: „Odată, îngerul i-a spus unui suflet înflăcărat: «Ce este ceea ce faci tu cu adevărat? Cutremuri palatul ceresc și acolo nu se aud decât strigătele tale», însă acest suflet nu rostise nici un cuvânt, ci doar inima lui se tulburase, iar această mișcare nevăzută fusese îndestulătoare să clatine înălțimile cerești”.

Inima este sălașul binelui și al răului, după cum a spus Domnul Iisus Hristos:

„Pui de vipere, cum puteți să grațiți cele bune, odată ce sunteți răi? Căci din prisosul inimii grăiește gura. Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune, pe când omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate afară cele rele” (Matei 12, 34-35). Și încă: „Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă și acelea spurcă pe om. Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule” (Matei 15, 18-19).

Inima este prestolul (altarul) conștiinței noastre, îngerul nostru păzitor: „Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul. În aceasta vom cunoaște că suntem din adevăr și în fața lui Dumnezeu vom afla odihnă inimii noastre, Fiindcă, dacă ne osândește inima noastră, Dumnezeu este mai mare decât inima noastră și știe toate.” (1 Ioan 3, 18-20).

Despre minunata capacitate a inimii i-a spus Proorocul Elisei slugii sale, Ghehazi: „Oare inima mea nu te-a întovărășit, când omul acela s-a dat jos din căruță și a

venit în întâmpinarea ta?” (4 Regi 5, 26). Astfel, și inimile maicilor iubitoare, neîncetat își însoțesc toți fiii, însă, desigur, nu cu aceeași străvedere proorocească precum însoțea inima lui Elisei pe Ghehazi.

Inima nu este destinată numai simțirii și comunicării cu Dumnezeu. Sfânta Scriptură mărturisește că ea este și organul dorinței, izvorul voirilor, al cugetelor bune și rele.

„Va veni Domnul... și va vădi sfaturile inimilor” (1 Corinteni 4, 5).

„Cuvânt bun a răspuns inima mea” (Psalmi 44, 1).

„Bunăvoința inimii mele...pentru Israel” (Romani 10, 1).

„Tot lucrul... l-a făcut cu toată tragerea sa de inimă” (2 Paralipomena (Cartea a doua a Cronicilor) 31, 21).

„Mergea pe calea inimii sale” (Isaia 57, 17).

„Trăiește după îndărătnicia inimii lui” (Ieremia 13, 10).

„Până nu va împlini și înfăptui planurile inimii Sale” (Ieremia 23, 20).

„Domnul îți va împlini ție cererile inimii tale” (Psalmi 36, 4).

„Inima care urzește gânduri viclene” (Pildele lui Solomon 6, 18).

„Inima celui rău este fără de îndurare” (Pildele lui Solomon 12, 10).

„Dar poporul acesta are inimă îndârjită și răzvrătită” (Ieremia 5, 23).

„După dorirea inimii lui i-ai dat lui” (Psalmi 20, 2).

„Pururea rătăcesc cu inima” (Psalmi 94, 11).

„Cele rele sunt în inimile lor” (Psalmi 27, 4).

„Multe puneri la cale frământă inima omului” (Pildele lui Solomon 19, 21).

Se poate vedea cu deplină claritate din aceste texte că anume prin dorințele și înclinațiile inimii este determinată purtarea omului, alegerea căii lui. Și, după cum vom vedea din cele ce urmează, simțirile și dorințele determină și orientarea gândirii noastre. Însă inima nu doar ne orientează gândirea. Oricât de straniu le va părea tuturor celor care consideră de neschimbat învățătura psihologiei despre minte ca organ al gândirii și al cunoașterii, anume inima, după Sfânta Scriptură, gândește, simte și voiește. Să nu se grăbească cititorul să închidă această carte, ajungând la această afirmație de neacceptat pentru mulți. Și filozoful Bergson - pe care pe bună dreptate trebuie să-l considerăm unul dintre cei mai mari gânditori - îi atribuie inimii un loc de frunte în procesul cunoașterii. [Henri Bergson a fost un scriitor și filozof francez, laureat al premiului Nobel pentru literatură în anul 1927. A trăit între anii 1859-1941]

Să începem dar, iarăși, cu textul Scripturii:

„Nu v-a dat Domnul Dumnezeu inimă ca să pricepeți” (Deuteronomul 29, 4).

„Toate cugetele și dorințele inimii lor” (Facerea 6, 5).

„Risipit-a pe cei mândri în cugetul inimii lor” (Luca 1, 51).

„Cunoscând cugetul inimii lor” (Luca 9, 47).

„Ca să cunoști gândurile inimii tale” (Daniel 2, 30).

„Gura mea va grăi înțelepciune și cugetul inimii mele pricepere” (Psalmi 48, 3).

„În putere stă omului să plăsmuiască planuri în inimă” (Pildele lui Solomon 16, 1).

„Cuvântul lui Dumnezeu... să judece... cugetările inimii” (Evrei 4, 12).

„De cele ce ziceți în inimile voastre” (Psalmi 4, 4).

„Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?” (Matei 9, 4).

„Ce cugetați în inimile voastre?” (Luca 5, 22).

„Cugetau în inimile lor” (Marcu 2, 6; Luca 3, 15).

„Și am pus înțelepciune în inima oricărui om iscusit” (Ieșirea 31, 6).

„Dăruiește dar robului tău inimă înțeleaptă” (3 Regi 3, 9).

„Când înțelepciunea se va sui la inima ta” (Pildele lui Solomon 2, 10).

„Inima lor este împietrită și nu pot să înțeleagă” (Isaia 44, 18).

„Voi să recunoașteți cu toată inima voastră” (Iosua Navi 23, 14).

„Din răutatea lor iese nedreptatea și cugetele inimii lor ies la iveală” (Psalmi 72, 7).

„Înțelepciunea sălășluiește în inima celui înțelept” (Pildele lui Solomon 14, 33).

„Nebunia în inima lor dăinuiește” (Ecclesiastul 9, 3).

„Inima celor ușuratici va judeca sănătos...” (Isaia 32, 4).

„Inima nebunului este ca un vas spart și nici o știință nu va ține... Gura înțeleptului se va căuta întru adunare și cuvintele lui le va cugeta în inimă” (Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul) 21, 15 și 19).

„Sfat și limbă, ochi, urechi și inimă a dat omului ca să cugete” (Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul) 17, 5).

„Ca să se descopere gândurile din multe inimi” (Luca 2, 35).

„Pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră” (Luca 24, 38).

Să ne oprim la citatul din urmă. Cum intră aceste „gânduri în inima voastră”? De unde intră? Dacă intră în inimă înseamnă că nu iau naștere în aceasta. Desigur, Scriptura nu tăgăduiește faptele fiziologice adevărate și nu neagă rolul creierului în procesul de gândire și nu doar în cel de gândire, ci și în toate procesele psihice.

În cuvintele citate mai sus, ale monahilor Calist și Ignatie, episcopii Vasile cel Mare și Grigorie Teologul explică proorociile și vedeniile prin înrâurirea (influența) harică a Duhului Sfânt asupra minții proorocilor, procesele de gândire având loc în creier. Da, desigur, însă gândirea nu se limitează doar la activitatea scoarței cerebrale și nu se isprăvește cu aceasta. Noi cunoaștem că în creier există centrii motori și senzitivi, centrii respiratori și vasomotori, centrii termici, precum și alții, însă nu se regăsește printre aceștia centrul afectivității. Nimeni nu știe unde este centrul bucuriei și al tristeții, al mâniei și al fricii, al trăirii religioase și estetice. Deși de la toate organele de simț și, în general, de la toate organele corpului sunt îndreptate către creier fibre nervoase care se termină în celulele din centrii senzitivi, ele însă sunt doar purtătoare ale senzațiilor vizuale și auditive, olfactive și gustative, tactile, termice, locomotoare ș.a. Și acestea sunt doar senzații. Iar a nu face diferență între senzații și trăiri [simțiri] înseamnă a face o gravă eroare psihologică.

Dacă am putea, ceea ce desigur este de neconceput, să oprim dinamica fulgerătoare și complexă a proceselor psihice și să examinăm fiecare element în parte, în stare statică, atunci senzațiile s-ar prezenta ca impulsuri pentru apariția gândurilor, a trăirilor, a dorințelor și a actelor volitive. Iar gândurile, dissociate de creier, s-ar dovedi a fi nefinalizate, un material neprelucrat, care ar urma să fie supus unei prelucrări profunde finale în inimă - locașul trăirilor și al voinței.

Noi nu știm în ce chip sunt transmise către inimă gândurile care iau naștere în creier, însă gândurile, ca acte pur psihologice, spre deosebire de senzații, ca acte

fiziologice, nu au nevoie de transmitere anatomică. Nu au nevoie de astfel de căi nici trăirile [simțirile], care se nasc în inimă în funcție de unele sau altele din gânduri și care în mare parte contribuie la formarea acestora [adică a gândurilor].

Însă nu doar de la creier primește inima aceste gânduri prelucrate, percepțiile senzoriale, ci ea însăși posedă capacitatea minunată și extrem de importantă de a primi din lumea duhovnicească senzații exogene, cu desăvârșire improprii organelor de simț, senzații de ordin suprem.

Aceste senzații din inimă se transmit minții, în creier, și în mare măsură determină, direcționează și modifică toate procesele psihice ce au loc în minte și în duh. Să cercetăm și alte fragmente scripturistice expuse mai sus:

„Ca să se descopere gândurile din multe inimi” (Luca 2, 35).

„Înțelepciunea sălășluiește în inima celui înțelept” (Pildele lui Solomon 14, 33).

„Nebunia în inima lor dăinuiește” (Ecclesiastul 9, 3).

Dacă putem vorbi despre cugetele inimii, despre aceea că inima servește drept centru și locaș al înțelepciunii, atunci înseamnă că în inimă nu doar se împlinesc - simțitor și cu voință - gândurile născute în creier și nu doar sunt percepute influențele duhovnicești exogene transmise către creier, ci în inimă aceste percepții nasc, de asemenea, gânduri, cugete, tot așa cum percepțiile senzoriale servesc drept impulsuri și material pentru activitatea de gândire a creierului.

Prin urmare, inima este al doilea organ de percepție, de cunoaștere și de gândire. Dintru această activitate, în ea se naște cunoașterea și se odihnește înțelepciunea. Iar dacă inima este lipsită de harul lui Dumnezeu și nu percepe din lumea transcendentală

insuflările Duhului Sfânt de bunătate și de adevăr, ci are aplecare pentru primirea duhului răutății, al minciunii și al mândriei, atunci nebunia se naște și locuiește întru ea.

Intellectualiștii socotesc drept adevăr indubitabil faptul că noi cunoaștem realitatea prin intermediul minții, al cărei organ anatomo-fiziologic ei îl consideră a fi, bineînțeles, creierul. Dar deja din veacul al 17-lea, în efervescența dogmelor carteziene, atunci când intelectualismul era în floare, matematicianul și genialul gânditor Blaise Pascal a reușit să găsească limita și neputința minții și a propus ca ea să fie înlocuită cu acea capacitate de cunoaștere care s-ar fi deosebit prin nemijlocire (adică prin faptul de a fi directă) și prin utilitate în cercetarea adevărului. [Blaise Pascal a fost un matematician, fizician și filozof francez, având contribuții în numeroase domenii ale științei. A trăit între anii 1623-1662].

Ceea ce ulterior Bergson a denumit în chip definitoriu intuiție, Pascal a numit simț al rafinementelor, simț al cugetării, simț al inspirației, inimă, instinct. Însă, în lucrarea sa, *Gânduri*, [această lucrare a lui Pascal a apărut postum (1670), iar titlul ei original era *Les pensées*], toate aceste cuvinte definesc deopotrivă cunoașterea nemijlocită a realității și conștientizarea realității vii, care sunt în opoziție față de știința și de calculele raționale. În primele sale lucrări, Pascal a stabilit această nouă diferență între „gândirea geometrică” și „simțul fin”. Gândirea geometrică este anume ceea ce noi numim modalitate de gândire rațională și logică, iar simțul fin este gândirea intuitivă.

Pascal spunea: „Mintea acționează încet, luând în considerare multe principii care trebuie să fie întotdeauna evidente, astfel încât mintea de îndată obosește și se împrășteie, neavând posibilitatea să le mențină concomitent. Simțul lucrează altfel: el acționează într-o clipită și mereu este gata de acțiune”.

Concluzia lui este următoarea: „Prin urmare, trebuie să ne bizuim pe «simț», altfel nădejdea noastră mereu se va clătina”.

Apoi urmează celebra afirmație: „Inima își are rațiunile sale, necunoscute

minții” și Pascal adaugă: „Inima Îl simte pe Dumnezeu, nu mintea”.

Imaginea despre cunoaștere și despre bogăția de cuvinte a vieții noastre duhovnicești, care ni se dă prin Sfânta Scriptură, este cu desăvârșire incompatibilă cu intelectualismul, cu doctrina filozofică care afirmă că orice realitate poate fi cunoscută și este accesibilă doar capacității de cunoaștere a minții. Intelectualismul vede în cunoașterea liberă, speculativă, activitatea desăvârșită a omului și chiar unica activitate demnă de acesta. Dar ce este și mai important, el recunoaște realitatea prin lucruri [obiecte] doar în măsura în care ele pot fi percepute de minte.

Cu ce putem compara pretențiozitatea unei astfel de doctrine arogante, care refuză să accepte ca realitate tot ceea ce nu poate fi cuprins în mintea noastră săracă și mărginită? Intelectualiștii ignoră tot ceea ce atât de viu și neîndoielnic se percepe de către inimă din lumea transcendentală, tot ceea ce este perceput de către „simțul fin” pascalian. Căci și filozoful antic Epicur [filozof grec care a trăit între anii 341-270 înainte de Hristos] a spus că toate obiectele percepute sunt adevărate și reale, deoarece a spune că lucrul este adevărat e aceeași cu a spune că lucrul există. Așadar, de ce nu ar fi adevărate percepțiile înalte ale inimii?

Numai creierul este socotit organ al minții și al voinței, iar măduva spinării este considerată doar un sistem de căi de transmitere și organ de activitate reflexă și trofică. Însă dacă unei broaște decapitate i se aplică o excitație cutanată, ea manifestă activitate rațională, îndreptată în sensul îndepărtării agentului excitant, iar la continuarea excitației începe să alerge și se ascunde la fel ca o broască nedecapitată. În războaiele furnicilor, care nu au creier, se observă foarte clar intenționalitatea și prin urmare și rațiunea, care nu se deosebește prin nimic de cea umană. Este foarte evident faptul că nu doar creierul, ci și ganglionii insectelor, măduva spinării și sistemul nervos simpatic al vertebratelor servesc drept organe ale voinței.

Într-un mic tratat teologic este cu neputință să expui cât de cât explicit fie și

ideile de bază ale minunatei și profunde filozofii de viață a lui Bergson. Voi spune doar că el a trasat o cale absolut nouă către cunoașterea vieții și, cu o uimitoare adâncime de gând, a descoperit absoluta incapacitate a intelectualismului de a cuprinde această filozofie.

Nu doar Pascal a fost un mare predecesor al lui Bergson pe această cale revoluționară a filozofiei. De metoda de cunoaștere a lui Bergson este apropiată metoda de introspecție a lui Maine de Biran [François Maine de Biran a fost un filosof francez care a trăit între anii 1766-1824] pentru studiul realității în conștiința omului. El crede că nu se poate percepe realitatea altfel decât într-un „viu propriu”. Nici observațiile fine, nici cugetările raționaliste nu sunt capabile să obțină aceasta.

Schopenhauer [Arthur Schopenhauer a fost un filosof german, cunoscut mai ales prin teoria sa asupra primatului „voinței” în sfera reprezentării lumii și în comportamentul uman. A trăit între anii 1788-1860] a fost cel dintâi care a dovedit că toate concepțiile zămislite de gândire, care lucrează în van și sunt lipsite de conținut, nu pot fi altceva decât himere, bune doar pentru satisfacerea „profesorilor de filozofie”, că gândirea posedă doar concepte formale, că este doar o „capacitate deșartă”. El opune minții intuiția.

Bergson a avut o cugetare minunată și cu totul nouă despre creier - idolul intelectualiștilor. El presupune că diferența dintre măduva spinării - care reacționează în mod reflex la impulsurile primite - și creier constă doar în complexitate și nu în caracterul funcțiilor. În creier doar se înregistrează impulsul venit din afară și se alege modul potrivit de reacție, ca răspuns. Bergson spune: „Creierul nu este altceva decât un lucru asemănător unei centrale telefonice: rolul lui se reduce la transmiterea informației sau la prelucrarea ei. El nu va adăuga nimic la cele primite”. Toate organele de simț trimit fibre nervoase; în creier se află sistemul motor și el reprezintă centrul în care semnalele din periferie se cuplează cu un mecanism motor sau altul.

Deja, prin însăși structura sa, creierul dovedește că funcția lui este să transforme o excitație exogenă într-o reacție de răspuns. Fibrele nervoase aferente, care aduc semnalul de excitație, se termină în celulele scoarței cerebrale, în zona senzorială, iar acestea sunt conectate prin alte fibre cu zonele motorii, cărora li se transmite excitația. În cazul multitudinii de conexiuni, creierul are o înfinitate de posibilități de a modifica reacțiile de răspuns la excitația exterioară și acționează ca și un comutator.

Sistemul nervos, și în special creierul, nu este un aparat al imaginației pure și al cunoașterii, ci doar un instrument destinat acțiunii.
[sublinierea aparține textului original].

„Creierul nu este organul gândirii, al simțirii și al cunoașterii, ci el este acela care ancorează cunoașterea, simțirile și gândurile în viața reală, le determină să ia aminte la nevoile reale și le face capabile pentru o lucrare folositoare. Creierul este, de fapt, un organ al atenției la viață, al adaptării la realitate” [„Duh și trup. Tu și viața”, 20 decembrie 1921].

Orișicât ar fi de uimitor, aceste gânduri copleșitoare ale marelui filozof, corespund aproape în întregime cu noua învățătură a genialului nostru fiziolog Ivan Petrovici Pavlov despre activitatea nervoasă superioară. Mai mult, suntem îndreptățiți să spunem că, înainte cu puțin de Pavlov, Henri Bergson a anticipat printr-o gândire pur filozofică esența învățăturii fiziologice, elaborată în mod experimental după modalitatea de studiu a reflexelor condiționate ale sistemului nervos.

[Ivan Petrovici Pavlov a fost un fiziolog, psiholog și medic rus, căruia i-a fost acordat premiul Nobel pentru medicină în anul 1904. A trăit între anii 1849-1936. Privitor la I.P. Pavlov, medicul chirurg N.A. Ovcinikov povestește un lucru ce s-a petrecut atunci când a mers să-l întâlnească pe Sfântul Luca:

„Era pe 27 februarie 1946, a zecea comemorare a morții lui Ivan Pavlov. Se înserase și drumurile Tambovului erau pline de lume. M-am îndreptat spre casa bătrânului

și am sunat la ușă. Am fost surprins când m-au anunțat că în ziua aceea nu-l voi putea vedea pe Arhiepiscopul Luca, întrucât era foarte ocupat. Am insistat, spunându-mi numele, calitatea de medic și scopul vizitei, sperând că voi fi primit. Monahul care îl slujea pe Arhiepiscop s-a dus a doua oară și mi-a transmis că voi fi primit în ziua următoare, la ora zece dimineața. Într-adevăr, în ziua următoare, exact la ora zece, am intrat în biroul lui. Am constatat că Arhiepiscopul, în toată noaptea trecută, făcuse rugăciuni pentru odihna sufletului academicianului Ivan Petrovici Pavlov”.

Trebuie menționat că Sfântul Luca se afla în corespondență cu I.P. Pavlov. Într-una din aceste scrisori, Ierarhul îi spunea marelui savant: „Îl slăvesc pe Domnul, care v-a dăruit atâtea harisme și Care a binecuvântat marile dumneavoastră lucrări. În afară de respectul adânc pe care vi-l port, primiți dragostea și binecuvântarea mea pentru evlavia dumneavoastră despre care mi-au vorbit cei care v-au cunoscut mai bine și mai îndeaproape”]

Pentru fundamentarea celor spuse, trebuie să pun înaintea câteva citate din cartea lui Pavlov - „Experiența de douăzeci de ani a studiului obiectiv al activității nervoase superioare ale animalelor” -, însă mai întâi de toate trebuie să explicăm ce sunt astfel de reflexe condiționate și ce numește Pavlov analizatori.

Fiecare animal are o multitudine de reflexe înnăscute permanente, pe care Pavlov le numește necondiționate. Astfel, spre exemplu, animalul se aruncă de îndată spre hrana pe care o vede, își trage piciorul dacă este aplicat un stimul, melcul se retrage în cochilia lui dacă este atins, nou-născutul face gestul mișcării de supt la apropierea de sânul mamei.

Dar, în rând cu aceste reflexe necondiționate, la animalele superioare, și anume la câini - animale pe care Pavlov a experimentat -, pot fi cultivate, de asemenea, reflexe artificiale pe care el le numește condiționate (le-am putea numi totodată temporare

sau dobândite). Astfel, spre exemplu, dacă pentru o anumită perioadă de timp, până să i se dea mâncare câinelui, acesta va primi în cadrul unor experimente una și aceeași excitație condiționată sub formă de sunet de o anumită amplitudine sau semnal luminos sau atingere a pielii, atunci această excitație condiționată va acționa deopotrivă cu imaginea ori mirosul cărnii (excitant necondiționat): la semnalul condiționat, câinele imediat va începe să secrete salivă și va manifesta obișnuita excitație motorie ca atunci când vede hrana. Semnalul condiționat a dus la formarea unui nou reflex, provizoriu, condiționat.

Așadar, cum se formează aceste reflexe? La excitarea cu un semnal condiționat a celulelor retinei (membrana vizuală a ochiului), care percep lumina, a celulelor organului cortical care percep sunetele, și a formațiunilor terminale ale nervilor senzitivi ai pielii, care percep excitațiile senzitive și de durere, toate aceste senzații se transmit prin fibrele nervilor senzitivi către acele zone ale scoarței cerebrale responsabile pentru perceperea specifică a acestor excitații (aria nervului optic este situată în zona occipitală a emisferelor cerebrale, a celui auditiv - în zona temporală etc.). Celulele scoarței cerebrale, primind excitația, o analizează și, conform cu rezultatele analizei, transmit impuls către centrii subiacenți ai sistemului nervos central și spinal pentru acțiunea efectoare corespunzătoare (efecte): motor, secretor, vasomotor etc.

Acești centri subiacenți sunt numiți efectori. Pavlov numește analizator întregul sistem constituit din celule specifice de percepție ale organului de simț, de la care pornesc fibrele nervoase ale nervului senzitiv, prelungirile acestora - fibrele substanței albe și terminațiile acestora - celulele nervoase din scoarța emisferelor cerebrale. Creierul prezintă o mulțime nenumărată de astfel de analizatori. Printre aceștia, afară de cei ce pornesc de la cele cinci organe de simț, sunt o mulțime de alți analizatori care transmit semnale de la toate organele corpului nostru și care semnalizează scoarței emisferelor cerebrale toate fenomenele ce au loc în corpul nostru. Așadar, creierului îi revine grandioasa sarcină de a analiza toate aceste excitații și de a răspunde la acestea prin reacții

ale centrilor efectori.

Acum ne vor fi pe înțeles următoarele extrase din cartea lui Pavlov:

„Din punctul de vedere al reflexelor condiționate, marile emisfere cerebrale se prezintă ca un complex de analizatori, care au sarcina de a descompune complexitatea lumii exterioare și interioare în elemente și evenimente aparte, pentru ca ulterior să realizeze conexiunea acestora cu diversele activități ale organismului”.

„Bazându-ne pe fapte concrete, putem afirma că marile emisfere cerebrale sunt un ansamblu de analizatori, care descompun complexitatea lumii exterioare și interioare în elemente și evenimente aparte și apoi realizează conexiunea fenomenelor analizate cu o activitate sau alta a organismului”.

„Marile emisfere cerebrale constituie un organ al organismului animal, organ care este specializat în a realiza în permanență un echilibru cât mai desăvârșit între organism și mediul extern, organ al reacției corespunzătoare, nemijlocite, ca răspuns la diversele combinații și variații ale fenomenelor lumii înconjurătoare și, într-o măsură cunoscută, organul specific pentru progresul continuu al organismului animal”.

„Ariile motorii ale emisferelor cerebrale sunt arii receptoare - sau, altfel spus, sfera principală - iar răspunsul motor la excitația scoarței este în esență un răspuns reflex. Prin aceasta se definește unitatea întregii scoarțe cerebrale a emisferelor. Astfel, scoarța constituie doar un aparat receptor, care analizează multilateral și sintetizează excitațiile aferente, care doar prin intermedierea fibrelor descendente conexe ajung la organele efectoare”.

„În lobii frontali nu se desfășoară oarecare mecanisme care să fie superioare celor din restul emisferelor. Despre niște mecanisme de ansamblu, care să se desfășoare în lobii frontali, nici nu poate fi vorba. Bineînțeles că acolo nu există nici un fel de elemente extrem de importante [aparte], care ar determina desăvârșirea absolută a activității

nervoase”.

I.P. Pavlov, asemenea lui Bergson, presupune că diferența dintre creier și măduva spinării constă doar în complexitate [structurală] și nu în caracterul funcțiilor. El și școala sa consideră posibilă aplicarea la fiziologia creierului uman a descifrării activității nervoase superioare la câine din experimentele cu reflexele condiționate.

Dacă la câine se pot obține doar reflexe condiționate secundare, pe baza celor primare, la maimuțe numărul lor este mult mai mare, iar la om este posibilă cu certitudine suprapunerea unor reflexe dobândite peste altele, precedente lor, prin aceasta ele continuând neîncetat să crească în complexitate pe parcursul vieții umane prin realizarea noilor conexiuni nervoase cerebrale ce dau posibilitatea perfecționării activității cerebrale și lărgirea volumului de cunoaștere. Această activitate a creierului - una dintre cele mai complexe - presupune doar reflexele, iar această nouă fiziologie a creierului, după cum credem, trebuie să ia locul învățăturii psihologice despre asocieri.

Dar oare nu același lucru îl zicea și Bergson: „Creierul nu este altceva decât un lucru asemănător unei centrale telefonice: rolul lui se reduce la transmiterea informației sau la prelucrarea ei. El nu va adăuga nimic la cele primite”?

O mare semnificație au cercetările lui Pavlov și ale colaboratorilor săi asupra importanței fiziologice a lobilor frontali ai emisferelor cerebrale. Până de curând, acești lobi au fost considerați drept cea mai importantă parte din creier, centri ai activității psihice superioare, organ al gândirii și chiar și „locaș al sufletului”.

Dar Pavlov nu a găsit în lobii frontali nici o structură extrem de importantă, care ar fi confirmat „desăvârșirea cea mai înaltă a activității nervoase”, iar scoarța acestor lobi frontali ai emisferelor cerebrale prezintă zone senzoriale asemenea scoarței din toate celelalte părți. Întreaga scoarță a emisferelor, cea mai perfecționată parte a creierului, este alcătuită doar dintr-o multitudine de analizatori, de analizatori și de analizatori. Iar dacă în scoarța cerebrală nu s-a găsit loc pentru un oarecare centru al trăirilor, cu atât mai mult

acesta nu trebuie căutat în nucleii cenușii ai trunchiului cerebral care, după cum parțial este cunoscut, au funcții exclusiv fiziologice. Scoarța cerebrală analizează senzațiile și nu trăirile [simțirile].

Iar dacă creierul nu poate fi considerat organ al simțirilor, atunci aceasta confirmă în mare măsură spusele Sfintei Scripturi despre inimă ca organ al trăirilor [simțirilor] în general, și în special al trăirilor supreme.

Aceste cercetări ale lui Pavlov corespund observațiilor chirurgilor asupra multor răniți cu abcese ale lobilor frontali. De regulă, acestea nu sunt însoțite deloc de modificări ale psihicului sau de tulburări ale funcției superioare de gândire. Voi relata doar două exemple grăitoare, din propria mea experiență.

Unui tânăr rănit i-am evacuat [curățat] un abces enorm (aproximativ 50 cm cubi de puroi) - care, fără îndoială, a distrus întreg lobul frontal stâng - și nu am constatat absolut nici o tulburare psihică postoperatorie.

Același lucru pot să-l afirm despre un alt bolnav, operat pentru un chist meningeal uriaș. La deschiderea cranială largă am constatat cu uimire faptul că craniul era lipsit de conținut cerebral în jumătatea sa dreaptă, iar emisfera dreaptă era retractată, astfel încât era cu neputință a-i distinge elementele.

Așadar, dacă creierul nu poate fi considerat organ al simțirilor și organ exclusiv al cunoașterii, atunci aceste lucruri confirmă în mare măsură învățăturile Sfintei Scripturi despre inimă ca organ al trăirilor în general, și în special al trăirilor supreme.

3. Creierul si duhul. Duhul în natură.

„Și totuși, continuăm să fim convinși de faptul că mintea este atributul creierului, iar legătura dintre minte și creier ni se pare într-atât de evidentă, încât nu putem gândi acești doi termeni unul fără de altul. De aici, în virtutea unei generalizări neîntemeiate, ajungem la concluzia că trupul și duhul se subordonează unul altuia. Și aceasta deoarece ne-am obișnuit să confundăm noțiunile de minte și duh. Mintea, desigur, nu este duh, ci doar o manifestare a duhului. Mintea este raportată la duh ca o parte la întreg. Duhul este mult mai cuprinzător decât mintea dar, în virtutea concepției noastre intelectualiste refractare, noi vedem în termenul de minte întregul duh” (Frank Grandman).

„Duhul [spiritul] depășește limitele creierului în toate planurile. Activitatea creierului se reduce la transpunerea în mișcare a unei mici părți din ceea ce se întâmplă în conștiință” (Bergson, Evoluția creatoare).

Așadar, ce știm noi despre duh? Din Sfânta Scriptură și din câteva dintre manifestările duhului în natură și în om știm suficient de multe.

1. Cuviosul Serghie de Radonej [Sfântul Serghie de Radonej este prăznuit de Biserica Ortodoxă în 25 septembrie și 3 iulie] era cu frații în trapeza mănăstirii. Dintr-o dată s-a ridicat de la masă, a făcut plecăciune către apus și a grăit: „Bucură-te și tu, păstorule al turmei lui Hristos, și binecuvântarea Domnului să fie cu tine”. Frații l-au întrebat cu mirare: „Cui îi vorbești, Cuvioase Părinte?”. Sfântul a răspuns: „Acum, în dreptul mănăstirii noastre, la opt verste depărtare, s-a oprit Episcopul Ștefan din Perm [Sfântul Ștefan, Episcopul Permului, are ziua de prăznuire în 26 aprilie], care este în drum

către Moscova. El a făcut închinăciune Sfintei Treimi și a spus: «Pace ție, frate întru Domnul». Iată că eu i-am răspuns”. Câțiva dintre frați s-au grăbit către acel loc și l-au ajuns din urmă pe Episcopul Ștefan. Acesta a adeverit cele spuse de Cuviosul Serghie.

2. Inginerul Karl Perl, materialist convins, s-a despărțit de prietenul său K., care pleca către Moscova, în timp ce Karl a rămas să locuiască în Tașkent, cu un alt inginer. O dată s-a trezit la orele trei din noapte datorită unui strigăt puternic, care îi spunea pe nume: „Karl Ivanovici!”. El a aprins o lumânare și, după ce l-a trezit pe colocatarul său, au verificat împreună tot apartamentul, însă nu au aflat pe nimeni. Întru marea sa uimire a notat data acestui eveniment straniu și peste o săptămână a primit o înștiințare despre sinuciderea prietenului său K, tocmai la ora și data la care el auzise acel strigăt tainic. Strigarea sinucigașului de dinainte de moarte, plină de dor și dragoste, a străbătut instantaneu o distanță de 3300 kilometri și a fost percepută de către creierul lui Karl Perl, care dormea.

3. Domnișoara Green, dintr-un oraș al Angliei, stând pe verandă după prânz, vede aieva această imagine: de malul unui lac mare se apropie o cabrioletă în care călătoresc două domnișoare tinere. În vecinătatea malului abrupt al lacului, una din roțile acestei trăsurii se rupe brusc și cabrioleta cade în lac dimpreună cu caii și vizitiii. Cu toții se îneacă și chiar în acest moment domnișoara Green își aude numele într-un strigăt plin de disperare. După o lună primește o scrisoare de la fratele său, care îi descrie moartea fiicei sale și a prietenei ei întocmai așa cum le văzuse ea.

Acest ultim exemplu, l-am citat din cartea extrem de interesantă a academicianului Charles Richet [Charles Richet a fost un fiziolog francez, având numeroase contribuții în neurochimie, digestie, termoreglare și respirație. Ca apreciere a

activității sale, în anul 1913 i s-a decernat Premiul Nobel pentru medicină și fiziologie. A trăit între anii 1850-1935] (Tratat de metapsihologie - lucrarea „Traité de Métapsychique” a fost publicată la Paris în anul 1922), mare fiziolog și naturalist, unul dintre metapsihologii remarcabili, metapsihologia fiind o știință nouă care a luat naștere la sfârșitul veacului trecut [al 19-lea], elaborată de savanți vestiți din diferite țări. Metapsihologia și-a stabilit drept scop să studieze, cu ajutorul tuturor mijloacele cercetării științifice, multitudinea fenomenelor psihice neînțelese și tainice, respinse de către psihologia oficială drept superstiții sau povești.

Însă pot să respingă în mod preconceput aceste fenomene numai aceia care nu le cunosc și nici nu le-au studiat cu o obiectivitate profund științifică, precum au făcut Charles Richet, Oliver Lodge (Oliver Lodge a fost un fizician englez care a trăit între anii 1851-1940) și alți savanți de talie, care au publicat deja suficiente scrieri în materie de metapsihologie.

În cartea lui Richet sunt relatate foarte multe fapte de acest fel, unul mai uimitor ca altul. El le analizează cu o mare rigoare științifică și ajunge la o astfel de concluzie: „În univers există vibrații (puteri) care trezesc sensibilitatea noastră și condiționează o adevărată cunoaștere a realității, pe care în mod normal simțurile noastre nu ne-o pot da. Aceste puteri noi și stranii trebuie să prilejuiască o revoluție în psihologie, să o reconstituie din temelie”.

Doctorul în științe Kotik (Naum Kotik a fost un neurolog de origine rusă și a trăit între anii 1876-1920) - care a scris o carte destul de interesantă despre fenomene ale transmisiei gândului, constatate în mod cert de către el (*Emanarea energiei psihofizice* - titlul original al acestei lucrări în limba germană este: *Die Emanation der psychophysischen Energie: Eine experimentelle Untersuchung über die unmittelbare Gedankenübertragung im Zusammenhang mit der Frage über die Radioaktivität des Gehirns*; a fost publicată la Wiesbaden în anul 1908.) - explică aceste lucruri astfel:

„Gândul este energie emanată spre exterior. El are proprietăți fizice și psihice și îl putem numi energie psihofizică. Această energie, născută în creier, se răspândește spre extremitățile trupului. Se transmite cu dificultate prin aer și mai ușor prin conductori metalici. E posibil ca ea să nu fie exclusiv specifică gândului uman; probabil că toate lucrurile emană o anumită energie vibrantă, deoarece subiecții senzitivi percep nu doar ceea ce spune experimentatorul, ci recunosc și obiecte care nu gândesc”.

Dar ce îi dă temei doctorului Kotik să considere energia nevăzută emanată de către creierul care gândește nu doar psihică, ci psihofizică? Doar faptul că la conectarea experimentatorului cu subiectul senzitiv prin intermediul unui fir metalic gândurile sunt receptate ceva mai bine. Însă un întreg șir de factori, citați de către Richet, mărturisesc despre faptul că și în lipsa oricărui contact are loc transmiterea energiei necunoscute, care - prin obișnuința noastră nestrămutată de a explica cele neînțelese și necunoscute prin cele înțelese și cunoscute - este considerată drept niște vibrații materiale, cu obârșia în oarecare oscilații moleculare (de asemenea, necunoscute) ale substanței creierului. Cei care se mulțumesc cu explicații primitive, se liniștesc îndestulător dacă li se spune că din creier sunt emenate niște fluctuații electrice. Însă de ce să nu recunoaștem împreună cu Richet că la baza fenomenelor de telepatie (transmiterea gândurilor și a trăirilor la distanță) și de străvedere, stau puteri necunoscute nouă prin mijloacele actuale ale științei, cu desăvârșire inexplicabile, chiar stranii, după cum se exprimă el? Și bineînțeles că oricine va citi importanta lui carte va fi cuprins de înfricoșare.

Eu presupun că deocamdată avem dreptul să tragem doar o concluzie, însă extrem de însemnată: în afară de excitațiile comune, proprii organelor noastre de simț, creierul și inima noastră pot percepe stimuli mult mai importanți, emanați de creierul și de inima altor oameni, de animale și de întreaga natură înconjurătoare, precum și - ce este și mai important - din lumea transcendentală (superioară), necunoscută nouă. Prin ce altceva dacă nu prin forțe de ordin transcendental (superior) putem explica astfel de fapte precum

cele comunicate de Richet?

1. M. Hialon a confirmat veridicitatea următoarei întâmplări stranii petrecute cu M.M. Greedy, directorul ziarului Daily Telegraph. Odată, într-o duminică, pe când se afla în biserica Sfântului Ioan, acesta a simțit dintr-o dată o insuflare foarte puternică... Această insuflare era asemenea unei voci care îi spunea: „Întoarce-te la redacție!”. Porunca era atât de imperativă, încât M.M. Greedy a alergat ca un nebun prin biserică, pe străzi, a intrat în redacție și, spre uimirea colaboratorilor, a smucit ușa cabinetului său. Lampa cu petrol ardea pe masă cu flăcări mari și toată încăperea era plină de fum.

2. Doamna Tomelli din Saint Martin, străduindu-se într-o seară să adoarmă, l-a văzut dintr-o dată pe fiul său că este izbit de o caretă și se află pe moarte. Noaptea, în vreme de furtună, ea aleargă 5 kilometri pe drumul Costa de Borge și își găsește fiul în șanțul de la marginea drumului.

3. William James relatează următorul caz: tânăra domnișoară Berta a dispărut în data de 31 octombrie 1898 în Enfield și mai mult de o sută de oameni au fost trimiși pentru a cerceta pădurea și malul lacului. Un scafandru a căutat-o în lac, însă nu a găsit-o nicidecum. În noaptea de 2 spre 3 ianuarie, o femeie care se afla la 8 kilometri de Enfield a văzut corpul Bertei într-un anume loc. Dimineața a mers pe pod și i-a arătat scafandrului locul exact unde putea să găsească corpul Bertei, care se afla cu capul în jos și era atât de ascunsă, încât el a văzut doar galoșul dintr-un picior. După aceste indicații, scafandrul a găsit corpul printre bușteni, la 6 metri adâncime. Apoi a mărturisit: „Mie nu îmi este frică de cadavrele din apă, însă m-am cutremurat la cuvintele femeii de pe pod. Cum se face că a venit de la o distanță de 8 kilometri ca să-mi arate unde este corpul celei

moarte? Cadavrul era într-o văgăună adâncă, cu capul în jos, iar în apă era atât de întuneric, încât nu vedeam nimic”.

Ultimele două exemple fac parte din domeniul străvederii, pe care Richet o numește cu un termen nou - criptostezie. Această denumire este potrivită și pentru faptele neobișnuite pomenite în continuare:

1. În închisoarea Blue, un deținut s-a spânzurat cu propria cravată. Doctorul Dufaly a tăiat o bucată din acea cravată, a învelit-o în mai multe hârtii și a dat-o unei somnambule pe nume Maria. Ea a spus că în hârtie este „ceva care a omorât un om, o sfoară... nu, o cravată”; deținutul care s-a spânzurat ucisese un om. De asemenea, ea a spus că omul a fost omorât cu toporul și a indicat și locul în care fusese aruncat toporul. Și, într-adevăr, în locul arătat de către Maria au găsit acel topor.

2. În 2 decembrie, Charles Richet a întâlnit o cunoscută a sa, o domnișoară cu numele Stella și i-a spus: „Merg să țin un curs despre veninul de șarpe”. Stella manifestase și altă dată străvedere minunată și i-a spus de îndată: „Eu am văzut astănoapte șerpi sau, mai bine zis, țipari”. Iată în continuare cuvintele lui Richet: „Atunci eu, fără a-i spune de ce, am rugat-o să îmi relateze visul. Iată cuvintele ei, cu exactitate: «Mai degrabă au fost doi țipari, decât șerpi, căci am văzut că aveau burta alb-strălucitoare și pielea lipicioasă. Și mi-am spus: nu iubesc aceste animale, dar îmi este neplăcut că sunt chinuite». Acest vis era într-o uimitoare concordanță cu ceea ce făcusem cu o zi în urmă, în 1 decembrie. În acea zi făcusem experimente cu țipari. Vrând să iau sânge de la ei, am pus doi țipari pe masă. Am reținut abdomenul alb-strălucitor și pielea lipicioasă. Au fost fixați pe masă, pentru a li se scoate inima. Bineînțeles, nu i-am spus despre acestea Stellei, pe care nici nu o văzusem de mult și care nu avea nici un contact cu persoanele care

vizitează laboratorul meu”.

Discutând pe marginea evenimentelor de acest gen, Richet ajunge la concluzia că toți oamenii, probabil chiar și cei mai puțin sensibili, posedă alte mijloace de cunoaștere decât cele obișnuite. Însă, la cei insensibili, aceste capacități sunt extrem de diminuate, aproape imperceptibile. În mod tainic, gândul unui om este comunicat gândurilor altor oameni. Noi nu suntem izolați, noi suntem într-o legătură nevăzută cu toți oamenii. Și neîndoielnic este un adevăr în ceea ce este numit „spiritul turmei”. Valul puternic de simpatie sau mânie, de nemulțumire sau entuziasm creează - într-o adunare întrunită într-un teatru, forum sau parlament - o solidaritate aproape deplină.

Acest val poate înlătura toate obstacolele. Oare această emoție a gloatei nu poate fi comparată cu transmiterea gândului în cadrul unui experiment? (Richet). Avântul plin de abnegație al unui soldat curajos poate să atragă după sine întreaga armată. Acest val puternic de curaj și vitejie, revărsat dintr-o inimă înflăcărată, aprinde sute de inimi în jur, care îl percep așa precum o antenă percepe undele radio. Cum altfel putem numi puterea atoatebiruitoare care năștea [pricina] în Evul Mediu întregi epidemii psihice - ce în chip nerațional și nestăvilat antrenau sute de mii de oameni în cruciade - decât marea energie spirituală!

Oare nu este vădit că valul de energie negativă a duhului rău ne cuprinde sufletul când vedem fața schimonosită de ură a dușmanului și ochii care scapără scânteii, iar inima ni se strânge de frică?

Ca un șuvoi liniștit și dulce se revarsă dragostea mamei spre pruncul alipit de sânul ei sau dragostea fierbinte a soțului către iubita sa soție. Cu o lumină pașnică, molcomă și veselă se umple sufletul omului care lucrează neîncetat faptele iubirii și ale milostivirii, atunci când de unul ca acesta se atinge harul lui Dumnezeu.

Așadar, ce este aceasta dacă nu energia duhovnicească a iubirii?

„Vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul” (Ioil 3, 1).

Dumnezeu este Duh. Dumnezeu este dragoste și revărsarea Duhului Lui este revărsarea dragostei peste tot ce este viu. Iubirea făurește. Prin nemărginita revărsare - atoateziditoare și atoatecuprinzătoare - de energie duhovnicească a dragostei lui Dumnezeu, a fost creat universul. El (universul) a fost zidit din nimic -, „din nimic” deoarece nu a existat o ... [materie] primordială. [probabil se referă la cuvântul „materie” - acest cuvânt lipsește în original (nota ediției ruse)]

Materie veșnică nu există, după cum nu există materie în general („materia” așa cum e înțeleasă în accepțiunea vechilor științe clasice), ci doar energie în diversele ei forme, ale cărei concentrări se și relevă în forma materiei. Materia este o formă stabilă a energiei intraatomice, iar căldura, lumina, electricitatea sunt forme instabile ale aceleiași energii. Procesul de scindare a atomilor, adică de dezagregare a materiei, se reduce la transferul energiei intraatomice din starea de echilibru constant în cea instabilă, numită electricitate, lumină, căldură etc., materia transformându-se astfel gradual în energie.

În primul capitol am vorbit despre fisiunea atomilor ca fenomen ce eliberează forme de energie tot mai fine, care tind tot mai mult spre ceva nematerial.

Așadar, ce ne împiedică să facem acest ultim pas și să recunoaștem existența energiei duhovnicești, pe deplin nemateriale, și să o considerăm forma primară, generatoarea și sursa tuturor formelor de energie fizică? Doar negarea apriorică (teoretică) a Duhului și a lumii duhovnicești, negare înverșunată și neînțeleasă, căci o multitudine de factori ne obligă imperativ să ținem seama de ei și să recunoaștem, deopotrivă cu necuprinsa lume materială, mult mai importanta lume duhovnicească.

„Duhul Tău Cel fără stricăciune este întru toate” (Cartea înțelepciunii lui

Solomon 12, 1).

„Oare nu umplu Eu cerul și pământul? - zice Domnul” (Ieremia 23, 24).

„Dacă ar lua înapoi la Sine Duhul Său și suflarea Sa, toate făpturile ar pieri deodată și omul s-ar întoarce în țărână” (Iov 34, 14-15).

„Lua-vei duhul lor și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce. Trimite-vei duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului” (Psalmi 103, 30-31).

„Duhul este Cel Ce dă viață” (Ioan 6, 63).

„În mâna Lui, El ține viața a tot ce trăiește și suflarea întregii omeniri” (Iov 12, 10).

„Și stelele strălucesc la locul lor și se veselesc. Chematu-le-a și ele au zis: «Iată-ne!». Ele strălucesc cu bucurie pentru Cel Care le-a făcut” (Baruh 3, 34-35).

„Cu bucurie dealurile se vor încinge. Îmbrăcatu-s-au pășunile cu oi și văile vor înmulți grâul; vor striga și vor cânta” (Psalmi 64, 13-14).

Și mulți psalmi, și cântarea lui Anania, Azaria și Misail sunt pline de duhul hilozoismului [Hilozoismul este o concepție filozofică potrivit căreia întreaga materie este socotită vie, însuflețită, având capacitatea de a simți și de a gândi].

În toate aceste texte ale Sfintei Scripturi, se vedește cu foarte mare limpezime ideea despre lucrarea și vierea [viața] tuturor și a toate într-un Duhul lui Dumnezeu. Nu putem vorbi despre o „natură moartă”. Nu sunt limite clare între natura organică și cea anorganică. Acesta este punctul de vedere al științelor moderne.

Despre aceasta mărturisesc clar filozofia lui Fichte [Johann Gottlieb Fichte a fost un filozof german care a trăit între anii 1762-1814] și a lui Lotz [Johannes Lotz a fost un filozof german care a trăit între anii 1903-1992] și cugetarea profundă a lui Leibniz

[Gottfried Leibniz a fost un filozof și matematician german, fiind unul dintre cei mai importanți filozofi ai vremii sale. A trăit între anii 1646-1716].

Iată cuvintele celui din urmă, care sunt în concordanță cu textele Sfintei Scripturi:

„Ar fi existat o lacună în creație, dacă lumea materială ar fi fost potrivnică duhului. Cine tăgăduiește existența sufletului la animale, iar la alte corpuri viața în general, acela nu recunoaște puterea lui Dumnezeu, deoarece el introduce ceva împotrivor lui Dumnezeu și naturii, anume absența absolută a acestor puteri, altfel spus, vidul metafizic, care este la fel de absurd ca și spațiul vid sau golul fizic”.

În spațiul cosmic, se perindă la nesfârșit nenumărate stele și planete, niciodată încetinind dintru mișcarea lor. Doar prin puterea acestei mișcări sunt menținute în spațiul cosmic corpuri neînchipuit de grele. Se mișcă miliarde de stele, planete și asteroizi, meteoriți și comete. Prin acțiunea vântului, a șuvoaielor de apă, prin frecarea ghețarilor ce alunecă, prin fluctuațiile de temperatură, prin lovirea valurilor de țărm, se schimbă înfățișarea pământului. Printr-o puternică acțiune a forțelor vulcanice subterane, se formează noi piscuri de munți ori cratere.

În vârtejul mișcărilor de veacuri se distrug și iarăși iau naștere nenumărate lumi stelare și are loc marele proces al dezvoltării, mișcarea supremă în întreg universul.

Aproape cu viteza luminii se mișcă fără încetare atomii și electronii, razele X, ionii și tot ceea ce rezultă din fisiunea materiei. Prin mișcarea neîncetată a moleculelor, în celule se menține viața organismelor. Gândul omului este însoțit de mișcarea moleculară din celulele nervoase. Liniște nu aflăm nici în moarte, care nu este altceva decât schimbarea unor secvențe de stări de echilibru de scurtă durată.

Dacă este atât de evident că mișcarea constituie esența și legea fundamentală a vieții, atunci este cu neputință ca această lege universală să nu guverneze și viața duhului.

Legea fundamentală a mișcării pentru întreaga fire șterge hotarul dintre viu și neviu. Mișcarea constituie esența materiei. Și dacă este necesar să admitem că, în organismele vii, mișcarea - care stă la baza fenomenelor lor psihice - se produce și se determină de către duhul vieții, de către energia duhului, atunci trebuie să admitem că și lumea anorganică trebuie socotită ca și săvârșire a aceluiași duh.

Energia duhovnicească revărsată din Duhul lui Dumnezeu, energia dragostei, lucrează în întreaga fire și face să vieze totul. Ea este izvorul vieții și nu există nimic neviu. Mișcarea în lumea anorganică, ca și în cea organică, este manifestare a vieții, deși într-o formă minimală, puțin cunoscută nouă. Legătura de temelie dintre lumea anorganică și cea organică confirmă acest lucru, căci viața plantelor se naște din pământ, iar de la acesta primește hrană toată lumea animală. Dintru aceleași elemente chimice și conform acelorași legi fizice sunt organizate atât lumea anorganică, cât și cea organică. Aceeași lege universală a dezvoltării guvernează întreaga zidire, neputând fi stăvilită, neputând exista o delimitare clară între lumea „nevie” și lumea ființelor vii. Iar cea mai importantă însușire a lumii vii - însuflețirea ei - nu se poate ivi dintr-o dată la granița dintre aceasta și lumea anorganică.

[Grăind despre rugăciunea de pocăință, dumnezeiescul Părinte Sofronie Saharov scrie:

„Într-o astfel de rugăciune, mintea-duhul nostru se cuprinde în Mintea lui Dumnezeu; primește înțelesul lucrurilor, care înțeles nu poate fi exprimat deplin în graiul nostru de toate zilele. De pildă: Totul a fost zidit prin voia lui Dumnezeu, prin gândirea Sa. Dumnezeu gândește lumea, iar gândirea Sa făcătoare devine ființă făcută. Nu materia,

ci gândirea lui Dumnezeu Făcătorul are întâietate. Noi trăim această lume nu numai prin prisma cunoașterii experimentale, ci o privim și într-alt chip, în Duh (Evrei 11, 1-3)” - [Arhimandritul Sofronie, „Vom vedea pe Dumnezeu precum este”, Editura Sophia, București, 2005, pag. 373]

Întreaga zidire este pătrunsă de energia duhovnicească, însă doar în formele de dezvoltare (de creație) superioare această energie se conturează ca duh liber, conștient de sine.

Tot ce este viu e înzestrat cu simțire. Însă metode precise de cercetare demonstrează că materia nu este doar extrem de mobilă (mercurul în termometru se ridică numai la atingere), ci că posedă și o sensibilitate inconștientă superioară sensibilității conștiente a ființelor vii.

Bolometrul, care are partea principală constituită dintr-un fir de platină, este atât de sensibil încât reacționează la acțiunea unui fascicul slab de lumină care este capabil să ridice temperatura doar cu a suta milioana parte dintr-un grad. Stelle a demonstrat că este suficient să te atingi de un fir metalic pentru ca în acesta să apară curent electric. Este cunoscut că undele hertziene acționează asupra metalelor la distanțe de sute de kilometri, determinând apariția în acestea a oscilațiilor electrice. În baza acestui fenomen a fost construit telegraful fără fir. Prin experiențe ingenioase, Stelle a demonstrat că metalelor le este proprie „oboseala” - iar după „repaus” această „oboseală” trece - și că asupra lor acționează iritant și opriment substanțele toxice.

Ființele vii se deosebesc de lumea „moartă” (anorganică) prin aceea că se hrănesc și se înmulțesc. Știința încă nu cunoaște dacă aceste funcții sunt proprii și mineralelor... Însă sunt temeiuri să ne așteptăm ca știința viitorului să descopere indicii și asupra acestora.

Încă de acum a fost descoperit în unele minerale un ferment care prin acțiunea

sa este analog hormonilor sexuali, care au efect de grăbire a creșterii somatice și a maturizării sexuale la feteșii de animale. Dar noi cunoaștem că, în organisme vii, fermenții sersesc în special în procesul digestiei. Am putea fi atunci îndreptățiți să presupunem că fermenții minerali sunt necesari pentru hrănirea mineralelor - desigur, nu la fel ca într-un organism -, care însă se realizează într-o formă necunoscută?

Oare nu este posibil ca reacțiile chimice care au loc permanent în lumea anorganică să aibă rolul de alimentare? Oare pământul nu însetează, nu are nevoie de apă, ca și tot ce este viu? Substanța minerală se caracterizează prin forma sa cristalină, precum o ființă vie prin organizarea sa anatomică. Înainte de a atinge o anumită formă, cristalul, ca și o ființă vie sau o plantă, trece prin anumite etape de evoluție: începe de la o stare granulară, care trece apoi într-una fibrilară și, în final, devine una omogenă. Asemenea animalelor și plantelor, un cristal deformat își recuperează deformarea. Cristalul prezintă o structură organizată. Cristalele au două forme de înmulțire. În anumite condiții - spre exemplu: de presiune, de concentrație a soluției, etc. - soluțiile pot cristaliza, însă doar atunci când în acestea este cufundat un fragment de cristal. Cristalele formate ulterior pot fi considerate descendente din acel cristal, precum bacteriile care s-au dezvoltat într-o soluție sunt descendente din bacteriile pe care le-am introdus în acea soluție. Însă există astfel de condiții de mediu în care cristalizarea se desfășoară fără introducerea „germenilor” (fragmentelor) de cristal.

Trebuie să cumpănim asupra cuvintelor mult-pătimitorului Iov: „De la Duhul Lui este splendoarea cerului” (Iov 26, 13). [în ediția românească a Sfintei Scripturi avem: „Suflarea Lui înseninează cerurile”]

Raportul dintre duh și formă este de o mare și profundă însemnătate. În formele materiale, se reflectă în chip viu duhul specific materiei. Mai mult decât atât, duhul creează forme.

Acest lucru este extrem de evident în formele trupului omenesc. Este adevărat că acestea nu corespund întotdeauna cu profilul duhovnicesc al omului. Nu doar ochii sunt oglinda sufletului, ci toate formele trupului și mișcările sunt în corespondență cu sufletul și cu duhul său, precum e înfățișat omul viclean de către Solomon (Pildele lui Solomon 6, 12-14) [„Omul de nimic, omul necinstit și viclean umblă cu minciuna pe buze. Face cu ochiul, dă din picioare, face semne cu degetele. În inima lui e vicleșug, pururea se gândește la rău și seamănă gâlceavă” (Pildele lui Solomon 6, 12-14)].

În exteriorul de ansamblu al omului, este reflectată starea lui duhovnicească. Un duh de învârtosare și cruzime orientează elementele somatice încă din procesul de embriogeneză și creează forme urâte și respingătoare, care îl reflectă. Un duh curat și blând își creează un locaș plin de frumusețe și finețe. Aduceți-vă aminte de Madonele lui Rafael, de Gioconda lui Leonardo da Vinci.

Prin ce altceva dacă nu prin acțiunea formatoare a duhului poate fi explicată diferența uimitoare, extrem de fină, între două fizionomii, în special feminine: aceleași contururi extrem de asemănătoare ale ochilor, ale nasului, ale gurii, aproape aceleași dimensiuni și proporții ale feței și ale capului, însă o față este vulgară, iar alta este rafinată și frumoasă.

O cercetare atentă evidențiază că această diferență a înfățișării duhovnicești în prezența unor forme somatice asemănătoare depinde de detalii mici și fine: un contur al sprâncenelor ușor diferit, buze foarte subțiri, mărimea și forma deschiderii ochilor și iată, avem înaintea noastră un alt chip duhovnicesc. Uimitorul chip al Giocondei este realizat prin acele trăsături fine prin care Leonardo da Vinci, pe parcursul câtorva ani, a înfățișat chipurile feminine.

Asemenea geniului lui Leonardo da Vinci, acționează, în timpul dezvoltării embrionare, energia duhovnicească proprie cromozomilor celulelor sexuale și creează chipuri vii ale frumuseții și ale urâteniei, ale delicateții și tandreții, ale curăției și iubirii,

ale brutalității, cruzimii respingătoare și răutății. Aceste forme înnăscute [congenitale] devin tot mai vădite în viața postembrionară pe măsura dezvoltării duhului într-o direcție sau alta.

Importanța frumuseții în natură este multilaterală și, bineînțeles, ea nu se epuizează doar în scopul împerecherii sexuale. Masculii păsărilor nu sunt înzestrați cu penaj viu și frumos și nu cântă minunat doar pentru atragerea femelelor. Nu doar pentru atragerea insectelor care poartă pe piciorușele lor polenul strălucesc cu frumusețe și bună mireasmă florile. Marile frumuseți ale naturii nu au doar scopuri utilitare.

Ansamblul și elementele frumuseții și ale urâteniei în natură, percepute de către om, se transformă înăuntrul său în opere de artă și știință, aceste motoare uriașe ale dezvoltării omenirii. De la formele simple de frumusețe, de la rotunjimile și plasticitatea liniilor care ne încântă ochiul, de la proporțiile și simetriile formelor, de la splendorile și forța clar-obscurului sau combinarea armonioasă a culorilor și a sunetelor, natura ajunge până la ansamblurile grandioase pline de putere și măreție duhovnicească.

De duhul unei forțe grandioase sunt pătrunse masivele montane învăluite de nori întunecați și valurile oceanului bătuite de furtună, care năpădesc asupra stâncilor de pe țărm. Duhul veșniciei și al nemărginirii se revarsă în sufletele noastre de la miliardele de stele ale cerului nopții. Câtă bucurie și pace ne aduc culorile blânde ale răsăritului și câmpiile și lacurile învăluite de lumina lunii! Natura vădește valoarea supremă a frumuseții morale și repulsia față de urâtenie în ochii blânzi și curați ai oamenilor buni, în înfățișarea respingătoare a răufăcătorilor și a infamilor. Și dacă aceasta este într-atât de evident, atunci în aceste forme ale frumuseții și ale urâteniei morale noi percepem în mod real iradierea duhului frumuseții și a duhului răutății, care influențează inimile noastre; așadar nu suntem oare îndreptățiți să afirmăm că la baza acelor profunde percepții duhovnicești pe care le primim de la frumusețea sau urâtenia formelor lumii anorganice stau influențe, proprii întregii naturi, care acționează asupra noastră, în chip asemănător

energiei duhovnicești?

Nu este important că materia amorfă (fără formă precisă) nu produce nicidecum asupra noastră impresia ordinii duhovnicești, ci este important că Duhul e asociat cu forma. Noi vorbim despre faptul că Duhul orientează dezvoltarea corpurilor omenești în forme corespunzătoare. Acum vom spune că prin contribuția creatoare a Duhului se creează și formele lumii anorganice, toate formele creației. În acea acțiune profund duhovnicească, chiar interacțiune morală, pe care o produce asupra noastră frumusețea naturii pătrunse de energie duhovnicească, trebuie să vedem țelul și însemnătatea frumuseții. Dacă creația ar fi fost ceea ce își închipuie materialistii, atunci în ea nu ar fi existat frumusețea formelor create de către Duhul.

Am primit un buchet de flori. O, câtă frumusețe delicată, fermecătoare, este cuprinsă în aceste splendide mici creații ale lui Dumnezeu! Și pe lângă aceasta, cât sunt de minunate prin micimea, prin simplitatea lor plină de smerenie! Dantelăriile fine ale micilor inflorescențe albe, albăstrii și roz, violete și albastre ne privesc cu ochii curați ai petalelor și ai corolelor lor și revarsă asupra noastră minunata lor mireasmă. Oare nu este evident că aceasta este o propovăduire tăcută a curăției duhovnicești? Trebuie să ai o inimă cu totul împietrită ca să nu auzi acest glas al lui Dumnezeu, care răsună atât de limpede în simplitatea și în frumusețea formelor materiale ale naturii. Este adevărat că femeile iubesc foarte mult florile și aceasta face cinste inimilor lor.

4. Duhul plantelor și al animalelor

Însuflețirea animalelor este limpede mărturisită de către Sfânta Scriptură. Iată stihuri care confirmă acest fapt:

„Cine știe dacă duhul omului se urcă în sus și duhul dobitocului se coboară în jos, către pământ?” (Ecclesiastul 3, 21).

„Doamne, Dumnezeul duhurilor și a tot trupul” (Numerii 16, 22).

„Și Domnul Dumnezeu, Care făcuse din pământ toate fiarele câmpului și toate păsările cerului, le-a adus la Adam, ca să vadă cum le va numi; așa ca toate ființele vii să se numească precum le va numi Adam” (Facerea 2, 19).

„Pentru că viața a tot trupul este în sânge... de aceea am zis fiilor lui Israil: Să nu mâncați sângele nici unui trup” (Leviticul 17, 11, 14).

Sângele animalelor jertfite este sfânt și sfințește, deoarece în el se regăsește sufletul animalului, suflarea Duhului Sfânt. Din această pricină nu este îngăduit a-l folosi în mâncare.

„Duhul este cel ce dă viață” (Ioan 6, 63).

„Duh de viață de la Dumnezeu a intrat în ei” (Apocalipsa 11, 11).

În rugăciunea către Duhul Sfânt, Îl numim „Dătător de viață”. Și dacă și în lumea anorganică este atât de evidentă prezența Duhului Sfânt, atunci desigur că și plantele și animalele trebuie să fie considerate însuflețite. Cel mai obișnuit, cel mai răspândit dar al Duhului Sfânt este duhul vieții, și acesta, desigur, este caracteristic nu doar animalelor, ci și plantelor. Hindușii și alte popoare asiatice privesc plantele cu totul

altfel decât europenii. Ei recunosc însuflețirea plantelor.

Plantele, cu întreaga lor făptură, percep cu aviditate (pasiune, lăcomie) lumina, aerul, umiditatea, de care depinde întreaga lor viață. Ele se bucură de vânt, de lumină, de rouă, de ploaie, deci simt izvoarele lor de viață. De ce dar să nu admitem că ele percep și simt viu aceste izvoare ale vieții și ale bucuriei lor - foarte probabil, în mod absolut diferit decât omul sau animalele, care nu au nevoie necondiționată de lumină ca plantele? Plantele, poate mult mai intens decât animalele, simt caracteristicile cele mai fine ale solului, în care atât de bogat sunt ramificate rădăcinile lor, de care, la fel ca și de lumină și de aer, depinde viața lor. Știm noi oare cât de selectiv își aleg din sol diferite plante substanțele hrănitoare necesare anume lor și nu altor plante? Oare nu este neîndoielnic că, pentru aceasta, plantele trebuie să fie înzestrate cu o sensibilitate aparte, care le lipsește animalelor și oamenilor? (Fechner. Gustav Theodor Fechner a trăit între anii 1801-1887 și a fost un psiholog german. El este fondatorul psihofizicii).

„Nu trebuie să considerăm nervii drept un substrat indispensabil vieții duhovnicești. Corzile sunt «nervii» viorii și ai pianului. Însă și fără să aibă strune, instrumentele de suflat produc o muzică minunată. Plantele nu au un sistem nervos vegetativ - fără de care la om și la animalele superioare este imposibilă desfășurarea proceselor de digestie, respirație, metabolice - și totuși, aceste procese au loc și la plante” (Fechner).

Dacă întoarcem o frunză de viță de vie cu partea inferioară către lumină, atunci ea se va răsuci cu îndârjire ca să expună la lumină partea sa superioară.

Instinctele de mișcare sunt uimitoare la plantele cățăritoare. La început, planta crește în înălțime, apoi își îndoaie [îndreaptă] tulpina pe orizontală și descrie un cerc, căutând sprijin. Cu cât mai lungă crește tulpina, cu atât mai larg este cercul pe care îl descrie, iar dacă planta nu își află sprijin, înaintează mai departe. În cele din urmă, tulpina

nu mai rezistă propriei sale greutate, cade pe pământ și începe să se târască, în căutarea unui nou suport pentru cățărare. Însă și în acest caz se conduce după principiul selectivității, căci planta nu se va înfășura în jurul suporturilor anorganice sau organice moarte, ci întotdeauna în jurul plantelor vii, de care se încolăcește cu aviditate (lăcomie), căci rădăcinile sale aflate în pământ vor muri repede și ea se va lipsi de hrană, pe care mai târziu o va absorbi prin papile din planta pe care se cațără.

Sunt cunoscute manifestările de somn ale plantelor, când frunzele se îndoaie sau se pliază, florile își pleacă [înclină] corola și se închid. Minunat sunt coordonate mișcările pistilului unor flori pentru fecundarea cu polen.

Seara, pe un câmp înflorit, mulțime de floricele se întorc către soare, de parcă I-ar înălța lui Dumnezeu o rugăciune de seară, iar după asfințit adorm adânc, pentru ca dimineața, îndreptându-se spre răsărit, să întâmpine iar soarele cu rugăciunea de dimineață, plină de bucurie. Mireasma florilor este ofrandă adusă lui Dumnezeu. Florile sunt cădelnițe. Nuferii se deschid larg sub cerul senin, se îndulcesc de lumină și aer, își adună petalele și se cufundă în apă atunci când se înnoptează.

Între lumea vegetală și animală nu putem delimita o graniță, căci în lumea protozoarelor unicelulare sunt multe forme extrem de asemănătoare, dintre care unele servesc drept temei lumii vegetale, iar altele - lumii animale, și este aproape cu neputință să le deosebești. Astfel de forme animale simple, ca hidra comună sau parameciul, sunt extrem de asemănătoare cu plantele și, după funcțiile lor vitale, aproape că nu se deosebesc de acestea.

De la clasa protozoarelor se ramifică două lumi grandioase de ființe vii: ale plantelor și ale animalelor. Complexitatea lumii vegetale a ajuns până la forme uimitoare, ca florile minunat mirositoare, palmierii și chiparoșii eleganți, măreții cedri de Liban, stejarii puternici și arborii sequoia, care trăiesc până la trei mii de ani. Comparativ cu acestea, par cu totul neînsemnate forme primitive ca polipii, holoturiile (castraveții de

mare), stelele de mare și viermii, și ar fi ciudat să recunoaștem însuflețirea acestor forme inferioare de viață animală, dar cu toate acestea să nu recunoaștem însuflețirea formelor vegetale superioare sau chiar grandios organizate.

Este cu totul neîndoielnic că întreaga lume vegetală și animală e înzestrată cu darul primordial al Duhului Sfânt - duhul vieții.

Pentru majoritatea naturaliștilor, sunt absurde și sinistre învățăturile vitaliștilor și ale neovitaliștilor despre noua putere de viață. [vitalismul este un curent idealist în biologie conform căruia în organisme sunt forțe supranaturale care dirijează procesele biologice]

Însă vă rog să luați în considerare următoarele fapte.

Conform rezultatelor cercetărilor lui Spallanzani (Lazzaro Spallanzani a fost un biolog și fiziolog italian care a trăit între anii 1729-1799), în apa de mlaștină și în nisipul țevelor de scurgere trăiesc rotiferi planctonici, care pot fi uscați împreună cu nisipul și păstrați în vase de sticlă. Dacă după trei-patru ani umezim nisipul cu apă, rotiferii, care de obicei sunt gelatinoși -, acum, în stare uscată (încât dacă îi fixăm cu un ac, se fărâmițează ca o granulă de sare) - reînvie. Ei pot suporta o deshidratare și o uscare până la +54 grade, pe când, dacă sunt în apă în stare vie, mor dacă apa atinge +25 de grade.

John Franklin (John Franklin a fost un explorator britanic care a trăit între anii 1786-1847), în prima sa călătorie pe țărmul nord-american al Oceanului înghețat de Nord, vedea cum peștii, care înghețau imediat ce erau scoși din apă, se transformau într-o masă congelată, încât puteau fi tăiați bucăți cu toporul, organele interne fiind și ele înghețate. Cu toate acestea, când acești pești erau dezghețați lângă foc - fără să fi fost răniți sau tăiați anterior -, unii dintre ei înviau. Aceste exemple ne indică faptul că, deși în organism a dispărut orice semn de viață, totuși, în condiții favorabile, capacitatea ca în el să înceapă o nouă activitate vitală se poate păstra, în cazul în care nu au avut loc astfel de schimbări

anatomice și fiziologice care să facă imposibilă recuperarea funcțiilor vitale. Este cunoscut că grâul, meiul și muștarul găsite în sarcofagele mumiilor egiptene - care au o vechime de 3000 de ani -, dacă nu au fost supuse acțiunilor dăunătoare, în care să fi fost posibile procese fermentative ce le-ar fi putut afecta, pot da roade bune dacă sunt plasate în condiții favorabile de umiditate și căldură.

Următoarea experiență a fost realizată de către Jean Becquerel la Paris, în anul 1909 (Jean Becquerel a fost un fizician francez care a trăit între anii 1878-1953). Semințe de grâu, lucernă și muștar alb au fost uscate în vid timp de șase luni la temperatura de $+40^{\circ}\text{C}$ și apoi sigilate în eprubete de sticlă vidate. Aceste eprubete au fost expediate la Londra și acolo au fost ținute timp de trei săptămâni în atmosferă umedă, la aproximativ -190°C , și apoi încă 77 de ore în hidrogen lichid, la -250° . La Paris eprubetele au fost redeschise și semințele au fost puse într-un mediu umed la $+28^{\circ}$. S-a dovedit că încolțirea s-a desfășurat absolut normal. Nu s-a constatat nici o diferență comparativ cu probele de semințe care fuseseră păstrate în condiții obișnuite. La o temperatură joasă, de -250° , orice indiciu asupra unei activități vitale este exclus. Nici chiar cele mai energice reacții chimice nu se pot desfășura la o astfel de temperatură joasă.

Din aceste experiențe vedem că este posibilă moartea temporară, dacă acțiunea care împiedică activitatea vitală nu conduce la distrugerea organismului (Svedberg, „Degradarea energiilor”).

Dacă este atât de evident că moartea temporară a semințelor și a animalelor nu împiedică renașterea vieții întru acestea, oare nu suntem îndreptățiți să afirmăm că acest fenomen este cu puțință în ele prin acțiunea unei puteri necunoscute nouă, energia vitală, care nu e supusă deloc acțiunii agenților distructivi care afectează viața semințelor și a plantelor? Iar o astfel de energie, bineînțeles că nu poate fi decât energie duhovnicească - puterea de viață dătătoare a Duhului Sfânt.

Faptele minunate - menționate mai devreme - de viață și de însuflețire ale

plantelor, ne îndreptăţesc să fim de acord cu Eduard Hartmann (Eduard von Hartmann a fost un filozof german care a trăit între anii 1842-1906), când acesta afirmă că plantele posedă imaginaţie [reprezentare] şi voinţă inconştiente. Leibniz atribuie monadelor (organism unicelular, simplu, microscopic) o imaginaţie şi o tendinţă difuză. Iar planta este o monadă.

Convingerea noastră asupra însufleţirii plantelor desigur că nu tăgăduieşte părerea Sfântului Antonie cel Mare privitor la inadmisibilitatea recunoaşterii duhului la plante. Iată graiurile sale:

„Am scris cuvântul acesta împotriva celor care îndrăznesc să spună că plantele şi animalele au duh, spre aducerea la cunoştinţă a celor neştiutori. Plantele au o viaţă fizică, însă suflet nu au. Omul este numit animal raţional deoarece are minte şi este capabil să acumuleze cunoştinţe. Celelalte animale pământeşti şi din văzduh, care au glas în ele, au suflet şi duh. Toate cele care cresc şi se târăsc pot fi însă numite vii, deoarece trăiesc şi cresc, însă nu putem spune că unele ca acestea au suflet.

Făpturile vii sunt de patru feluri: unele dintre acestea sunt nemuritoare şi au duh - precum sunt îngerii, altele au viaţă, duh şi suflare [suflet] - precum sunt oamenii, altele au numai duh şi suflare [suflet], ca animalele, iar altele au doar viaţă - precum plantele. Viaţa în plante dăinuieşte şi fără duh, fără suflet, fără minte şi fără nemurire; însă celelalte, fără viaţă, nu pot să fie. Orice suflet omenesc este pururi mişcător” („Filocalia rusească”, vol. 1, pag. 93).

În traducere românească, cuvântul Sfântului Antonie îl regăsim astfel:

„Stihul acesta l-am scris pentru cei mai simpli spre dreaptă ştiinţă, pentru că unii au avut îndrăzneala să spună, cu necredinţă, că ierburile şi legumele ar fi însufleţite. Le spun acestora:

Ierburile au viaţa firii, suflet însă n-au. Iar omul se numeşte animal raţional

pentru că are minte și este capabil de știință. Celelalte dobitoace pământești și din aer au glas în ele fiindcă au duh (pneuma) și suflet. Și toate cele care cresc și scad sunt viețuitoare, fiindcă viețuiesc și cresc, dar pentru aceea nu au și suflet. Iar deosebiriile viețuitoarelor sunt patru: unele sunt nemuritoare și însuflețite, ca îngerii, altele au minte, suflet și duh, ca oamenii, altele au numai duh și suflet, ca dobitoacele, iar altele numai viață, ca ierburile. În ierburi dăinuiește viața fără suflet, fără duh și fără minte. Iar toate celelalte, fără viață, nu pot să fie. Și tot sufletul omenesc este într-o mișcare neconținută de la un loc la altul” („Filocalia românească”, vol. 1, Învățăături despre viața morală, cap 166)]

Desigur că aici nu există contradicție. Noi nu atribuim plantelor suflet în acel sens propriu omului și animalelor, ci doar imaginație [reprezentare] și voință inconștiente.

Sfântul Antonie cel Mare, vorbind despre duhul animalelor, desigur că avea în vedere animalele superioare și nu pe cele asemenea gastropodelor, moluștelor, bureților, ori pe cele asemenea infuzorilor, despre a căror existență sau apartenență la lumea animală nici nu putea să aibă închipuire. Desigur, aceste forme inferioare de viață animală nu se situează mai presus decât plantele în ce privește însuflețirea lor, ci chiar mai jos decât acestea, și al lor este doar duhul vieții, dimpreună cu toate animalele.

Așadar, de aceea, să pătrundem în cele ce sunt accesibile cunoașterii noastre: cele privitoare la duhul animalelor superioare și al omului.

5. Sufletul animalelor și al omului

După presupunerile fiziologilor, activitatea conștiinței, adică activitatea psihică, trebuie considerată ca un sistem extrem de complex de reflexe necondiționate și condiționate, care au existat dinainte și care se formează în permanență ca înlănțuire de percepții transmise de receptori către creier și supuse în creier analizei pentru elaborarea reacției motorii de răspuns.

Genialul nostru cercetător al sistemului nervos central, I.P. Pavlov, definește conștiința astfel:

„Conștiința o văd ca activitate nervoasă a unui anumit sector al emisferelor cerebrale mari, la un moment dat, în anumite condiții de excitație optimă (probabil aceasta ar fi una medie). În același moment, tot restul emisferelor cerebrale mari se află într-o stare de excitație mai mult sau mai puțin redusă.

În ariile cu excitabilitate optimă ale emisferelor cerebrale mari, se formează cu ușurință reflexe condiționate noi și se constituie cu ușurință diferențierea. Altfel spus, acesta este sectorul creativ al emisferelor cerebrale mari. Alte arii, cu excitabilitate redusă, nu sunt capabile de așa ceva și funcțiile acestora cuprind, în majoritate, reflexele constituite anterior, care se manifestă stereotip în prezența stimulilor corespunzători.

Activitatea acestor arii constituie ceea ce noi numim subiectiv activitate inconștientă, automată. Sectorul cu activitate optimă nu este, desigur, un compartiment consolidat, dimpotrivă, se deplasează pe întreaga suprafață a emisferelor cerebrale, în funcție de conexiunile dintre centre și, sub influența stimulilor corespunzători, se modifică și sectorul cu excitabilitate redusă. Însă, dacă ar fi fost posibil să vedem prin cutia craniană și dacă zonele cu excitabilitate redusă a emisferelor cerebrale ar fi luminoase,

atunci am putea vedea la un om, care gândește conștient, cum pe suprafața emisferelor lui cerebrale se deplasează în permanență o pată luminoasă care își schimbă neîncetat forma și dimensiunile, cu contururi neregulate, înconjurată în restul suprafeței emisferelor cerebrale de o umbră mai mult sau mai puțin intensă”.

Noi acceptăm o astfel de imagine profund științifică despre activitatea conștiinței, însă nu o considerăm exhaustivă (întreagă, completă). Chiar suntem dispuși să subscriem ideii de bază a materialismului, anume că „existența determină conștiința”, însă cu condiția unei concepții materialiste mult mai puțin înguste asupra existenței.

Pentru a înfățișa înțelegerea noastră asupra conștiinței, trebuie să o subdivizăm în acte, stări și volum. Gândul curge asemenea unui izvor. Gândul strălucește cu o lumină vie. Gândul pătrunde adâncurile existenței.

Atitudini volitive (determinate de coința proprie) liniștite și gândite. Explozii volitive neașteptate - o lovitură cu cuțitul în inima celui care te-a jignit. Permanentă încordare a voinței pe parcursul vieții, orientată spre atingerea planurilor și a scopurilor principale. O iubire liniștită și nepătimașă. O bucurie estetică adâncă, liniștită. Patimi înverșunate, mânie, frică. Credincioșie față de Dumnezeu, Care călăuzește întreaga viață. Acestea sunt acțiuni ale conștiinței și sunt determinate de către: 1) percepțiile organelor de simț, 2) senzațiile organice ale corpului nostru, 3) percepțiile ființei noastre transcendente, 4) percepții din lumea duhovnicească superioară, 5) acțiunile duhului nostru.

Actele conștiinței noastre nu sunt izolate. Gândul este însoțit mereu de trăire [simțire]; trăirea și voința - de către gând; iar trăirea - de acțiuni volitive, actele voinței fiind întotdeauna legate de trăire și de gânduri, complexul acestor acte desfășurate concomitent determinând starea conștiinței. Aceste stări ale conștiinței se schimbă în permanență, căci actele conștiinței sunt în continuă mișcare.

Prin bogăția, diversitatea și profunzimea actelor și a stărilor conștiinței se conturează volumul conștiinței care, de asemenea, se modifică în permanență, de obicei în sensul sporirii sale. La actele și la stările conștiinței participă permanent duhul nostru, determinându-le și orientându-le. La rândul său, duhul sporește și se modifică în funcție de activitatea conștiinței noastre, de actele și de stările ei în parte.

Aceasta este înțelegerea noastră despre plinătatea activității psihice a omului. Însă nu doar omul are suflet, ci și animalele. „Sufletul animalului este în sângele lui” și animalul, ca și omul, este alcătuit din duh, suflet și trup.

Ce este sufletul? În reprezentarea cea mai simplă, la animale este un complex de percepții organice și senzoriale, gânduri și trăiri, urme de amintiri sau doar un complex de senzații organice (la animalele inferior organizate), consolidate de conștiința de sine (de către minte la animalele superior organizate). Duhul primitiv al animalelor constituie doar suflarea vieții (la cele inferioare). Pe măsura avansării pe scara complexității, sporește și duhovnicescul (partea duhovnicească) lor și la suflarea vieții se adaugă mugurii minții, voinței și simțirii.

La om, sufletul este mult mai înalt în esența lui, căci duhul care participă la lucrarea sa este de necomparat cu duhul animalelor. El se poate învrednici de darurile cele mai înalte ale Duhului Sfânt, pe care Sfântul Prooroc Isaia (11, 2-3) le numește duhul temerii de Dumnezeu, duhul cunoștinței, duhul sfatului și al tăriei, duhul luminării, duhul înțelegerii, duhul înțelepciunii, Duhul Domnului sau darul bunei-credințe și al desăvârșitei luminări.

Duhul și sufletul omului sunt unite în chip nedespărțit, în timpul vieții, într-o singură alcătuire; însă la oameni pot fi văzute felurite măsuri [trepte] de înduhovnicire. Sunt oameni „**duhovnicești**”, după cuvântul Apostolului Pavel (1 Corinteni 2, 13-15). Așa cum am citat pe Sfântului Antonie cel Mare mai sus, sunt oameni-dobitoace, oameni-iarbă și oameni-înger. Cei dintâi nu se deosebesc prea mult de dobitoace, căci

înduhovnicirea lor este extrem de scăzută, iar cei din urmă se aseamănă duhurilor celor fără de trup, care nu au nici suflet, nici trup.

Așadar, sufletul poate fi definit ca o totalitate de percepții organice și senzitive, urme de amintiri, gânduri, trăiri și acte volitive, dar fără participarea obligatorie în acest complex a manifestărilor superioare ale duhului, care nu sunt proprii animalelor și unor oameni [în sensul că manifestările superioare ale duhului nu sunt caracteristice, nu sunt specifice unor oameni tocmai din propria lor voință, lucrare și închidere în cugetul trupesc și stricăcios, căci altfel fiecare om are potențial deplin pentru a atinge desăvârșirea]. Despre aceștia vorbește Apostolul Iuda, spunând că sunt „oameni firești, care nu au Duhul” (Iuda 1, 19). [„Domnul Dumnezeu a zis: «Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup»” (Facerea 6, 3)]

În timpul vieții, în conștiința de sine, viața duhului se întrepătrunde strâns cu acele acte psihice care sunt comune oamenilor și animalelor, adică cu senzațiile organice și percepțiile senzitive; acestea din urmă, la rândul lor, sunt indisolubil legate de viața trupului - în special a creierului - și dispar odată cu moartea trupului. De aceea, sufletul primitiv al animalelor este muritor, cum muritoare sunt și acele elemente ale conștiinței omului care izvorăsc din trupul mort (percepțiile organice și senzoriale).

Sunt nemuritoare acele elemente ale conștiinței care sunt legate de viața duhului. Nemuritor este duhul, care, după cum vom arăta în continuare, poate exista fără legătura cu sufletul și cu trupul. Materialiștii neagă nemurirea sufletului tocmai pentru că nu vor nicidecum să cunoască ceva despre duh. Iar despre nemurirea conștiinței, înțeleg strict fiziologic, noi nici nu vorbim.

Așadar, să vedem acum dacă Sfânta Scriptură ne îndreptățește să înțelegem duhul și sufletul așa cum am arătat anterior. Credem că modul în care înțelegem noi duhul și sufletul este absolut conformă Revelației.

Cuvântul „suflet” este folosit în Scriptură cu diferite sensuri. În limbajul

comun, înseamnă pur și simplu orice om:

„Nici un suflet dintre voi nu va pieri” grăiește Apostolul Pavel împreună-călătorilor săi de pe corabie (Faptele apostolilor 27, 22).

„Întru opt suflete a păstrat seminția lui Noe” (2 Petru 2, 5).

„Sufletul care păcătuiește va muri” (Iezechiel 18, 20).

Sau [cuvântul] „suflet” este sinonimul vieții:

„Și sufletul lui va fi pradă...” (Ieremia 21, 9).

„Au murit cei ce căutau să ia sufletul Pruncului” (Matei 2, 20).

„Pâinea lor pentru sufletul lor” (Osea 9, 4). [în ediția românească a Sfintei Scripturi avem: „Ca o pâine de jale este pâinea lor” (Osea 9, 4)]

„Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru, ce veți mânca și ce veți bea” (Matei 6, 25).

Dar iată câteva versete în care este evident că se vorbește despre ceea ce poate fi numit „suflet animal”:

„Sufletul lor într-înșii se sfârșea... că a săturat suflet însetat și suflet flămând a umplut de bunătați... urât-a sufletul lor orice mâncare... sufletul lor întru primejdii încremenea” (Psalmi 106, 5, 9, 18, 26).

„Și va paște el... sufletul lui se va sătura în muntele lui Efraim” (Ieremia

50, 19).

„Prada voi împărți și-mi voi sătura sufletul de răzbunare” (Ieșirea 15, 9).

„Flămândul visează că mănâncă... și sufletul lui e slăbit... visează că bea... și sufletul lui e însetat” (Isaia 29, 8).

„Sufletul care binecuvântează va fi îndestulat” (Pildele lui Solomon 11, 25).

„Sufletul celui leneș pofteste, însă în zadar. Numai sufletul celor silitori este îndestulat” (Pildele lui Solomon 13, 4).

„Sufletului trândav îi va fi foame” (Pildele lui Solomon 19, 15).

„Sufletul sătul calcă miera în picioare” (Pildele lui Solomon 27, 7).

„Întru bunătați se va desfăta sufletul vostru” (Isaia 55, 2).

„Sufletul lor va fi ca o grădină bine udată” (Ieremia 31, 12) (aici este vorba despre bunățile pământești).

„S-a lipit sufletul lui de Dina” (Facerea 34, 3).

„Și sufletul lui așteaptă această plată” (Deuteronomul 24, 15).

„Sufletul lui e dezgustat de cele mai bune bucate” (Iov 33, 20).

„Suflete al meu, auzi glasul trâmbiței” (Ieremia 4, 19).

„Voi hrăni sufletele preoților cu grăsime” (Ieremia 31, 14).

„Tot ce dorește sufletul tău, voi face pentru tine” (1 Regi 20, 4).

Fie ca aceia care s-au obișnuit cu ideea nemuririi sufletului să nu se tulbure de cuvintele noastre privitoare la nemurirea duhului. Aceasta nu este o inovație, căci într-o mulțime de locuri din Sfânta Scriptură - în care este vorba despre moarte - se vorbește

despre părăsirea trupului de către duh, iar nu de către suflet.

„Precum trupul fără de duh mort este, și credința fără de fapte moartă este” (Iacov 2, 26). [în ediția românească a Sfintei Scripturi, aici avem trecut „suflet” în loc de „duh”]

„Cine știe dacă duhul omului se urcă în sus și duhul dobitocului se coboară în jos, către pământ?” (Ecclesiastul 3, 21).

„Și a propovăduit și duhurilor (nu sufletelor!) ținute în închisoare” (1 Petru 3, 19).

„...și de duhurile dreptilor celor desăvârșiți” (Evrei 12, 23).

„Și duhul ei (al fiicei lui Iair) s-a întors și a înviat îndată” (Luca 8, 55).

„În mâinile Tale îmi voi da duhul meu” (Psalmi 30, 5).

„Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu. Și acestea zicând, Și-a dat duhul” (Luca 23, 46).

„Doamne, Iisuse, primește duhul meu!” (Faptele apostolilor 7, 59).

„Ieși-va duhul lor și se vor întoarce în pământ. În ziua aceea vor pieri toate gândurile lor” (Psalmi 145, 4).

„Și ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar duhul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat” (Ecclesiastul 12, 7). [în ediția românească a Sfintei Scripturi, aici avem „sufletul” în loc de „duhul”]

Aceste ultime două versete sunt remarcabil de importante pentru întemeierea

părerii noastre, anume că sunt muritoare acele elemente ale activității sufletului care sunt legate de viața trupului: simțurile și procesele de gândire, strâns legate de activitatea creierului.

„În ziua aceea vor pieri toate gândurile lor”, adică va înceta activitatea conștiinței, pentru care sunt necesare toate percepțiile creierului viu. „Ieși-va” nu sufletul, ci duhul „și se va întoarce la Dumnezeu”, adică în veșnicie (Psalmi 145, 4). Trupul „se va întoarce în pământ”, ceea ce a și fost, iar duhul „se va întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat” (Ecclesiastul 12, 7).

Și duhul animalelor, desigur că trebuie să fie nemuritor, căci și acesta își are începutul [obârșia] în Duhul lui Dumnezeu, Duhul cel fără de moarte.

Ideea despre nemurirea duhului animalelor este evident exprimată în cunoscutele cuvinte ale lui Pavel, despre nădejdea oricărei făpturi, „pentru că și făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu” (Romani 8, 21).

În puține locuri din Sfânta Scriptură, moartea este definită ca ieșire a sufletului (iar nu a duhului) din trup (Facerea 35, 18; Faptele apostolilor 20, 10; Psalmi 15, 10). Acest lucru se explică ușor prin faptul că îndeobște în Biblie și cu seamă în Psalmi, cuvântul „suflet” este folosit cu sensul general acceptat, adică drept un ansamblu al întregii activități sufletești și duhovnicești. Însă noi aceasta și spunem, că, în timpul vieții, duhul și sufletul omului sunt unite într-o singură formă, care poate fi simplu numită suflet.

În acest sens trebuie înțelese și acele versete în care este vorba despre sufletul Domnului nostru Iisus Hristos:

„Și fiindcă Și-a dat sufletul ca jertfă pentru păcat...” (Isaia 53, 10).

„Că n-a fost lăsat în iad sufletul Lui” (Faptele apostolilor 2, 31).

„Întristat este sufletul Meu până la moarte” (Matei 26, 38).

„Acum sufletul Meu e tulburat” (Ioan 12, 27).

„Scăpat de chinurile sufletului Său, va vedea rodul ostenelilor Sale” (Isaia 53, 11).

Domnul a pătimit și a murit după firea Sa omenească, de aceea sunt pe înțeles aceste versete. Însă chiar despre „sufletul” lui Dumnezeu Însuși se vorbește în următoarele versete:

„Căci sufletul Meu prinsese scârbă de ei și sufletul lor nu Mă mai putea suferi pe Mine” (Zaharia 11, 8).

„Și sufletul Lui n-a îngăduit suferințele lui Israil” (Judecători 10, 16). [în varianta românească este trecut astfel: „Și S-a îndurat Domnul de suferințele lui Israel”]

„Iar pe cel ce iubește nedreptatea, îl urăște sufletul Meu” (Psalmi 10, 5).

Însă, desigur, aceasta nu este decât o metaforă. Nu se poate vorbi despre sufletul Duhului în mod absolut, ca despre sufletul omului - duh limitat și întrupat. Aici poate fi vorba doar de o analogie cu duhul omenesc, conform căreia noi Îi atribuim lui Dumnezeu rațiune, gândire, voință și simțăminte. Astfel înțelegem și chipul lui Dumnezeu în om.

Mai sus am vorbit despre conștiința de sine. Cum trebuie înțeleasă? Conștiința

personalității se structurează la om din senzațiile organice, percepute de la trup, din percepțiile primite de la organele lui de simț, din tot cumulul de amintiri, din înțelegerea duhului său, din caracter și dispoziții.

Unde se constituie din aceste elemente conștiința de sine, care este subiectul său? Nu este mintea - așa cum în mod obișnuit o înțeleg unii -, ci duhul. Căci mintea este doar parte a duhului și nu întreg duhul, iar partea nu poate cuprinde întregul. Aceasta este o concluzie importantă, la care vom face referire mai târziu, când vom vorbi despre nemurire. Și acest lucru nu e neîntemeiat, ci se bazează pe cuvintele Apostolului Pavel: „Căci cine dintre oameni știe cele ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu” (1 Corinteni 2, 11).

Esența cea mai profundă a ființei noastre nu o cunoaștem cu mintea, ci cu duhul. Conștiința de sine este lucrarea duhului, și nu a minții. Lucrarea harului lui Dumnezeu dăruită nouă o cunoaștem nu prin duhul acestei lumi (1 Corinteni 2, 12), ci cu duhul nostru, primit de la Dumnezeu.

Un astfel de gând se cuprinde și în cuvintele înțeleptului Solomon: „Duhul omului este un sfeșnic de la Domnul - el cercetează toate cămarile trupului” (Pildele lui Solomon 20, 27).

În Sfânta Scriptură putem găsi multe trimiteri la duh, ca putere supremă a activității noastre duhovnicești. Iată câteva exemple:

„Cel ce seamănă în trupul său însuși, din trup va secera stricăciune; iar cel ce seamănă în Duhul, din Duh va secera viață veșnică” (Galateni 6, 8).

„Dar nu este întâi cel duhovnicesc, ci cel firesc, apoi cel duhovnicesc” (1

Corinteni 15, 46).

Aceasta înseamnă că înduhovnicirea este realizarea cea mai înaltă a sufletului omenesc. [înduhovnicire în înțelesul de sporire întru cele ale duhului pe calea biruinței asupra morții, căci moartea este cel din urmă vrăjmaș al firii omenești (1 Corinteni 15, 26)]

„Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția” (Galateni 5, 22-23).

„Cu duhul fiți fierbinți” (Romani 12, 11).

„Fiindcă el, în duh, grăiește taine” (1 Corinteni 14, 2).

„Dar duhul din om și suflarea Celui Atotputernic dau priceperea” (Iov 32, 8).

„Căci duhul este osârduitor, dar trupul e neputincios” (Matei 26, 41).

„Iar cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adevărarea Duhului și a puterii” (1 Corinteni 2, 4).

„Lepădați de la voi toate păcatele voastre cu care ați greșit și vă faceți o inimă nouă și un duh nou” (Iezechiel 18, 31).

Aici este cuprinsă ideea legăturii strânse dintre inimă și duh, care întărește ceea ce am afirmat despre rolul primordial al inimii pentru conștiință.

„Și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul Meu” (Luca 1, 47).

De Dumnezeu se bucură, lui Dumnezeu I se închină, către Dumnezeu tinde și se apropie duhul omenesc. Și, desigur, aceasta este însușirea supremă a sufletului nostru. Bineînțeles, această manifestare, dintre cele mai desăvârșite ale înduhovnicirii sufletului

omenesc, poate fi numai un dar al Duhului Sfânt. Despre aceasta, mărturisește foarte limpede Revelația:

„Pune-voi înăuntrul vostru Duhul Meu” (Iezechiel 36, 27).

„Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Ava, Părinte!” (Galateni 4, 6).

„Căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii și al dragostei și al înțelepciunii” (2 Timotei 1, 7).

„Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său” (1 Corinteni 2, 10).

„Că unuia i se dă, prin Duhul Sfânt, cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței” (1 Corinteni 12, 8).

„Spre a fi locaș al lui Dumnezeu în Duh” (Efeseni 2, 22).

„Vă voi da inimă nouă și duh nou vă voi da; voi lua din trupul vostru inima cea de piatră și vă voi da inimă de carne. Pune-voi înăuntrul vostru Duhul Meu și voi face să umblați după legile Mele și să păziți și să urmați rânduielile mele” (Iezechiel 36, 26-27).

„Domnul... care zidește duhul omului înăuntrul său” (Zaharia 12, 1).

„Și ce este născut din Duh, duh este” (Ioan 3, 6).

„Pentru că Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură” (Ioan 3, 34).

„Fiindcă ne-a dat din Duhul Său” (1 Ioan 4, 13).

„Dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui” (Romani 8, 9).

„Iar noi nu am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu” (1 Corinteni 2, 12).

Pogorârea Duhului Sfânt asupra Apostolilor a dovedit în mod real adevărul afirmat în aceste versete - duhul omenesc își are începutul [obârșia] în Duhul lui Dumnezeu.

Toți cei care cunosc Sfânta Scriptură știu cât de numeroase sunt, atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, textele despre diavol și duhurile necurate și despre reaua [nefasta] lor influență asupra duhului omenesc. Iar Sfântul Apostol Ioan Teologul, în cea dintâi Epistolă a sa (1 Ioan 4, 18), vorbește fățiș despre duhul lui Antihrist. Influența acestui duh - potrivnic Duhului lui Dumnezeu - asupra inimii omenești este imensă.

Definind mai devreme prin ce anume sunt determinate actele conștiinței, vorbeam despre percepții din lumea duhovnicească superioară. Și aveam în vedere acțiunea asupra duhului omenesc a Duhului lui Dumnezeu și a duhului lui Satana.

Așadar, de unde și cum a luat naștere duhul Satanei?

Mândria este antiteza smereniei, răutatea și ura sunt antiteza iubirii, hula de Dumnezeu este antiteza iubirii către Dumnezeu, iubirea de sine și iubirea de avuție sunt antiteza iubirii de oameni. Negativul [răul] se ivește în clipa pierderii pozitivului [binelui] și se dezvoltă neîncetat. Bezna se naște prin pierderea luminii, frigul - prin pierderea căldurii, împietrirea și înțepenirea - prin pierderea mișcării. Duhul Satanei s-a născut din pierderea iubirii față de Dumnezeu.

Duhul lui Dumnezeu și duhul Satanei acționează pretutindeni și asupra a tot ce-i viu. Viul este capabil să perceapă cele înrudite lui. Din aer animalele primesc oxigenul, iar plantele bioxidul de carbon. Sunt ființe care nu au nevoie de lumină și care o evită. Unele bacterii (așa-numitele anaerobe) pot să trăiască doar în lipsa oxigenului, iar în prezența aerului pier. Oamenii înrudiți după duh cu Satana primesc duhul lui și se dezvoltă neîncetat întru acesta. Despre aceasta ne vorbește metaforic Sfântul Apostol Pavel: „Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier; unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora

mireasmă a vieții spre viață. Și pentru acestea, cine e destoinic (vrednic)?” (2 Corinteni 2, 16).

Oamenii înrudiți după duh cu Dumnezeu-Dragoste, primesc Duhul Sfânt și se desăvârșesc neîncetat [necurmat] întru bunătate și iubire. Despre certitudinea influenței din afară asupra duhului omului, mărturisesc Însuși Domnul Iisus Hristos și Proorocul Iezechiel:

„Duhul suflă unde voiește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce” (Ioan 3, 8).

„Duhul este cel ce dă viață, trupul nu folosește la nimic” (Ioan 6, 63).

„Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață” (Ioan 6, 63).

„Și cum mi-a zis Acela vorbele acestea, a intrat Duhul în mine și m-a ridicat în picioare, și am ascultat pe Cel Ce-mi vorbea” (Iezechiel 2, 2).

În sufletul omului, duhul a intrat din afară. Același lucru îl spun și Apostolii: „Pavel a fost silit de Duhul să mărturisească iudeilor” (Faptele apostolilor 18, 5).

„Iar acum iată că fiind eu legat cu Duhul, merg la Ierusalim” (Faptele apostolilor 20, 22). [în ediția românească a Sfintei Scripturi, în loc de „fiind eu legat cu Duhul” avem „fiind eu mânat de Duhul”]

Prin lucrarea lui Dumnezeu, este cu putință chiar transmiterea duhului de la un om la altul:

„Duhul lui Ilie s-a odihnit peste Elisei” (4 Regi 2, 15).

„Și voi lua din duhul care este peste tine și voi pune peste ei” (Numerii 11, 17).

Ce vom spune despre duhul animalelor?

Acestea, asemenea oamenilor, prin fire sunt purtătoare ale unui anume duh. Animale de aceeași specie pot fi curajoase ori temătoare, răutăcioase sau posomorâte, blânde și vesele. Lor nu le sunt proprii formele superioare de înduhovnicire ca religiozitatea, simțul moral, cugetarea filozofică și științifică sau percepția rafinată artistică și muzicală. Însă, dragostea și muguri ai altruismului (generozitatea) și, de asemenea, un simț estetic le sunt caracteristice și animalelor.

Lor nu le este proprie forma cea mai înaltă a dragostei, cea dumnezeiască, ci doar iubirea familială; însă, întru această dragoste, lebedele și guguștiucii probabil că îi întrec și pe oameni. Sunt cunoscute la perechile de lebede cazuri de suicid atunci când unul dintre parteneri a murit; lebăda rămasă în viață se înalță sus de tot, își adună aripile și cade la pământ, ca un bolovan.

Nivelul duhovnicescului (adică treapta măsurii de părtășie la duh) este cu atât mai scăzut cu cât animalele sunt situate pe o treaptă mai de jos a scării desăvârșirii (relativ la ierarhia regnului). Excepție de la aceasta face dragostea la păsări. Ca o paralelă, putem pomeni faptul că formele cele mai înalte de dragoste și religiozitate sunt dezvăluite adeseori la oamenii simpli, neinstruiți. Animalele superioare, fie ele și numai purtătoare ale unei înduhovniciri limitate, trebuie să posede conștiință de sine într-o formă primitivă. Oare câinele nu ar putea spune: „Îmi este frig, sunt bolnav, stăpânul se poartă urât cu mine”? La animale, măsura conștiinței de sine este determinată de dezvoltarea minții și de treapta de înduhovnicire accesibilă lor.

6. Duhul nu este legat necondiționat de suflet și trup

Care este, așadar, raportul dintre duh, suflet și trup?

Materialiștii, care nu recunosc duhul ca entitate aparte, reduc toate manifestările psihice la procesele care se desfășoară în creier și, mai întâi de toate, în cortexul emisferelor cerebrale; toate actele psihice sunt considerate funcții ale creierului. În mare măsură, aceasta este adevărat.

La rândul lor, fiziologii au elucidat interdependența [corelarea] dintre actele și stările psihice și funcționarea normală ori patologică a sistemului nervos în ansamblu și, întâi de toate, a creierului și, prin urmare, dependența de funcționarea organelor endocrine a întregului sistem hormonal extrem de complex, care exercită o influență uriașă asupra creierului și a nervilor. Tot ce se petrece în organism, precum și însăși organizarea anatomică, lasă o amprentă adâncă asupra psihicului. Structurilor diferite ale corpului le corespund diferite forme de caracter, iar caracterul este una dintre cele mai importante manifestări ale sufletului și ale duhului.

Dar putem oare afirma că, prin aceste date fiziologice certe, este justificată îndestulător concepția materialistă despre întregul psihic? Nicidecum! Deoarece aceeași fiziologie, și în special marile descoperiri ale lui I.P. Pavlov și ale școlii sale, au relevat că sistemul nervos central conduce toate procesele somatice, determină și coordonează funcționarea tuturor organelor, creșterea lor și starea trofică, influențează foarte puternic desfășurarea proceselor fiziologice. Dar sistemul nervos este organul psihicului iar, după concepția materialismului vulgar, chiar și gândul și simțul sunt considerate drept produse ale creierului. Această concepție grosolană a fost abandonată de mult, iar materialiștii contemporani atribuie creierului funcțiile psihice.

Dar dacă este așa, atunci, pe lângă funcțiile inferioare, aici ar trebui incluse și cele superioare, care guvernează asupra tuturor celorlalte, dar care, de asemenea, sunt indisolubil legate de acestea, așa cum funcția contractilității este de nedespărțit de țesutul muscular. De aceea, noi suntem îndreptățiți să considerăm toate influențele sistemului nervos central, asupra organelor și a țesuturilor, drept acțiuni psihice. Și dacă este neîndoiește că procesele somatice determină în mare parte evoluția proceselor psihice, atunci tot la fel de sigur este și faptul că trebuie să recunoaștem influența psihicului asupra tuturor proceselor somatice din organism.

Este îndeobște cunoscută influența considerabilă a psihicului unui bolnav asupra evoluției bolii. Starea duhului bolnavului, încrederea sau neîncrederea acordată doctorului, profunzimea credinței lui și speranța în vindecare sau dimpotrivă, depresia psihică determinată de discuțiile medicilor despre gravitatea bolii în prezența bolnavului influențează profund evoluția bolii. Psihoterapia, care constă în influența verbală sau, mai bine zis, duhovnicească a medicului asupra bolnavului, este o metodă general recunoscută și care dă rezultate frumoase în tratamentul multor boli.

Charles Richet explică minunile de la Lourdes prin puternica influență a creierului (noi am zice a duhului). Dintre cele trei minuni pe care el le aduce drept exemplu, cea mai uimitoare pare să fie tămăduirea muncitorului De Rudder [când s-a vindecat la Lourdes, belgianul Pierre De Rudder avea 52 de ani], care în anul 1875 a suferit o fractură deschisă la gambă, care s-a complicat cu o infecție. Plaga a supurat îndelung, fragmentele de os nu s-au consolidat, iar partea inferioară a gambei dimpreună cu talpa piciorului nu și-au redobândit stabilitatea. După opt ani, el a mers să se închine în orașul sfânt [Lourdes] și acolo s-a simțit dintr-o dată vindecat. Apoi a putut să stea și să meargă, pășind la fel de liber pe amândouă picioarele. Aceasta după ce vreme de opt ani se deplasase cu ajutorul cârjelor.

Nu mai puțin minunat este și alt caz. În anul 1897, în timpul unui accident

feroviar, muncitorul Gargame a suferit o fractură la coloana vertebrală, urmată de paralizia picioarelor și de atrofierea mușchilor, precum și de un început de cangrenă. Sosind la Lourdes, Gargame s-a vindecat aproape instantaneu: intrând în grotă, el a putut să facă câțiva pași mai nesiguri. A doua zi i s-au vindecat plăgile supurânde ale piciorului. El a putut să meargă fără a se folosi de cârje, nemaicăutând la atrofierea mușchilor. După trei săptămâni, a adăugat 10 kilograme în greutate și a putut reîncepe să lucreze la vechiul său loc de muncă.

Am fi putut aduce drept exemplu multe astfel de vindecări miraculoase petrecute la descoperirea moaștelor Cuviosului Serafim de Sarov (Sfântul Serafim de Sarov este prăznuit în Biserica Ortodoxă în 2 ianuarie și în 19 iulie), din viața Sfântului Ierarh Pitirim al Tambovului (Sfântul Pitirim al Tambovului are ziua de prăznuire în 28 iulie) și a multor altor Sfinți.

Nu este cu putință a explica aceste fapte minunate așa cum o face Charles Richet - anume doar prin acțiunea fiziologică a creierului, fie ea chiar și foarte puternică - deoarece toate procesele și toate influențele creierului se desfășoară în timp, iar aceste minunate tămăduiri se petreceau aproape făcând abstracție de timp. Numai duhului îi este cu putință să genereze această rapiditate a evenimentelor. Mai mult, Gargame avea grav afectat sistemul nervos spinal, lucru pe care îl dovedea nu doar paralizia membrelor inferioare, ci și atrofia musculară și debutul de cangrenă. Acestea sunt modificări ireversibile - conform cunoștințelor noastre medicale - și nici o influență, fie ea și cea mai puternică, nu doar una fiziologică din partea creierului, nu ar fi putut să le recupereze.

Prin aceste raționamente, întemeiem și sprijinim cele pe care le-am afirmat în capitolul trei, anume că duhul creează forme. Afirmatia că cele duhovnicești sunt determinate doar de către cele materiale este îngustă și nefundamentată, căci trebuie să recunoaștem că există și o influență duhovnicească inversă asupra materiei trupului, prin sistemul nervos - organ al psihicului. Duhul nu doar creează formele corpurilor materiale,

orientând și determinând procesul creșterii, ci el însuși poate lua aceste forme - [adică] să se materializeze.

Orișicum ne-am raporta la spiritism, nu putem să nu recunoaștem certitudinea acestor fapte. Numai acela care cugetă despre fenomenele spiritiste doar din auzite poate să le nege cu ușurătate și fără discernământ. Însă oricine va citi capitolul despre acest subiect în cartea lui Charles Richet - „Tratat de metafizică” - se va convinge de realitatea faptelor materializării duhului în niște forme aparte necunoscute ale materiei.

De altfel, din mulțimea acestora nu aș putea să nu menționez câteva fapte ale materializării pe care, urmărindu-le, chiar și cei mai înverșunați sceptici, savanți de renume, și-au regretat necredința (în înțelesul că în cele din urmă au recunoscut realitatea acestor fenomene).

Sir William Crookes (William Crookes a fost un chimist și fizician englez având preocupări legate de domeniul spectroscopiei. A trăit între anii 1832-1919), care a experimentat cu vestitul medium Home, a văzut cum în plină zi s-a ridicat de pe masă o mână delicată și i-a dat o floare (este vorba de Daniel Dunglas Home, un vestit medium și spiritist scoțian care a trăit între anii 1833-1886). „A apărut și a dispărut de trei ori, dându-mi posibilitatea să mă conving că era la fel de reală ca propria-mi mână, iar în acest timp mâinile și picioarele mediumului erau puternic fixate. Mâna și degetele nu mi s-au părut întotdeauna consistente și întocmai vii. Uneori mi se păreau o concentrare de vapori, un nor luminos care părea că se organiza și se transforma într-o mână perfectă. Părea la fel de vie ca mâinile celor care erau prezenți. La încheietura mâinii și la umăr ea se făcea asemenea vaporilor și se pierdea într-un nor luminos. Am ținut această mână într-a mea, hotărât să nu o las, însă ea, fără nici un efort, s-a eliberat și s-a transformat în vapori”.

Richet primea mulaje ale acestor mâini fluide. Spiritul cufunda mâinile în parafină topită la 43° C, iar când mâna era scoasă din parafină, rămânea forma ei, însă mâna dispărea. În formă se turna ghips și apoi se înlătura parafina. În fotografiile acestor

mulaje în ghips se pot vedea cele mai mici detalii ale pielii, precum și venele. Spre evitarea oricăror suspiciuni în ce privește substituirea mulajului de către medium, fără știrea acestuia, în parafină a fost adăugat colesterol, care se colorează în violet în prezența acidului sulfuric, iar un fragment detașat s-a colorat într-adevăr astfel. Măinile și picioarele mediumului erau puternic fixate pe parcursul întregii durate a experimentului.

Pentru toți aceia care socotesc drept adevăr Sfânta Scriptură, nu pot exista îndoieli asupra posibilității materializării duhului, căci aceștia cunosc că vrăjitoarea din Endor a chemat, la rugămintea împăratului Saul, duhul Proorocului Samuel. „I-a zis regele: «Nu te teme. Spune-mi ce vezi?» Și răspunzând, femeia a zis: «Văd parcă un dumnezeu, ieșind din pământ». «Ce înfățișare are?» a întrebat-o regele. Ea a răspuns: «Iese din pământ un bărbat foarte bătrân, îmbrăcat cu o haină lungă». Atunci a cunoscut Saul că acela este Samuel și a căzut cu fața la pământ și s-a închinat. Zis-a Samuel către Saul: «Pentru ce mă tulburi ca să ies?»» (1 Regi 28, 13-15).

Dacă nu ar fi fost cunoscute, în vechime, fapte de chemare a morților, adică materializarea duhului, atunci nici Moise nu ar fi interzis a merge la cei ce cheamă morții: „Să nu alergați la cei ce cheamă morții, pe la vrăjitori să nu umblați și să nu vă întinați cu ei” (Leviticul 19, 31; 20, 6); „Să nu se găsească la tine de aceia care trec pe fiul sau fiica lor prin foc, nici prezicător, sau ghicitor, sau vrăjitor, sau fermecător, nici descântător, nici chemător de duhuri, nici mag, nici de cei ce grăiesc cu morții” (Deuteronomul 18, 10-11).

Oare sunt cu puțință cuvinte deșarte în gura marelui Prooroc Isaia? Iar el a spus: „Și vor merge ei să întrebe pe idoli și pe vrăjitori, pe cei ce cheamă morții și pe ghicitori” (Isaia 19, 3). Prin ce altceva dacă nu prin materializarea duhului se poate explica arătarea lui Ilie și a lui Moise alături de Domnul Iisus Hristos la Schimbarea Sa la Față pe muntele Taborului? Sau arătarea îngerilor în chip omenesc? Îngerul, care s-a arătat lui Ghedeon sau lui Manoe și soției sale, a dispărut în fumul cărnii și al mâncării ce ardea, tot așa cum dispar duhurile materializate, invocate de către spirite (adică în ședințele de

spiritism) (Judecători 6, 19-22; 13, 20).

În vremea celui dintâi război mondial, profesorul de fizică N., materialist convins, locuia vara într-un cătun ucrainean. Seara, când a ieșit în cerdac, stăpâna casei s-a apropiat de poartă, pentru a lăsa să intre vaca. Brusc femeia a înmărmurit, a bătut din palme și a exclamat: „Petro!”, apoi a căzut leșinată. Mai târziu, ea i-a povestit profesorului că îl văzuse pe fiul său, care era pe front, zâmbind și vesel. Tocmai în acea zi a fost ucis.

Arătarea spiritelor în momentul morții e un fapt cunoscut și neîndoielnic. În cartea sa, Richet relatează o mulțime de exemple de acest fel. Voi aminti doar câteva dintre acestea:

1. Colonelul N. dormea în camera sa din Londra. La răsărit, s-a trezit brusc și l-a văzut pe Pool, tovarășul său din armată, în costum kaki, cu cască, cu barbă neagră deasă, pe care nu o avea pe când îl cunoscuse N. Acesta știa că Pool era în Transvaal, pe front. Vedenia era atât de limpede, încât N. a luat-o drept realitate, pentru că a văzut fața, ochii vii, costumul kaki, casca. N. s-a așezat pe pat, se uita la Pool și vorbea cu el. Pool i-a spus: „Eu sunt ucis, împușcat în piept” - și spunând acestea, a ridicat încet mâna spre piept; „generalul mi-a poruncit să plec”. N. a povestit despre această vedenie câtorva camarazi, iar în ziua următoare a aflat că Pool fusese ucis în bătălie. El purta uniformă de culoare kaki și barbă și fusese împușcat în piept.

2. Panci, care locuia în Pisa, l-a văzut noaptea pe tatăl său palid și murind, rostind cuvintele: „Sărută-mă pentru ultima oară, căci eu plec pentru totdeauna”; îndată a simțit pe buze atingerea rece a buzelor tatălui. Deși nu era nici un temei să se gândească la necaz, el s-a îndreptat spre Florența și acolo a aflat că tatăl său murise cu o noapte în urmă, în acel ceas în care lui i se arătase spiritul.

Voi adăuga la aceasta, o întâmplare din familia mea. Sora mea a murit într-o aripă a casei în care locuia fratele mai mare. El a ațipit stând pe divan și s-a trezit în ceas de noapte, simțind clar o suflare lângă fața sa și un sărut pe obraz. În acel moment murise sora noastră.

3. Doamna Marie de Tille, care locuia în Lausanne, a auzit la ora 6 dimineața o bătaie în ușă. A intrat o persoană în haină neagră, înfășurată ca într-un voal, cu o pânză transparentă albă. Pisica din cameră și-a curbat spatele, părul i s-a zburlit, iar ea a început să fornăie și să tremure îngrozitor. Peste câțva timp, doamna de Tille a aflat că una dintre prietenele ei cele mai bune - la care, de altfel, nu se gândise în timpul apariției spiritului - murise de peritonită acută în India.

Iată încă un exemplu asemănător. Domnișoara K. își mângâia pisica pe care o ținea pe brațe. Brusc, pisica s-a ridicat îngrozită. Și-a curbat spatele și, zburbindu-se, a început să răsuflă șuierat. Atunci domnișoara K. a văzut că în fotoliul alăturat stătea o femeie bătrână și urâtă, cu fața palidă, și care o țintuia cu privirea. Ca înnebunită, pisica s-a năpustit zgomotos spre ușă. Înfricoșată, domnișoara K. a strigat după ajutor. A intrat mama ei și spiritul a dispărut. Domnișoara K. l-a văzut aproximativ cinci minute. După cum a aflat mai apoi, în acea cameră se spânzurase o femeie bătrână.

Richet relatează mai multe exemple de vedere colectivă a spiritelor. Iată doar unul dintre acestea:

În anul 1896, doamna Teleshova se afla în sufrageria locuinței sale din Sankt-Petersburg, dimpreună cu cei cinci copii ai săi și cu câinele Mustache. Brusc, câinele a început să latre și toți cei prezenți au văzut un băiețel de vreo șase ani, în cămașă, în care ei l-au recunoscut pe Andrei, fiul lăptarului, despre care știau că este bolnav. Spiritul a

apărut din sobă, a trecut peste creștetele celor prezenți și a dispărut prin geamul deschis. Totul a durat aproximativ cinci secunde, iar Mustache nu a încetat să latre și să alerge după spiritul aflat în mișcare. Tocmai în acel moment, micul Andrei murise.

Iată ce spune Richet despre arătarea spiritelor:

„Nu trebuie să credem că aceste vedenii, aceste zgomote, aceste spirite pe care le văd câțiva oameni nu constituie o realitate obiectivă (obiectivă din punct de vedere mecanic). Cu toate acestea, noi nu putem demonstra aceste fenomene absolut și incontestabil.

La fel și în cazul tuturor cunoștințelor bazate pe observații. Dacă nu ar fi posibil să explicăm fenomenele de materializare altfel decât prin halucinații colective, atunci, ca urmare a straniului acestor fenomene, ar trebui să vorbim despre irealitatea lor. Însă datele materializării sunt extrem de convingătoare. Putem observa spiritele. Această observare nu poate fi exact la fel ca și în condițiile experimentale, căci cei ce observă nu au la dispoziție nici plăci fotografice, nici microfon, nici cântar, nici galvanometru. Singura dovadă a materializării, care are realitate mecanică și luminoasă, poate fi perceperea concomitentă a unui astfel de fenomen de către mai multe persoane ca fiind același lucru. Dacă doi oameni normali, raționali, descriu exact una și aceeași vedenie, exclamă concomitent, își comunică mulțumirea impresiile încă în prezența fantomei, atunci ar fi absurd să ne gândim că ambii se află într-o stare de halucinație absolut necondiționată”.

Chemarea morților de către cei vii se deosebește întrucâtva de arătarea spiritelor, însă este apropiată de aceasta, căci morții se arată sub chipul spiritelor doar celor de către care sunt chemați, fără a fi văzuți de altcineva. Răspunsul la acest gen de chemări este perceput uneori ca voce, fără arătarea spiritelor. Fapte de felul acesta sunt

extrem de numeroase și neîndoielnic sunt reale. Iată câteva exemple:

1. Un caz comunicat de către Bozzano (Ernesto Bozzano a fost un psiholog italian care a devenit un asiduu cercetător al fenomenelor paranormale. A trăit între anii 1862-1943) face referire la un copil de 2 ani și 7 luni, pe nume Ray. Fratele lui de opt luni tocmai murise. El se arăta adeseori micuțului Ray, care îl vedea șezând pe scaun și chemându-l. „Mamă” - spunea el - „frățiorul mai mic îl cheamă pe Ray. El vrea ca Ray să fie cu el”. Altădată a spus: „Nu plânge, mamă, frățiorul mai mic zâmbește. Ray va merge la el”. Ray era un copil mult mai isteț decât cei de vârsta lui și a murit după două luni și șapte zile de la moartea fratelui său. Acest caz este cu atât mai uimitor cu cât copiii nu înțeleg la o vârstă atât de timpurie ce este moartea.

2. Luisa C., de 45 de ani, a murit în timpul laparotomiei (Laparotomie este numită intervenția chirurgicală care constă în deschiderea cavității abdominale). În timpul bolii, ea cerea tot timpul ca după ce avea să se însănătoșească să-i fie adusă în sat nepoțica în vârstă de trei ani, Lili, pe care o iubea mult. Micuța Lili era o fetiță foarte isteată, absolut sănătoasă. La o lună după moartea mătușii sale, adeseori copila își întrerupea dintr-o dată jocul, se apropia de fereastră și privea abătută. Mama ei o întreba încotro se uită. „Mătușa Luisa își întinde mâinile către mine și mă cheamă”. Mama, îngrozită, se străduia să o abată de la geam, însă copilul, fără să o mai bage în seamă, și-a adus un scaun la fereastră și minute în șir nu-și lua ochii de la mătușa ei, care o chema. Ea își întreba surioara: „Cum de nu o vezi pe Tata?” („Tata” era diminutivul mătușii lor). Însă sora fetei nu vedea nimic. În 20 mai 1896, micuța Lili s-a îmbolnăvit și, fiind întinsă pe pat, se uita în tavan și zicea că o vede pe mătușa înconjurată de îngeri mici. „Cât de frumos este, mamă”, zicea ea. Cu fiecare zi, copila era tot mai bolnavă, însă repeta neîncetat: „Iat-o pe mătușa. A venit după mine și îmi întinde mâinile”. Iar mamei sale,

care plângea, i-a spus: „Nu plânge, mamă, este minunat, îngerii sunt în jurul meu”. A murit pe 3 iulie 1896, la patru luni după mătușa sa Luisa.

3. Cu trei luni înainte de moarte, mitropolitul Filaret al Moscovei (Prăznuirea Sfântului Filaret al Moscovei se săvârșește pe 19 noiembrie, ziua trecerii sale la cele veșnice) l-a văzut în vis pe tatăl său, care i-a spus: „Ține minte numărul nouăsprezece”. Mitropolitul a răposat în data de 19 noiembrie.

4. Doamna Morisson, aflându-se în India și stând pe marginea patului, a auzit brusc o voce: „Când va veni întunericul, va veni moartea”. Fiind îngrozită, doamna Morisson s-a întins pe pat. Aceeași voce i-a repetat lent aceleași cuvinte. Peste două zile, fiica ei s-a îmbolnăvit grav. Pe parcursul săptămânii, pe cer nu a fost nici măcar un nor, însă în a opta zi s-a dezlănțuit dintr-o dată o furtună cumplită. Cu câteva minute înainte de ora unsprezece, în casă s-a făcut întuneric de tot. Fiica doamnei a murit la ora 13.

Asemănător cu fenomenul spiritelor oamenilor morți, se manifestă fenomenele așa-numitei „exteriorizări” a oamenilor vii. Multe dintre acestea le putem găsi în viețile Sfinților. În aghiologia catolică este cunoscut cazul lui Alfonsus Liguori (Alfonsus Liguori a fost un scriitor, teolog și episcop catolic, care a trăit între anii 1696-1787. A fost proclamat sfânt catolic de către Papa Grigore al 16-lea, în anul 1839) care, în 17 septembrie 1774, a rămas împietrit [nemișcat] și mut în chilia sa. El nu primea nici un fel de mâncare și nu vorbea cu nimeni. Apoi, în dimineața zilei de 22 septembrie, s-a trezit și a povestit că fusese lângă papa care tocmai murise. Chiar în acea noapte de 21 spre 22 septembrie, papa Clement al 14-lea a răposat, iar lângă el se afla Alfonsus Liguori.

Noi putem relata cazul de „exteriorizare” al Starețului Ambrozie de la Optina

(Sfântul Ambrozie de la Optina este prăznuit în Biserica Ortodoxă în ziua de 10 octombrie), contemporanul nostru (a răposat în anul 1891). Țăranca Avdotia, bolnavă de picioare, a mers pe jos spre Pustia Optina, nădăjduind tămăduire prin mijlocirea starețului Ambrozie. La șapte verste depărtare de mănăstire, s-a abătut din cale și, rătăcindu-se, a început să se roage cu lacrimi. Curând s-a apropiat de ea un bătrânel în rasă călugărească și cu fes, a întrebat-o de ce plânge și i-a arătat cu toiagul drumul către mănăstire. Ajungând la schitul unde viețuia Ambrozie, ea s-a alăturat mulțimii de femei care așteptau să intre la Stareț. Peste câteva minute, în cerdac a ieșit ucenicul lui Ambrozie și a strigat: „Unde este Avdotia din Voronej?”. Avdotia a fost atât de uimită, încât a răspuns doar la a doua strigare a ucenicului. După un sfert de ceas, a ieșit înlăcrimată de la Stareț, pe care îl recunoscuse de îndată ca fiind bătrânelul care îi arătase drumul prin pădure. Din cauza neputinței pricinuite de boala sa, Starețul Ambrozie ieșea din chilie doar vara și cel mai adesea se afla stând pe divan. Nici în schit și nici în mănăstire nu era nimeni altul care să îi semene. Iar înfățișarea lui era cu totul remarcabilă, încât Avdotia nu putea să îl confunde cu altcineva.

Exteriorizarea duhului omenesc poate fi adeseori observată în starea de hipnoză.

Doctorul Pierre Janet (Pierre Janet a fost un psiholog, filozof și psihiatru francez. A trăit între anii 1859-1947), aflându-se în Gavre, a hipnotizat-o pe Leonie B. și i-a sugerat ca în somnul său hipnotic să se îndrepte spre Paris, anume către laboratorul lui. Adormită, Leonie a început să se agite dintr-o dată și a strigat: „Arde, arde!”. Pierre a liniștit-o. Ea s-a trezit, apoi a adormit iar și s-a trezit cu cuvintele: „Doctore Janet, vă asigur că acolo arde”. Și într-adevăr, în acea zi când s-au întâmplat acestea, un incendiu a distrus la Paris laboratorul doctorului Janet.

Să ne aducem aminte cum, la festinul lui Ivan cel Groaznic, Vasili Blajenî a

vărsat de trei ori pe jos paharul cu vin, iar la strigătul de supărare al țarului a răspuns: „Sting incendiul la Novgorod”. Într-acea vreme în Novgorod era într-adevăr un incendiu de proporții!

Așadar, ce este de necrezut în faptul că duhul iluminat al Sfinților stăpânește în deplină măsură acele capacități transcendente care la oamenii obișnuiți se manifestă doar în stare de somnambulism? Din aceste manifestări tainice și cu totul inexplicabile putem trage concluzii extrem de importante. Aceste fenomene nu sunt de neexplicat doar în raport cu starea actuală a științei, ci foarte puțin probabil că vor putea fi lămurite vreodată prin metode psihofiziologice. Căci, desigur, aceste fenomene de ordin aparte sunt în mod fundamental diferite de cele accesibile studiului științific. Ele nu sunt manifestări de ordin psihofiziologic, ci lucrări ale duhului, despărțit de trup temporar sau definitiv. Exteriorizarea duhului celor vii aflați în starea lor normală (Starețul Ambrozie) sau în stare de hipnoză (Leonie B.), desigur că se deosebește de manifestările celor morți în chipul spiritelor materializate sau al glasurilor tainice care prevestesc moarte ori nenorocire. Însă cu toate deosebirile dintre ele, aceste fenomene inexplicabile mărturisesc faptul că legătura dintre duh și trup nu este indisolubilă și că duhul poate exista separat de trup.

Manifestările celor morți servesc totuși drept dovadă importantă, de netăgăduit, a existenței duhului. Că duhul poate avea existență separată de suflet și de trup este de asemenea adevărat și de transmiterea prin moștenire a caracterelor duhovnicești de la părinți la copii. Spun anume despre ereditatea trăsăturilor duhovnicești și nu a celor sufletești, după cum se vorbește îndeobște, deoarece sunt moștenite doar principalele trăsături ale caracterului, orientarea lor morală, înclinația către bine ori rău, capacitățile cele mai înalte ale minții, ale trăirii și ale voinței, însă niciodată nu se moștenesc amintiri din viața părinților, percepțiile lor senzoriale sau organice, gândurile și simțirile [trăirile] lor aparte. Aceasta mărturisește despre separarea duhului de suflet și de trup.

Dovezile moștenirii duhului se cunosc și sunt neîndoielnice. În anii 1920 ai secolului trecut [al 19-lea], în America viețuia o tânără femeie, cumplit de desfrânată. Condamnată încă din prima tinerețe la spânzurătoare, ea a izbutit să scape de pedeapsă, s-a căsătorit și avut mulți copii. După 60 de ani, numărul descendenților ei direcți a ajuns la 80. Dintre aceștia, 20 au fost închiși pentru crime, iar alți 60 erau bețivi, nebuni, idioți sau cerșetori.

În familia franceză Lemonnier, atestată istoric încă de la sfârșitul veacului al 17-lea, a fost remarcată transmiterea de-a lungul generațiilor a trăsăturilor celor mai nobile. A fost una dintre familiile în care oamenii se nasc, pare-se, doar pentru dreptate și milostivire; în această familie, virtutea s-a transmis prin sânge, fiind susținută de sfaturi și înflăcărată de mari pilde (Flechier - Esprit Flechier a fost un scriitor și predicator catolic francez, care mai apoi a ajuns episcop. A trăit între anii 1632-1710).

Istoria genealogiei împăraților romani, precum și a regilor spanioli și francezi, prezintă multe exemple reale de degenerare morală și rațională.

7. Capacitățile duhovnicești transcendente

Domnul nostru Iisus Hristos mergea în casa lui Iair pentru a o învia pe fiica moartă a acestuia. Era strâmtorat de marea mulțime de oameni ce Îl însoțea. Femeia care suferea de scurgerea de sânge s-a atins în ascuns de El, cu nădejde tare că va dobândi tămăduire. Sângerarea s-a oprit de îndată. S-a oprit și Domnul Iisus Hristos și a întrebat: „Cine s-a atins de Mine?”. Ucenicii, fiind mirați de această întrebare, I-au zis: „Doamne, mulțimile Te strâmtorează din toate părțile”. Răspunsul lui Iisus a fost minunat: „S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit puterea care a ieșit din Mine” (Marcu 5, 30-32; Luca 8, 45-46). Să confruntăm cu aceasta un alt fapt.

În clinica de chirurgie din Leipzig, doctorul Gansen, în prezența mai multor profesori, a efectuat următorul experiment. L-a rugat pe doctorul Herman să se întoarcă cu spatele către el, iar cu fața să stea către perete, astfel încât să nu poată vedea ceea ce avea să facă. După ce doctorul Herman s-a conformat, Gansen și-a așezat mâna dreaptă pe capul lui Herman, iar cu stânga a luat penița înmuiată în cerneală și a trecut-o peste propria limbă. În aceeași clipă, doctorul Herman a simțit în gură gustul de cerneală, care a persistat vreme de încă o oră și pe care nu l-a putut atenua cu nici un fel de mâncare.

Prin punerea mâinilor, Sfinții Apostoli transmiteau harul preoției celor aleși a fi hirotoniți întru această slujire. Prin punerea mâinilor, ei tămăduiau bolnavii și tot prin punerea mâinilor episcopului se săvârșește până astăzi Taina Hirotoniei.

Așadar, ce s-a întâmplat și ce se întâmplă în toate aceste cazuri? Suntem departe de a explica aceste fapte minunate, dar lucrul acesta va fi probabil cu putință în viitor, în cazul în care se vor ivi asemenea posibilități, însă faptele sunt absolut incontestabile. Prin observațiile asupra mediumilor, s-a constatat că de la mediumul aflat

în transă (astfel se numește starea asemănătoare celui mai profund somn hipnotic), dar uneori și în stare normală, iese, se exteriorizează (adică se desprinde de el) o parte din puterea lui de acțiune. Prin această exteriorizare, se explică uluitoarele fenomene spiritiste de mișcare sau chiar de zbor al diverselor obiecte, bocăniturile, scrierea automată a unui stilou sau creion care se dirijează singur. Insuflarea în cadrul hipnozei sau aievea poate fi explicată exclusiv prin exteriorizarea gândului hipnotizatorului și perceperea lui de către cel hipnotizat.

Când se termină o ședință de spiritism, în cadrul căreia a avut loc deplasarea unor obiecte grele, mediumul simte oboseală intensă, ca și cum ar fi pierdut o mare parte din puterea musculară.

Domnul Iisus Hristos a simțit că din El a ieșit o putere care a vindecat-o pe femeia cu scurgere de sânge.

Toate acestea sunt fapte de aceeași categorie, care nu se încadrează în limitele fenomenelor fiziologice, ci sunt fenomene de ordin transcendent.

Sunt o mulțime de fapte minunate în care, probabil, drept agenți motori trebuie să recunoaștem în același timp exteriorizarea gândului și a puterii motoare și transferul lor telepatic. Așa sunt următoarele două evenimente, la care mă voi rezuma:

1. La ora 7 dimineața, doamna Severi se ridică din pat, trezită brusc de o lovitură peste față. Ea simte că îi este tăiată buza superioară și o tamponează cu un șervețel ca să oprească sângele. Însă, spre uimirea ei, pe șervețel nu au rămas urme de sânge. Exact în acel moment, soțul ei, care ieșise în plimbare pe lac, a fost surprins de o rafală puternică de vânt. Mânerul cârmei i-a scăpat din mână și lovindu-l, i-a rupt buza de sus, el pierzând mult sânge.

2. Aflându-se în India, doamna Richardson vede în vis cum soțul ei, general, care lupta la o distanță de peste 150 de mile - în campania din anul 1848 - a căzut grav rănit și aude vocea lui: „Scoateți acest inel din mâna mea și trimiteți-l soției mele”. Cam în aceeași vreme (ora 23), generalul, fiind grav rănit, a predat comanda maiorului Lloyd și i-a spus: „Scoateți acest inel din mâna mea și trimiteți-l soției mele”. Generalul a supraviețuit rănirii și s-a însănătoșit.

Din viețile multor Sfinți aflăm că ei cunoșteau numele oamenilor pe care îi vedeau pentru prima oară. Sfântul Vasile cel Mare, prin darul înainte-vederii a știut că în biserică a intrat Cuviosul Efrem Sirul și l-a trimis pe diaconul său ca să îl cheme pe nume. El niciodată nu-l văzuse înainte pe Sfântul Efrem.

Altă dată, tot prin duh, Sfântul Vasile cel Mare s-a înștiințat că într-o încăpere tăinuită a unui preot cu viețuire sfântă se afla un bolnav respingător, de care prezbiterul se îngrijea cu mare jertfelnicie. Deși nu-l văzuse niciodată, Sfântul Vasile i-a spus celui suferind pe nume.

Aceasta poate fi socotită de unii drept legendă. Însă ce vom spune despre cazul care l-a uimit pe Charles Richet?

În timp ce lucra în Spitalul „Hotel-Dieu”, el a hipnotizat-o pe o fată pentru a o însănătoși. Odată, împreună cu el, a venit la spital un student american care niciodată nu mai fusese în acest spital. Richet a întrebat-o pe fata aflată în stare de hipnoză: „Știți oare numele celui care a venit?”, și ea a început să râdă. Richet a zis: „Oare ne veți spune care este prima literă a numelui său?”. Ea a răspuns „N, apoi E, a treia nu o știu, a patra este K”. Numele studentului era Neak.

Oare aceasta nu este capacitatea transcendentă a duhului?! Cine poate explica aceasta pe baza principiilor fiziologice?

Hipnotizând-o pe Leonie B., doctorul R Janet a întrebat-o la un moment dat: „Ce se întâmplă cu prietenul meu N.? Repede și fără prea multă politețe ea a spus: „Și-a ars laba. De ce este atât de neatent atunci când agită?”. „Când agită? Ce agită?” - „Un lichid roșu într-un flacon mic. Pielea i s-a umflat de îndată”. „După cum am aflat ulterior” - scrie Janet - „cu două ore înainte, șeful laboratorului, J.N. Langois, preparând o soluție bazică de brom, răsturnase vasul cu acel preparat de culoare roșie. El și-a ars astfel mâna, pe care s-a format de îndată o bășică”.

Din Penza a venit la Sarov soția unui diacon, pentru a-l vedea pe Cuviosul Serafim. Ea stătea în mulțime așteptându-și rândul. Dintr-o dată, Cuviosul, lăsându-i pe ceilalți, a chemat-o la el: „Evdochia, vino repede la mine”. Uimită de faptul că Sfântul Serafim, care nu o văzuse niciodată, o chemase pe nume, ea s-a apropiat, iar Cuviosul i-a spus: „Grăbește-te, căci altfel nu-ți mai prinzi fiul”. Apoi Evdochia s-a întors în grabă în Penza și abia de a mai apucat să-l vadă pe fiul ei. Acesta terminase cu excelență cursul seminarului și fiind trimis la Academia duhovnicească din Kiev, era îngrijorat să nu întârzie. Oare cu ce s-ar deosebi de acestea străvederea Leoniei B. despre accidentul lui J.N. Langois?

Ce este neobișnuit în faptul că darul străvederii lucrează la Sfinții Părinți în deplină măsură, ei fiind înzestrați cu acele capacități transcendente care la unii oameni obișnuiți se manifestă doar în stare de somnambulism [sau de hipnoză]?

Noi nu suntem înzestrați doar cu cele cinci simțuri. Avem capacități de percepție de ordin superior, necunoscute fiziologilor.

În cartea sa „Filozofici misticii”, Cari du Prel relatează o astfel de întâmplare neobișnuită [Cari du Prel a fost un filosof german care s-a preocupat intens de problema spiritismului. A trăit între anii 1839-1899. Cartea sa, „Die Philosophie der Mystik”, a fost

publicată în anul 1885]. Vestitul chimist Berzelius [Jakob Berzelius a fost un chimist suedez, fiind cel care a introdus sistemul notației chimice moderne. A trăit între anii 1779-1848], fizicianul G. Reinbach și medicul Hochberger, specialist în ape minerale, au efectuat în anul 1845 un experiment extrem de interesant. Înaintea unei domnișoare senzitive - din familia von Sakkendorf - au așezat pe masă o mulțime de elemente chimice înfășurate în hârtie. Fiind poftită să treacă pe deasupra lor cu partea interioară a mâinii drepte, ea a făcut acest lucru și a perceput felurite senzații de la fiecare substanță. Unele nu au exercitat nici un efect, însă unele au produs asupra mâinii o senzație aparte de vibrație. Atunci au rugat-o să le sorteze în două grupuri: în cel dintâi să cuprindă substanțele care nu exercitaseră asupra ei nici o senzație, iar în cel de al doilea pe cele rămase.

Despre acest experiment, Reinbach spune: „Nu mică a fost mirarea exprimată de către Berzelius, fondatorul sistemului electrochimic, când într-un grup au fost separate exclusiv elementele electropozitive, iar în celălalt cele puternic electronegative; nici o substanță electropozitivă nu s-a aflat printre cele electronegative sau invers... Astfel, clasificarea electrochimică a elementelor, asupra căreia s-a muncit atât de mult pe parcursul unui secol, a fost realizată în zece minute de către o domnișoară cu aptitudini senzitive, prin intermediul simplei atingeri cu mâna goală”.

[La începutul anului 1955, Sfântul Luca și-a pierdut definitiv vederea, deoarece a orbit la ambii ochi. După ce s-a petrecut acest fapt, a stat o vreme în localitatea Alusta, unde se retrăgea uneori în vremea verii. Legat de orbirea sa, Sfântul Luca spunea: „Am primit voia lui Dumnezeu de a rămâne orb până la moarte cu suflet liniștit, cu recunoștință și deplină încredere în El”.

În timpul șederii sale la Alusta nu mai primea pacienți acasă. Era foarte bun în diagnosticare și determina cu exactitate efectele bolii. Odată, niște părinți l-au adus pe fiul

lor înaintea Sfântului Luca, rugându-l să îl consulte. Cu toate că era orb, Arhiepiscopul i-a diagnosticat corect boala numai prin pipăit. Apoi a cerut să fie scos afară copilul, iar pe părinți i-a îndemnat să se pregătească prin rugăciune pentru moartea fiului lor, care avea să survină în cel mult 15 zile. Lucrurile s-au petrecut întocmai.

Tot în Alusta, Sfântul Luca a participat la praznicul Schimbării la Față. În vremea Sfintei Liturghii, Arhiepiscopul Luca atinge sfântul disc cu atenție, binecuvânta sfintele daruri, nu le atinge din greșeală cu mâna ori cu veșmântul. Toate rugăciunile Liturghiei le spunea pe de rost și doar de două ori a pipăit cu degetul textul cărții, ale cărei litere nu ieșeau în evidență precum în cărțile pentru orbi, ci erau tipărite normal. S-a împărtășit singur și i-a împărtășit și pe clerici. I se urmăreau toate mișcările și se vedea că toate erau direcționate de Dumnezeu, Care îi călăuzește cu înțelepciune pe cei orbi. Biserica era plină de lume, dar cei care nu știau că Sfântul Luca era orb nu își dădeau seama că arhiereul care săvârșea Liturghia nu vedea cu nici un ochi. Când s-a încheiat slujba, Sfântul Luca a vorbit despre Schimbarea la Față a Domnului. Apoi a grăit despre lumina sfântă, care este asemenea celei de pe Tabor. A accentuat îndeosebi că orice om care crede, care-și închină viața slujirii lui Dumnezeu și Îl iubește pe Acesta, nu poate să fie orb, întrucât îl luminează lumina dumnezeiască, care îi dă o vedere specială și o bucurie deosebită].

Este cu putință ca fizica și fiziologia viitorului să afle explicația unei astfel de sensibilități aparte. Însă pentru noi este important că nu toți oamenii posedă o astfel de capacitate de a distinge însușirile electrice ale corpurilor, ci doar unii, care sunt numiți senzitivi. Bineînțeles că această denumire nu explică nimic, ci doar evidențiază o sensibilitate neobișnuită într-o anumite direcție. Despre aceasta vom mai vorbi.

Arareori, și numai la cei mai puternici dintre mediumi, se constată o capacitate absolut de neînțeles de a afla foarte multe despre oameni prin intermediul

atingerii de obiectele care le-au aparținut. Am vorbit deja în capitolul trei despre un astfel de exemplu de străvedere. Atingând o cravată învelită în hârtie, o somnambulă a aflat că un ucigaș, aflat în închisoare, se spânzurase cu ea.

O astfel de capacitate a demonstrat, nu doar o singură dată, doamna Piper, unul dintre cei mai puternici mediumi. Doamna X. i-a dat trei șuvițe de păr, însemnate cu literele A, B și C, ea însăși cunoscând doar proveniența șuviței C. Privitor la prima șuviță, doamna Piper a spus: „Acesta este Frod Smoggins” și i-a dat-o doamnei X. Despre șuvița B, doamna Piper a zis: „Aceasta e a unei persoane foarte bolnave”. Femeia căreia îi aparținuse șuvița s-a stins din viață în același an. Despre șuvița C a spus: „Ținea foarte mult la părul ei” - și într-adevăr, doamna X. tăiasse în ascuns această șuviță de la mama ei - „și este vorba despre mama dumitale; ea are patru copii: doi băieți și două fete”. Toate acestea s-au dovedit a fi adevărate.

Sunt foarte larg cunoscute evenimente de creație în somn. Despre acestea relatează Condorcet, Franklin, Michelet, Condillac, Aragon. Voltaire a scris în timpul somnului o întreagă cântare din Henriada, iar La Fontaine a scris fabula „Doi porumbei”. Millman a descoperit în vis două teoreme importante.

[Nicolas de Condorcet a fost un filozof, pedagog, matematician, politolog, economist și om politic francez, care a trăit între anii 1743-1794.

Jules Michelet a fost un istoric francez, reprezentant al istoriografiei romantice. A trăit între anii 1798-1874.

Etienne Bonnot de Condillac a fost un filozof francez și a trăit între anii 1715-1780.

Louis Aragon a fost un poet și scriitor francez care a trăit între anii 1897-

1982.

Voltaire a fost un scriitor și filozof din perioada iluminismului francez. A trăit între anii 1694-1778.

Jean de La Fontaine a fost un poet, moralist și dramaturg francez, care a trăit între anii 1621-1695.

Jakob Millman a fost un profesor de electronică de origine rusă, care a trăit între 1911-1991]

„Adeseori și mie îmi veneau în somn idei științifice atât de importante” - spune Borda - „încât mă trezeam brusc. În multe cazuri, ele se refereau la subiectele de care eram preocupat atunci și îmi erau absolut noi ca și conținut”.

Coleridge a adormit citind iar când s-a trezit a simțit că în minte i se sedimentaseră cam două sute sau trei sute de versuri, pe care urma ca doar să le noteze. Cincizeci și două de versuri le-a scris cu atâta ușurință și atât de repede pe cât îi permitea pana. Însă a intrat cineva la el și a rămas pentru aproximativ o oră. Și, spre mâhnirea lui, Coleridge a simțit că rămăsese doar cu o amintire vagă a viziunii lui, iar în memorie îi rămăseseră doar 8-10 versuri aparte, restul pierzându-se definitiv.

De Rossi avea obiceiul să-și pună lângă pat hârtie și creion și uneori, trezindu-se brusc, își nota gândurile importante care îi veneau în somn. O activitate subconștientă importantă poate avea loc atât aievea, cât și în starea intermediară dintre somn și veghe. Ceea ce numim inspirație, vine adeseori într-o stare de eclipsare - mai mult sau mai puțin - a conștiinței realității.

Téophile Gautier [scriitor francez care a trăit între anii 1811-1872] spune despre Balzac: „Semăna cu un frenetic, cu un somnambul, care doarme cu ochii deschiși.

Adâncit în cugetările sale profunde, nu auzea ce i se vorbea”. Hegel își termina liniștit „Fenomenologia spiritului”, în 4 octombrie 1806, la Iena, fără să observe că în jurul său se duceau lupte.

Beethoven, pe de-a-ntregul cuprins de inspirație, a ieșit odată semidezbrăcat pe străzile din Neustadt. Socotit drept cerșetor, a fost dus la închisoare și nimeni nu a luat în seamă strigătele lui și nici nu a vrut să creadă că el era Beethoven.

Schopenhauer mărturisea: „Postulatele mele filozofice veneau de la sine, fără intervenția mea, în momente când voia îmi era atât de adormită, iar mintea nu-mi era îndreptată dinainte într-o direcție anume... personalitatea mea e parcă străină operei mele”.

Uneori, o mișcare subconștientă poate fi atât de evidentă, încât pare intervenție din afară. Acest lucru este exprimat în versurile lui Musset [Alfred de Musset a fost un scriitor francez care a trăit între anii 1810-1857]: „Nu lucrezi... ascuți... aștepti... de parcă cineva necunoscut îți vorbește la ureche”. Astfel de exemple au devenit clasice: Socrate, Pascal, Mozart.

[Jean-Charles de Borda a fost un matematician, fizician și politolog francez, care a trăit între anii 1733-1799.

Samuel Taylor Coleridge a fost un poet, critic și filozof englez, care a trăit între anii 1772-1834.

Cario de Rossi a fost un arheolog italian care a trăit între anii 1822-1894.

Honoré de Balzac a fost un romancier, critic literar, eseist, jurnalist și scriitor francez care a trăit între anii 1799-1850.

Friedrich Hegel a fost un filosof german care a trăit între anii 1770-1831.

Ludwig van Beethoven a fost un compozitor german care a trăit între anii 1770-1827].

Visele profetice sunt atribuite capacităților supranaturale ale duhului, inexplicabile științific. Iată două exemple:

1. În anul 1885, în Sanct Petersburg, un oarecare Lucaevsky, dintre funcționarii superiori al Ministerului naval (ceea ce nu înseamnă că el se afla adeseori pe mare), a văzut în vis cum că ar fi la bordul unei corăbii mari care s-a ciocnit puternic de o alta; dimpreună cu alți pasageri, el cade în apă și se îneacă. După acest vis, era ferm convins că va muri în timpul unui naufragiu și, în așteptarea unei morți apropiate, și-a pus în rânduială toate treburile. Peste câteva luni de zile, amintirea acestui eveniment a început să pălească, însă pe neașteptate a primit ordin să se deplaseze singur într-unul din porturile Mării Negre. El și-a adus aminte de visul său și la plecare i-a spus soției: „Nu mă vei mai vedea. Când voi muri să porți doliu, însă te rog să nu îți pui voalul negru, pentru că nu-l suport”. Peste două săptămâni, corabia Vladimir, la bordul căreia se afla Lucaevsky, s-a ciocnit cu o altă corabie și el s-a înecat. Unul dintre naufragiați a povestit că s-a ținut împreună cu Lucaevsky de același colac de salvare, dar după scurtă vreme el a dispărut.

2. K., un uzbek inteligent, membru de seamă al fostei direcții administrative a orașului Tașkent, mi-a povestit despre una din întâmplările neobișnuite din viața sa. La un an de la moartea tatălui său, a visat că mergea călare prin pustia stepei deluroase. Pe unul dintre dealuri a văzut-o pe sora sa care murise demult. Ea l-a întrebat mânioasă de ce nu se roagă pentru tatăl lor, l-a condus către o groapă adâncă întunecată, l-a împins în ea și i-a spus că avea să petreacă în acea groapă patruzeci de zile.

La scurtă vreme după acest vis, K. a fost arestat și întemnițat. În timpul interogatoriului, ofițerul care îl chestiona i-a arătat două scrisori cu semnătura lui, adresate emirului buhar, în care erau cuprinse chemarea la răsccoală împotriva puterii rusești și

planul răzmeriței. K. a recunoscut că semnătura îi aparținea, așa după cum afirmau experții, însă a spus că scrisoarea nu era scrisă de mâna lui. Însă nu putea dovedi aceasta cu nimic și era încredințat că avea să fie spânzurat. În această stare de deznădejde, el s-a rugat fierbinte lui Dumnezeu pentru izbăvire și aducându-și aminte de visul său, a început să se roage pentru odihna tatălui său răposat. Astfel a trecut aproape o lună de zile. Și iată că o dată, în timpul rugăciunii, a adormit, iar în vis a auzit un glas: „Fă trei semnături pe trei foi diferite, suprapune-le și privește-le la lumină”. Trezindu-se, K. a făcut întocmai și a constatat că semnăturile nu coincideau întru totul. Repetând acest lucru de mai multe ori, s-a convins că nu există o coincidență deplină între două semnături. În temeiul acestei constatări, experții au recunoscut semnăturile ca fiind contrafăcute, iar ulterior s-a dovedit că scrisorile fuseseră scrise de către dușmanii lui K. cu scopul de a-i face rău. El a fost îndreptățit și eliberat în a patruzecia zi de la arestare. Acesta fusese termenul indicat în vis de către sora sa, atunci când îl îmbrâncise în groapa întunecată.

Fapte de neexplicat, din punct de vedere științific, sunt cunoscute și în ce privește memoria. În anumite condiții, în memorie pot să reînvie cele de mult uitate. Se știe de mai multă vreme că, în pragul morții, în conștiința muribundului se poate înfățișa - cu o claritate uimitoare și cu o rapiditate fenomenală - întreaga lui viață. Fechner povestește despre o doamnă care a căzut în apă și era cât pe ce să se înece. Din momentul încetării oricărei mișcări a trupului ei și până a fost scoasă din apă au trecut două minute, timp în care această persoană, după cum ea însăși a mărturisit, și-a re trăit întreaga viață, care i s-a derulat înainte în cele mai mici amănunte.

Alt exemplu al unui astfel de eveniment, în care prin conștiința omului trec într-un timp scurt toate amintirile multor ani ai vieții, este relatat de către amiralul Boffres. Acesta a căzut în apă și și-a pierdut cunoștința. El mărturisea: „Într-o astfel de stare, un

gând în urma celui alt cu o rapiditate care nu numai că nu poate fi descrisă, ci nici nu poate fi imaginată de către cineva care nu a experimentat o astfel de trăire”. Mai întâi, el a văzut care aveau să fie consecințele nemijlocite ale morții sale pentru familia lui, apoi vederea lui spirituală s-a îndreptat către trecutul său: a re trăit călătoria pe mare, însoțită de naufragiu, călătoriile sale, școala, succesul la învățătură și timpul pierdut, chiar și anii copilăriei, excursiile și năzbâtiile. „Astfel, pe măsură ce mă adânceam în trecut” - relatează el - „în memoria mea parcurgeam toate evenimentele vieții mele în ordinea inversă în care se desfășuraseră, și nu în reprezentări vagi, ci sub forma unor imagini extrem de limpezi, în cele mai mici detalii. Pe scurt: toată viața mea a trecut prin fața sufletului meu ca într-o panoramă și fiecare pas al vieții se înfățișa însoțit de conștiința dreptății sau nedreptății lui, cu înțelegerea exactă a pricinii [cauzei] și a consecinței sale. Multe întâmplări neînsemnate ale vieții mele, care erau de fapt uitate, mi-au fost înfățișate vederii sufletului cu o astfel de claritate de parcă ar fi fost trăite adineauri”.

Și în acest caz, de la căderea lui Boffres în apă și până la salvarea lui nu au trecut mai mult de două minute.

Dacă în aceste cazuri, T. Rebo încearcă să explice derularea suprafiresc de rapidă a conștiinței prin starea de asfixie, atunci această explicație nu poate fi aplicată următorului caz relatat de către el însuși.

Un om, care se remarcă printr-o minte scilipitoare, traversa calea ferată, timp în care s-a ivit dintr-o dată trenul care venea în mare viteză. Nu-i rămânea decât să se întindă între linii. Și iată că în timp ce vagoanele treceau pe deasupra omului înmărmurit, simțul pericolului i-a adus în memorie toate evenimentele vieții, ca și cum înaintea ochilor i s-ar fi deschis cartea vieții, derulându-se pagină cu pagină. Întocmai ca atunci când omul moare și întreaga viață i se poate înfățișa dintr-o dată în conștiință.

Sakkendorf a văzut în vis evenimente ale vieții sale trecute - despre care el abia dacă își mai aducea aminte - cu o asemenea limpezime, de parcă aveau loc pentru

prima dată în viața lui. Cu o claritate excepțională, s-a văzut pe sine copil în vârstă de trei ani, iar în memorie au reînviat toate amănuntele educației lui. Fiecare notă de la școală, fiecare întâmplare neplăcută s-a înfățișat ca și o realitate în conștiința lui. Contemplându-și viața în ordinea derulării sale, el și-a văzut la sfârșit șederea în Italia, unde părăsise pe cineva cu care s-ar fi căsătorit dacă împrejurările nu l-ar fi constrâns să părăsească grabnic această țară. Sentimentul despărțirii de iubita lui a fost atât de viu trăit, încât a constituit pricina trezirii sale din somn.

Dacă o vedere a întregii vieți este posibilă la un muribund sau chiar și în vis, atunci devine limpede cum la Înfricoșata Judecată se va dezvălui în conștiința noastră „cartea păcatelor”.

În cartea sa, „Cercetarea magnetismului animal”, Mesmer [Franz Anton Mesmer a fost un medic german, fondator al teoriei magnetismului animal. A trăit între anii 1734-1815] relatează despre un oarecare Johann Ewerdtveger care, după o boală îndelungată, a experimentat pentru câteva ceasuri moartea clinică. Când a deschis ochii, i-a spus duhovnicului său că și-a văzut întreaga viață, toate păcatele pe care le săvârșise, chiar și acelea care i se șterseseră de mult din memorie. Toate cele văzute de el fuseseră atât de vii, încât le trăia parcă pentru prima dată. Posibilitatea unei astfel de imaginații a tuturor celor trăite de un muribund, însoțite de comprimarea multor ani de viață în câteva secunde și de contemplarea anumitor etape din viață sub chipul unor etape de dezvoltare duhovnicească a ființei lor, era cunoscută încă din vechime și era socotită drept însușire exclusivă a sufletului omenesc.

Filozoful Plotin [Plotin a fost un filozof grec, fiind socotit întemeietorul neoplatonismului. Se pare că a trăit între anii 205-270] scrie în Eneade: „Însă cu timpul, către sfârșitul vieții, se ivesc alte amintiri din perioade mai timpurii ale vieții... căci, eliberându-se de trup, el (sufletul nostru) își aduce aminte de cele pe care aici nu le ținea minte”. În aceste fapte extraordinare ale reținerii în două-trei minute a evenimentelor

întregii vieți, care a durat zeci de ani, ne uimește întâi de toate rapiditatea suprafirească a derulării amintirii, iar în al doilea rând uimitoarea ei plinătate și limpezime.

Ne vom opri la cel dintâi aspect. Cu o rapiditate transcendentă [suprafirească] se derulează imaginile amintirilor și sub influența fumatului de opiu sau hașiș. T. Rebo, în cartea sa „Bolile memoriei”, relatează mărturisirea unui fumător de hașiș împătimit, Kepsei. Acesta spunea că, în timp ce fumează, are vise care durează zece, douăzeci, treizeci, șaizeci de ani și chiar și din acelea care probabil depășeau orice limite ale vieții omenești. Adeseori, înaintea lui se desfășurau cele mai neînsemnate evenimente din tinerețea lui, scene uitate din primii ani de viață. El nu a putut niciodată afirma că și le aducea aminte, deoarece dacă cineva i le-ar fi spus în stare de veghe, atunci nu ar fi putut recunoaște în ele evenimente din trecutul vieții sale. Însă, atunci când i se înfățișau asemenea unui vis, învăluite în împrejurări și trăiri de mult uitate, care le însoțiseră cândva, atunci el le recunoștea de îndată.

Ce putem spune noi, pentru a explica această derulare suprafiresc de rapidă a imaginilor? Din fiziologie ne este cunoscut că toate procesele ce au loc în sistemul nervos necesită anumite termene, fie chiar și neînsemnați, cuantificați în fracțiuni de secundă. Este nevoie de timp pentru transmiterea excitației de la receptor prin nervul senzitiv, durata fiind cu atât mai mare, cu cât nervul este mai lung. Este nevoie de timp pentru elaborarea reacției de răspuns în celulele nervoase care au primit semnalul, este nevoie de timp și pentru transmiterea acestei reacții prin nervul motor. În timp, se desfășoară și toate procesele de gândire și senzoriale, care au loc în creier. Și dacă am putea aduna și calcula timpul tuturor proceselor psihice ce au loc în întreaga noastră viață, atunci am obține un cumul destul de mare. Și, prin urmare, este cu neputință ca în creier, în fluxul de readucere instantanee în memorie a întregii vieți, toate aceste procese să se desfășoare în afara timpului.

Dar dacă totuși ele se desfășoară cu rapiditate transcendentă, atunci suntem

îndreptățiți să presupunem că, în mod sigur, nu se petrec în creier. Unde, aşadar? După cum am mai vorbit, viaţa duhului este indisolubilă şi strâns legată de toată activitatea neuro-psihică. În el (adică în duh) se întipăresc toate gândurile şi trăirile noastre, actele de voinţă - tot ceea ce se desfăşoară în conştiinţa noastră fenomenală [legată de fenomen]. Aceasta nu este altceva decât acele urme şi amprente din celulele nervoase prin care fiziologii şi psihologii explică fenomenul memoriei.

Noi, desigur, suntem departe de gândul de a nega existenţa şi necesitatea unor astfel de urme în celulele nervoase şi legitatea prin care acestea explică multe, probabil chiar toate manifestările comune ale memoriei. Atenuarea treptată şi chiar dispariţia memoriei în demenţa senilă depind desigur de atrofia şi de dispariţia celulelor nervoase ale scoarţei cerebrale, al căror număr se poate reduce până la jumătate şi chiar la o treime din normal.

De asemenea, noi ştim că memoria poate dispărea în urma afectării şi distrugerii substanţei nervoase prin traumatism sau proces infecţios. Cu toate acestea, explicarea memoriei - în formele ei cele mai complexe prin teoria amprentelor moleculare în celulele creierului şi în fibrele de asociere - nu ne mulţumeşte nicidecum. Deşi fibrele nervoase nu se înmulţesc şi nu sunt substituite de celule noi - precum celulele din alte organe şi ţesuturi -, ci ele doar mor, cu toate acestea, în aceste celule are loc un schimb metabolic neîncetat şi foarte probabil un schimb de molecule. Aşadar, cum putem să ne închipuim posibilitatea fixării şi a păstrării pentru totdeauna întru acestea a urmelor tuturor actelor psihice? Şi oare avem dreptul să vorbim despre păstrarea pentru totdeauna a acestor urme, dacă noi ştim cât de inconstantă este memoria şi cât de multe dispar fără urmă din ea?

Şi mai important este un alt aspect. Este cu neputinţă să înţelegem substratul anatomic al memoriei drept urme sau amprente doar într-o celulă, căci în memorie trebuie să se întipărească urmele actelor psihice, care întotdeauna sunt complexe şi presupun

participarea unei multitudini de celule și fibre de asociație. În creier trebuie să se păstreze nu urmele unor modificări aparte în celule separate, ci „asocieri dinamice” întregi, după cum spune T. Rebo. Pe parcursul întregii vieți, în creier se desfășoară un număr incomensurabil de astfel de asocieri dinamice, care se substituie în permanență. Numărul lor este la fel de nedefinit ca și numărul metrilor de la Pământ la Sirius. Iar numărul celulelor nervoase, deși este mare (6 miliarde, după Meinert), totuși este infim comparativ cu numărul proceselor psihice care se presupune că se întipăresc în aceste celule. Anume de aceea în memorie se păstrează doar ceva ce a fost extrem de viu și cu nici un chip nu putem admite faptul că creierul poate să păstreze pentru totdeauna toate evenimentele cele mai neînsemnate ale vieții noastre, cu toate detaliile lor, cu toată paleta trăirilor și cu valoarea lor morală.

De aceea, este necesar să recunoaștem că în afara creierului trebuie să existe și un alt substrat al memoriei, mult mai potent și mai important. Și noi considerăm că acest substrat este duhul omenesc, în care se întipăresc pe vecie [veșnic] actele noastre psihofizice. Pentru manifestarea duhului nu există nici un fel de limite [constrângeri] ale timpului, nu este necesară o anume consecutivitate sau o înlănțuire de cauze pentru derularea în memorie a celor trăite, care este trebuincioasă funcțiilor creierului.

Duhul de îndată cuprinde toate și reproduce instantaneu totul în integralitatea sa.

În completare la această părere, este potrivit să cităm prețioasele cuvinte ale lui Richet: „Duhul poate lucra fără știrea conștiinței despre lucrarea sa, unele operațiuni intelectuale trec pe lângă conștiința noastră. O lume întreagă de idei necunoscute nouă freamătă în noi”. După cât se pare, nici o amintire a celor trecute nu se șterge. Conștiința uită multe, memoria însă nu uită nimic. Întreaga mulțime de imagini vechi se păstrează aproape neschimbată, deși ele au dispărut din conștiință. Căci inconștientul veghează.

Dacă acceptăm că în duh se păstrează, în absolută integritate, tot tezaurul

memoriei, atunci devin înțelese uluitoarele fenomene de hipermnezie (excitație excesivă a memoriei) relatate de către mulți autori. Vom aminti doar câteva dintre acestea. Mulți autori relatează despre uimitoarele fenomene de aducere aminte a limbilor de mult uitate.

Un om care a plecat încă din copilărie din patria sa, Wells, - și care și-a uitat cu desăvârșire limba natală - după 70 de ani, într-un delir febril, vorbea fluent limba natală, iar după însănătoșire nu a mai reușit să spună nici măcar un cuvânt al acestei limbi.

Într-un caz urmărit de către Farigagen, un cărăuș a auzit o predică despre pocăință care l-a marcat profund. În noaptea următoare, în timp ce dormea, el s-a ridicat din pat și, plimbându-se, a reprodus această predică cu exactitate. Trezindu-se, el nu a putut să repete nicidecum ceea ce spunea în somn. Adeseori, în replicile sale, insera fragmente din predica mai sus pomenită, auzită de el în urmă cu mai bine de patruzeci de ani.

Un țăran din Rostov, fiind în delir febril, a început să rostească în grecește versetele de început ale Evangheliei lui Ioan auzite de el în urmă cu 60 de ani; iar Seneca amintește despre o femeie de la țară care, tot în delir febril, pronunța cuvinte siriene, haldeiene și evreiești, auzite întâmplător de la un învățat la care locuia împreună cu fiica sa. Chiar și la idioți s-a observat nu doar hipermnezie (excitație excesivă a memoriei), ci și uimitoare manifestări ale trăirii conștiente ascunse [tainice].

Maudsley, în lucrarea sa „Fiziologia și patologia minții”, spune: „Neobișnuita memorie a unor idioți - lăsând la o parte limitarea minții lor - care reproduc cu exactitate povestiri extrem de lungi, ne aduce încă o dovadă în favoarea unei astfel de activități inconștiente a sufletului”. [Henry Maudsley a fost un psihiatru englez care a trăit între anii 1835-1918. Lucrarea sa „The Physiology and Pathology of Mind” a fost publicată în

Iar însușirea și modul de descoperire [observare] de către mulți idioți aflați în stare de tulburare - determinată de un necaz mare sau de alte pricini, de pildă, de ultima scânteie a unei vieți care se stinge - a capacităților unei astfel de vieți sufletești, pentru care ei sunt probabil absolut incapabili, indică faptul că multe din cele pe care ei nu le pot exprima [relata] sunt percepute de către ei și lasă urme în sufletul lor.

Nu putem găsi cuvinte spre a exprima toată plinătatea adevărului că conștiința noastră nu cuprinde [circumscrie] sufletul nostru [în înțelesul că conștiința nu este echivalentul sufletului sau, altfel spus, sufletul este mai mult decât conștiința]. Conștiința nu ne poate da un răspuns despre cum se formează aceste urme și cum pot ele persista [dăinui] într-un chip tainic în sufletul nostru.

T. Rebo încearcă să explice hipermnezia (excitație excesivă a memoriei) prin creșterea fluxului sanguin în timpul stărilor febrile. Dar această explicație nu este mulțumitoare, deoarece fenomenul hipermneziei a fost observat și în somn, când activitatea scoarței cerebrale este acut inhibată.

Însă, dacă două stări opuse ale creierului, somnul și agitația delirantă febrilă, pot în egală măsură determina hipermnezie, înseamnă că acestea nu pot fi considerate drept cauze determinante, ci doar prilejuri ca acest fenomen să fie observat. Despre acestea vom vorbi pe larg în următorul capitol.

Mărturia Sfintei Scripturi întărește corectitudinea explicației noastre asupra memoriei. Dialogul împăratului Saul cu duhul Proorocului Samuel - pe care l-a chemat vrăjitoarea din Endor (1 Regi 28, 13-15) - mărturisește despre faptul că, după moartea sa, în duhul lui Samuel s-au păstrat toate amintirile din viața lui de ostaș, toate capacitățile minții, ale voinței și ale simțirii. Acestea sunt neîndoielnic proprii și lui Moise și lui Ilie, care s-au arătat în Muntele Tabor, la Schimbarea la Față a Domnului Iisus Hristos.

Cum ar fi putut să se arate morții celor apropiați și să vorbească cu ei, dacă în duhul lor nu s-ar fi păstrat toate amintirile vieții pământești? Fratele mai mic îl vedea și îl auzea pe fratele său mort, care îl chema la sine. Fetița mică o vedea și o auzea pe mătușa sa moartă, Luisa, care i s-a arătat de nenumărate ori și care o chema în lumea de dincolo de mormânt. Tatăl mitropolitului Filaret i-a prezis moartea în data de 19. Iar această înșiruire ar putea fi continuată cu ușurință [Sfântul Luca face aici referire la cazurile descrise în Capitolul 6 al acestei cărți].

8. Despre omul lăuntric (omul interior)

După toate exemplele enumerate, mai noi sau mai vechi, vom concluziona încă o dată: în natură există „vibrații” necunoscute, care determină acțiunea intelectului omenesc și care îi descoperă fapte despre care nu îi pot vorbi simțurile sale.

Dacă e să recunoaștem că există telepatie, atunci trebuie să schimbăm doar un termen în această presupunere. Este suficient să spunem „vibrații” ale gândului omenesc, în loc să vorbim despre vibrații necunoscute. Dar să limităm criptostezia (sensibilitate ascunsă prin care se produc relațiile metapsihice de tipul telepatiei, premoniției) la „vibrația” gândului omenesc, ar însemna să reducem extrem de mult criptostezia în sine și prin urmare să o pervertim.

De nenumărate ori am discutat pe această temă cu oameni „străini de superstiții” și care cred doar în știință, iar aceștia găseau întotdeauna o explicație pentru toate aceste lucruri „noi și înfricoșătoare”: acestea sunt doar oscilații ale moleculelor creierului uman, unde ale gândului omenesc, care se răspândesc asemenea undelor de telegraf. Fericiți sunt oamenii pentru care toate sunt atât de simple și de limpezi. Aceștia nu au de ce să-și ostenească gândirea superficială cu truda studiului și a explicării celor noi și necunoscute. Ei își explică întotdeauna noul și neobișnuitul doar prin cele vechi și obișnuite. Bineînțeles că, pentru ei, are autoritate doar știința, chiar dacă axiomele și ipotezele ei se prăbușesc adeseori ca și niște case de carton sub avalanșa noului și a necunoscutului. Iar aceștia, pe toate cele care nu se încadrează în aceste limite științifice vechi, le resping pur și simplu ca pe niște superstiții și povești băbești. Noul este acceptat doar atunci când intervine obișnuința cu acesta. Dar până și caii încep să nu se mai sperie de mașini când se obișnuiesc cu ele.

Dacă mișcarea ondulatorie este recunoscută, în fizică, ca fundament al fenomenelor materiale, atunci de ce este obligatoriu ca ea să fie atribuită fenomenelor de ordin superior care au loc în lumea nematerială?

De ce să nu admitem că în această lume acționează cu totul alte legi, necunoscute nouă, iar energia duhovnicească, energia iubirii, a simpatiei și a antipatiei poate acționa în afara timpului și a spațiului, fără nici o mișcare ondulatorie?

Celor „străini de superstiții” le vom adresa o întrebare simplă: dacă toate fenomenele metapsihice și toate formele de criptostezie se explică prin mișcarea particulelor creierului, care se propagă în mod ondulatoriu în spațiu, atunci cum să aplicăm această explicație asupra fenomenului de comunicare cu cei care au murit de mult, al căror creier nu mai există?

Pătrunzătorul savant Charles Richet pune întrebări mult mai dificile.

„Din toate aceste fapte, fie ele mai mult sau mai puțin importante, trebuie să tragem o concluzie, lucru pe care criticii cei mărunți nu-l pot face. Această concluzie este că presimțirile, prezicerile sunt un fapt dovedit, straniu, paradoxal, aparent absurd, însă un fapt pe care trebuie să-l recunoaștem. Așadar, în anumite condiții încă nedeterminate, unii indivizi, oameni care pot fi ușor hipnotizați sau mediumi, pot să prevestească evenimente care trebuie să se întâmple și să anunțe fapte care încă nu s-au petrecut și care nu pot fi prevăzute, cu amănunte atât de exacte încât nici un fel de perspicacitate, nici o coincidență și nici o întâmplare nu pot explica aceste preziceri.

Trebuie să presupunem - în chip necesar - că aptitudinea (putința) unei cunoașteri aparte, mistice, necunoscută după natura și particularitățile sale, pe care noi o numim criptostezie, poate fi constatată nu doar privitor la cele deja trecute sau prezente, ci și în ce privește cele viitoare. În afară de aceasta, cunoașterea metapsihică a prezentului este atât de neobișnuită, încât cunoașterea celor viitoare nu o depășește cu foarte mult. A

știe că B s-a înecat în acest moment la o distanță de 1000 de kilometri față de el. Cum poate A să cunoască aceasta? Ne este absolut necunoscut. A spune că B se va îneca mâine, iar acest lucru este cu mult mai tainic, în domeniul străvederii metapsihice, straniul este atât de mare, iar întunericul este atât de adânc, încât încă puțin întuneric și straniu nu ar trebui să ne intimideze.

Eu nu voi face speculații deșarte, ci voi rămâne în domeniul îngust al faptelor. Așadar, există fapte verificate și neîndoielnice de previziune. Explicația va apărea (sau nu va apărea) mai târziu. Cu toate acestea, faptele sunt de față, adevărate și incontestabile, presimțirea și previziunea există. Pentru acest fapt, să fim oare datori doar puterii intelectului uman? În prezent ne este cu neputință să dezlegăm aceasta. Deocamdată ne vom mulțumi cu aceea că vom relata cu exactitate faptele. Ar fi o cutezanță de neiertat să afirmăm că previziunea există - precum afirmăm noi cu îndrăzneală - dacă nu ar fi aduse numeroase dovezi pentru aceasta” (Charles Richet).

Ce înseamnă cuvântul lui Solomon din Cântarea Cântărilor: „De dormit dormeam, dar inima-mi veghea”? (Cântarea cântărilor 5, 2). Este un cuvânt foarte profund. Inima este organul cunoașterii supreme, organul comunicării cu Dumnezeu și cu întreaga lume transcendentă. Ea niciodată nu doarme. Cea mai importantă și profundă activitate psihică se desfășoară dincolo de pragul conștiinței noastre și nu încetează niciodată. O exprimare limpede a acestei idei o putem găsi la Leibniz:

„Propria noastră experiență demonstrează că nu există o astfel de stare în viață în care puterea reprezentativă [imaginativă] să se întrerupă, iar duhul [spiritul] să înceteze să creeze imagini. Oare ni se va spune că e vorba de vis? Dar viața în timpul somnului își are imaginile sale. Ceea ce e numit somn fără vise nu este altceva decât un somn profund, ale cărui vise nu le mai ținem minte sau ale căror imagini nu ni le mai amintim când ne trezim. Însă, de fiecare dată la trezire, avem senzația că în timpul somnului a trecut ceva

vreme, iar această senzație ar fi fost cu neputință dacă nu am fi visat, adică dacă nu am fi avut în timpul somnului închipuiri, deoarece noi percepem timpul în funcție de imaginile care se derulează, astfel că unul și același interval de timp ni se pare lung ori scurt, după cum am avut mai multe sau mai puține imagini pe parcursul lui.

Dacă nu am fi visat deloc, atunci timpul somnului ar fi trebuit să dispară pentru noi dar, așa cum somnul care a trecut îl percepem în permanență ca timp scurs, această experiență ni se pare că dovedește că noi visăm în permanență. Mai mult, nu ne-am fi trezit cu imagini dacă am fi dormit fără să avem nici un fel de imagini. De altfel, și așa-numitul somn fără vise este însoțit de un vag [slab] simțământ al lumii înconjurătoare și ne trezim cu atât mai ușor cu cât este mai puternic acest simțământ. De aceea, permanența imaginilor în sufletul nostru nu trebuie să se întemeieze doar pe vise, deoarece în timpul somnului are loc și reprezentarea lumii exterioare”.

Aproape toți oamenii, chiar și cei mai puțin sensibili, posedă o altă capacitate de cunoaștere decât cea prin intermediul celor cinci simțuri. Cu cât înduhovnicirea omului este mai deplină, cu atât este mai evidentă această înaltă capacitate de cunoaștere. În condiții specifice, și la oamenii cu capacități senzitive mai mari, această cunoaștere se manifestă cu o putere neobișnuită în străvedere, presimțire și previziuni proorocești, prin cel de al șaselea simț, necunoscut și tainic, cu ajutorul căruia ei află multe despre oameni prin lucrurile care le aparțin. Am relatat multe fapte ale unei astfel de supracunoașteri. Însă majoritatea acestor relatări aveau ca aspect comun faptul că fenomenul era manifestat în stări anormale ale organismului și, întâi de toate, ale creierului. Astfel de stări sunt hipnoza, somnambulismul, delirul febril, mediumismul. Însă nu întotdeauna.

În cazuri mult mai rare, astfel de capacități supranaturale constituie apanajul unor oameni aflați în stare normală. Relatând fapte ale capacităților suprafirești la somnambuli și la cei aflați în somn hipnotic, adeseori am opus acestora fapte analoage din

viețile Sfinților și chiar ale unor oameni simpli.

Ce înseamnă aceasta, așadar? Aceasta înseamnă că pentru manifestarea capacităților transcendente ale duhului nostru, pentru descoperirea supraconștiinței, este necesar să se stingă sau cel puțin să slăbească conștiința normală, fenomenală (care ține de fenomen).

Pentru exprimarea acestei idei, Cari du Prel face o comparație izbutită: stelele își revarsă neîncetat strălucirea, dar atunci când strălucește soarele, nu le mai vedem lumina. Trebuie să apună soarele și să vină întunericul nopții și atunci stelele vor străluci iar pentru noi.

Atâta timp cât viața noastră decurge în caleidoscopul și în zgomotul percepțiilor exterioare și atâta timp cât lucrează cu putere conștiința noastră fenomenală, ne este ascunsă activitatea neîncetată a supraconștiinței. Însă, atunci când - în starea de somn obișnuit, somnambulic sau hipnotic, în intoxicația creierului cu opiu, hașiș sau toxine ale bacteriilor din infecții - se reduc activitatea normală a creierului și lumina conștiinței fenomenale, atunci se aprinde lumina conștiinței transcendente. De asemenea, este cunoscut că orbirea adâncește lucrarea minții și a simțului moral și strămută mult pragul conștiinței.

Filozoful Fechner a creat cele mai profunde opere ale sale după ce a orbit. Cneazul Vasili Temnîi i-a spus lui Șemeak, cel care l-a orbit: „Tu mi-ai dat prilej pentru pocăință”. Din viețile multor Sfinți aflăm că bolile îndelungate erau o mare binecuvântare pentru ei, pentru că le domoleau patimile și îi izbăveau de viața lumească cu tot zgomotul și învălmășeala ei, care te abate de la cufundarea în adâncurile cele tainice ale duhului. Aceasta o înțelegeau bine și o prețuiau foarte mult anahoreții creștini și budiști, care se străduiau să stingă toate imaginile exterioare prin viețuirea în pustie, prin neîncetata adâncire întru sine și neîncetata rugăciune, să supună trupul duhului prin post și trezvie, chiar și prin șederea pe stâlp.

În martirologii, sunt multe exemple ale faptului că răniile cele mai cumplite ale trupului, chinurile cele mai groaznice, pot să pricinuiască stingerea conștiinței fenomenale și trezirea conștiinței transcendente, care se manifestă prin fericirea lăuntrică (interioară).

Viața transcendentală a duhului era o evidență și pentru înțelepții indieni și pentru filozofii greci din vechime, cu osebire pentru cei ai școlii alexandrine. Despre aceasta au scris Plotin, Porfirie și alții.

Iată cuvintele lui Plotin:

„În sfârșit, dacă eu voi îndrăzni să intru în contradicție cu părerea tuturor celorlalți oameni și să-mi expun liber și hotărât propria mea convingere, atunci socotesc că în trupul simțitor nu petrece în permanență întregul nostru suflet, ci doar o oarecare parte a lui care, fiind adâncită în această lume și pentru aceasta învârtându-se sau mai bine zis murdărindu-se și întunecându-se, ne împiedică să vedem ceea ce percepe partea superioară a sufletului nostru”. În alt loc zice: „Sufletele sunt asemenea amfibiilor: ele trăiesc ba de această parte, ba în lumea de dincolo, în funcție de necesitate”.

În Evul Mediu, despre același lucru scriau Paracelsus, van Helmont, Campanella și mulți alții. [Jan Baptist van Helmont a fost un alchimist, chimist, medic și fiziolog belgian care a trăit între anii 1580-1644. Paracelsus (sau Theophrastus von Hohenheim) a fost un alchimist, medic, fizician, astrolog, teolog și filozof elvețian. A trăit între anii 1493-1541. Tommaso Campanella a fost un filozof, teolog și poet italian. A trăit între anii 1568-1639]

În teologia lui Luther [Martin Luther este cel dintâi reformator protestant și a trăit între anii 1483-1546], mult prețuită de Schopenhauer, se spune: „Sufletul creat al omului are doi ochi: unul le poate contempla pe cele veșnice, iar celălalt doar pe cele vremelnice și create. Însă acești doi ochi ai sufletului nostru nu-și pot săvârși lucrarea

deodată, ci doar astfel încât atunci când sufletul nostru își îndreaptă ochiul drept spre veșnicie, ochiul stâng trebuie să se desprindă deplin de activitatea sa și să petreacă în nelucrare, ca și cum ar muri. Când însă ochiul stâng al sufletului lucrează, adică atunci când este nevoit să aibă de-a face cu cele vremelnice și zidite, atunci trebuie să se lepede de lucrarea sa - adică de contemplare - ochiul drept. Din această pricină acela, care vrea să privească doar cu un singur ochi, trebuie să se slobozească de celălalt, căci nimeni nu poate sluji la doi domni”.

La profundul gânditor Immanuel Kant [Immanuel Kant a fost un filozof german care a trăit între anii 1724-1804], subiectul transcendențial este categoric recunoscut. Contemporanii lui erau puțin interesați de puterile magice ale sufletului omenesc și nu credeau în acestea. Însă Kant, un mare logician, nu aborda nimic având idei preconceptionale și considera imposibil doar ceea ce conținea în sine contradicții logice. El afirma că nu-i putem atribui experienței nimic și că trebuie să luăm de la aceasta tot ceea ce ne oferă, oricât ar fi de straniu și de surprinzător pentru noi.

De aceea, atunci când a aflat despre Swedenborg [Emanuel Swedenborg a fost un om de știință suedez devenind o autoritate în mai multe domenii, precum cel metalurgic, minier, militar, medical, zoologic, astronomic, anatomic, economic, filozofic și teologic. A trăit între anii 1688-1772] - contemporanul său - că posedă puteri magice, el nu doar că și-a adunat mărturii precise despre acest mistic, ci și-a procurat și scrierile lui. Citindu-le, a fost uimit de asemănarea teoriei lui Swedenborg cu propria lui teorie, concepută prin raționament pur, anume teoria despre firea transcendențială a omului.

În „Visurile unui vizionar”, Kant scrie: „Recunosc că sunt foarte înclinat să afirm existența în lume a ființelor nemateriale și să enumăr sufletul meu între aceste ființe”. Iar mai departe adaugă: „De aceea, sufletul omenesc trebuie considerat încă din

această viață ca fiind legat în același timp de două lumi, dintre care, până când formează împreună cu trupul său o individualitate, un întreg, percepe clar doar lumea materială”.

În alt loc, Kant vorbește despre acest lucru și mai clar: „De aceea, dacă dorim să aprofundăm, trebuie să considerăm aproape dovedit ori ca fiind ușor de demonstrat - sau, mai bine zis, că se va dovedi, deși nu știu unde și când -, că în această viață a sa, sufletul omenesc se află într-o legătură indisolubilă cu toate ființele nemateriale ale lumii spirituale, că el activează alternativ ba într-o lume, ba în cealaltă, și percepe de la aceste ființe impresii pe care, în calitate de om pământesc, nu le conștientizează atâta timp cât toate se desfășoară mulțumitor (adică atâta timp cât se desfășoară de lumea materială)”.

Kant pleda mereu pentru învățătura sa despre „lucrurile în sine”, care erau atribuite de către el lumii percepute de către minte. Omul lui Kant, perceput rațional, este ceea ce el numea „lucrurile în sine”, Charles du Prel - „eul transcendent”, iar Apostolul Pavel -, „omul dinăuntru”. Pentru noi, desigur, este mult mai important cuvântul Apostolului Pavel. El spune: „Dacă omul nostru din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoiește din zi în zi” (2 Corinteni 4, 16).

Când se micșorează și se stinge aprinderea patimilor și a poftelor trupului iar puterile acesteia (ale aprinderii) slăbesc și pentru noi se stinge strălucirea și zgomotul acestei lumi, atunci „să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul minții voastre, îmbrăcându-vă în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului” (Efeseni 4, 22-24). Desigur că în aceste cuvinte ale lui Pavel, „omul cel nou” este același cu „omul dinăuntru”.

Această schimbare psihologică profundă se realizează în noi sub acțiunea harului lui Dumnezeu: „Să vă dăruiaască, după bogăția slavei Sale, ca să fiți puternic întăriți prin Duhul Său, în omul dinăuntru” (Efeseni 3, 16).

Atunci are loc răstignirea împreună cu Iisus Hristos a omului nostru vechi, „ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului” (Romani 6, 6), și se înalță „omul cel tainic al inimii, întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând și liniștit” (1 Petru 3, 4).

Atunci noi devenim „părtași dumnezeieștii firi” după cuvântul Apostolului Petru (2 Petru 1, 4), atunci „Hristos să Se sălășluiască prin credință, în inimile voastre, așa încât, înrădăcinați și întemeiați fiind în iubire, să puteți înțelege împreună cu toți Sfinții care este lărgimea și lungimea și înălțimea și adâncimea și să cunoașteți iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoștință, ca să vă umpleți de toată plinătatea lui Dumnezeu” (Efeseni 3, 17-19).

Și încă vom adăuga cuvintele lui Pavel: „v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit” (Coloseni 3, 9-10).

Omul nostru lăuntric transcendental, slobozit de obezile trupului, poate ajunge la cunoașterea deplină a întregii firi în toată lărgimea și lungimea și înălțimea și adâncimea, căci el se va înnoi și întări în cunoștință chiar după chipul Ziditorului, împărtășindu-se de dragostea lui Hristos, care întrece orice cunoaștere pământească. Căci, prin credință, Hristos Se sălășluiește întru el. Ceea ce este inaccesibil „minții geometrice”, va deveni înțeles conștiinței transcendente a omului dinăuntru luminat de lumina lui Hristos.

9. Nemurirea

Duhul omenesc este suflare a Duhului lui Dumnezeu și pentru aceasta este nemuritor, asemenea duhurilor îngerești netrupești. Iar acestea sunt mulțimi nenumărate - după cum mărturisește Sfânta Scriptură - și nenumărate sunt treptele înaintării lor, ale desăvârșirii lor.

În rândul ființelor pământești, omul este cea dintâi și singura ființă duhovnicească, și au fost oameni care, fiind foarte înaintați pe treptele duhovnicești, aproape că au dobândit în timpul vieții slobozirea duhului de trup. Acești oameni îngerești se ridicau în văzduh în timpul rugăciunii și dovedeau o mare stăpânire a duhului asupra trupului (stâlpnicii, postitorii), aflându-se pe o treaptă de trecere de la duhul legat de suflet și de trup (om) către duhul netrupesc (înger).

Întreaga lume a ființelor vii și chiar întreaga natură dezvăluie marea legitate a desăvârșirii progresive și nesfârșite a formelor și e cu neputință să admitem că desăvârșirea supremă atinsă în lumea pământească - duhovnicia omului - nu ar avea o dezvoltare continuă dincolo de hotarele lumii pământești. Este cu neputință să admitem că miliardele de lumi stelare au fost doar grandioase mase de materie moartă, pentru că lumea ființelor vii să se sfârșească cu omul, această treaptă dintâi a dezvoltării duhovnicești. Ce ne împiedică să presupunem că corpurile cerești slujesc drept locașuri de viețuire a nenumărate ființe raționale, a unor forme de intelectualitate superioare?

Acestei presupuneri i se reproșează de obicei că nu este posibilă nici o viață organică în acele condiții fizice care există pe stele și pe planete (cu excepția poate a planetei Marte - idee vehiculată în lumea științifică încă din perioada alcătuirii acestei cărți). Dar oare duhurile netrupești au nevoie de anumite condiții fizice de viață asemenea ființelor organice? Și, în sfârșit, oare nu pot exista forme de trup cu desăvârșire altele

decât cele pământești, adaptate la condițiile fizice diferite de cele de pe pământ? Iar masa arzândă a stelelor gigante poate fi populată de serafimi înflăcărați și heruvimi („Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri și pe slugile tale pară de foc” - Psalmi 103, 5).

Dacă este atât de evidentă legea dezvoltării și a desăvârșirii în natura pământească, atunci nu avem nici un temei să admitem că ea nu se mai aplică dincolo de limitele acestei planete, că duhul arătat pentru întâia dată în om, însă manifestat și în cele mai simple fapte în forme incipiente, nu are dezvoltare continuă în univers.

Lumea își are începutul în dragostea lui Dumnezeu, iar dacă oamenilor le-a fost dată legea: „Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel Ceresc desăvârșit este” (Matei 5, 48), atunci desigur că trebuie să existe și putința împlinirii acestei porunci, posibilitatea desăvârșirii nemărginite a duhului. Iar pentru aceasta este nevoie de existența nemuritoare a duhului și de o infinitate de forme ale desăvârșirii lui. Nu se poate ca legea desăvârșirii nemărginite a duhului, care tinde către desăvârșirea lui Dumnezeu, să fi fost dată doar oamenilor și nu întregii făpturi, întregii lumi a ființelor duhovnicești, căci acestea sunt zidite în felurite trepte de desăvârșire, depășind cu mult mica desăvârșire a duhului omenesc.

Dacă materia și energia sunt desăvârșite (adică de nedistrus) în formele lor fizice, atunci bineînțeles că trebuie să se supună acestei legi și energia duhovnicească sau, altfel spus, duhul omului și a tot ce este viu. Astfel, nemurirea devine un postulat (dorință) obligatoriu al minții noastre.

Domnul Iisus Hristos a mărturisit limpede nemurirea omului: „Și, oricine trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac” (Ioan 11, 26). „Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis, are viață veșnică” (Ioan 5, 24).

Iar despre faptul că omul este doar o primă treaptă a duhovniciei, vorbește foarte lămurit Apostolul Iacov: „După voia Sa ne-a născut prin cuvântul adevărului, ca să fim începătură fapturilor Lui” (Iacov 1, 18); de asemenea, Sfântul Pavel spune: „Noi

înșine având pârga Duhului...” (Romani 8, 23). Pentru noi, creștinii, nu mai este nevoie de alte dovezi ale nemuririi.

Iar pentru cei necredincioși, este folositor să amintim cuvintele profundului cugetător Immanuel Kant, citate în capitolul anterior. El credea în lumea și în existența ființelor nemateriale, prin urmare și ale ființelor nemuritoare, între care își socotea și propriul său suflet. Charles Richet, la sfârșitul cărții sale, în care a adunat o mulțime de fapte vădit metapsihice, studiază posibilele explicații pentru acestea și ajunge la concluzia că lucrul cel mai probabil este că trebuie să luăm în considerare existența și a altor ființe raționale, în afara omului, ființe care ne înconjoară și pot să intervină în viața și în dezvoltarea noastră, cu toate că ele sunt străine condițiilor mecanice, fizice, anatomice și chimice ale existenței.

De ce să nu recunoaștem existența unor ființe raționale puternice, care aparțin unei lumi inaccesibile simțurilor noastre? Cu ce drept noi, cu simțurile noastre limitate, cu rațiunea noastră nedesăvârșită, cu dezvoltarea noastră științifică - care abia de numără trei veacuri -, îndrăznim să afirmăm că, în nemărginirea cosmosului, omul este singura ființă rațională și că orice entitate gânditoare are nevoie întotdeauna de celule nervoase irigate de sânge?

Existența ființelor raționale, altele decât omul, care au un cu totul alt tip de organizare decât cel omenesc, nu doar că este cu putință, ci este foarte probabilă. Putem chiar afirma că este adevărată. Este absurd să credem că rațiunea umană este unică în lume și că orice putere rațională este obligatoriu să fie organizată după tipologia omului și a animalelor și să aibă creierul drept organ al gândirii.

Dacă este să admitem că în univers, în timp și în spațiu - cărora li se supune psihologia noastră rudimentară - există puteri înzestrate cu rațiune, care uneori intervin în viața noastră, atunci vom obține o ipoteză pentru explicarea tuturor faptelor expuse în această carte.

Așadar, a recunoaște existența ființelor mistice care nu au formă materială - a îngerilor și a demonilor, care intervin uneori în viața noastră, în faptele noastre și care pot, prin căi absolut necunoscute nouă și după voia lor, să preschimbe materia noastră, să orienteze unele gânduri ale noastre, să participe la desfășurarea vieții noastre -, a recunoaște existența ființelor care își pot însuși forma materială și psihologică a oamenilor morți, ca astfel să comunice cu noi, pentru că altfel noi nici nu am fi știut de ele - acesta este cel mai simplu mod de a înțelege și de a explica majoritatea fenomenelor metapsihice.

Iată concluzia unui savant care s-a obișnuit cu gândirea pozitivă, dobândită ca urmare a unui studiu obiectiv a unei mulțimi de fapte metapsihice, pe care le-a adunat cu multă osârdie de-a lungul vieții sale.

La aceeași concluzie au ajuns și alți mari savanți ai metapsihologiei ca Mayer și Olivier Lodge.

Esența unei astfel de concluzii poate fi redusă la aceea că duhul omenesc comunică cu lumea transcendențială, veșnică, trăiește în ea și el însuși aparține veșniciei. Pentru necredincioși, principalul obstacol în recunoașterea nemuririi sufletului îl constituie viziunea dualistă asupra sufletului și a trupului, înțelegerea sufletului ca o esență aparte, legată de trup doar în timpul vieții sale.

Această viziune noi o considerăm necredință și nu aflăm în Sfânta Scriptură nici un fel de piedici în a înțelege raportul dintre suflet și trup din perspectiva monismului (Concepție filozofică potrivit căreia la baza tuturor fenomenelor lumii s-ar afla un singur principiu, fie material, fie spiritual).

Am vorbit deja despre legătura implicită dintre duh și formă și despre aceea că duhul formează trupul încă din starea embrionară a dezvoltării lui. Toate celulele trupului posedă energia duhului, căci ele sunt vii, iar viața este de la Duhul.

Între toate funcțiile trupului și activitatea psihică - înțelege astfel precum o explică fiziologii - există desigur o legătură cauzală reciprocă.

Însă aceasta se referă doar la acea parte din ființa noastră întreită [adică trup, suflet și duh] pe care am putea-o numi sufletul animal inferior; este acea parte a esenței noastre duhovnicești care e cuprinsă de conștiința noastră, sufletul fenomenal [care este legat de fenomen, de existența fenomenologică], dacă ne-am putea exprima astfel. Duhul însă depășește limitele creierului în toate dimensiunile (Bergson), duhul este cumulul sufletului nostru și al părților lui care se află în afara limitelor conștiinței noastre.

Între trup și duh există o legătură și o conlucrare permanentă. Tot ceea ce se petrece în sufletul omului pe parcursul vieții sale are importanță [însemnătate] și este necesar doar pentru că întreaga viață a trupului și a sufletului, toate gândurile, trăirile, actele de voință, ce-și au începutul în percepțiile senzoriale, sunt în cel mai strâns mod legate de viața duhului. În duh se întipăresc, pe el îl modelează [formează], în el se păstrează toate actele sufletului și ale trupului. Sub acțiunea lor formatoare, se dezvoltă viața duhului și orientarea lui spre bine sau spre rău.

Viața creierului și a inimii și funcționarea integră, minunat coordonată, a tuturor organelor corpului, sunt de trebuință doar ca suport pentru formarea duhului și încetează atunci când această formare este finalizată ori când orientarea duhului este suficient de clară. Viața trupului și a sufletului o putem compara cu viața cea plină de frumusețe și de taină a strugurelui.

Dacă încetează de a mai fi hrănit de seva viței, de către roua care umezește puful fin de pe boabele mustoase, rămân numai ofilituri, condamnate la putrezire; însă viața strugurilor viței de vie se continuă în vinul obținut dintru aceștia. În vin trec toate cele de preț, frumoase și înmiresmate, care s-au alcătuit în boabele viei sub acțiunea binefăcătoare a luminii și a căldurii soarelui. Și așa precum vinul nu se strică, ci continuă să-și trăiască viața după moartea strugurelui, devenind cu atât mai bun și mai de preț cu

cât e mai de demult, tot astfel și în duhul omenesc nemuritor și după moartea trupului, a creierului și a inimii și după încetarea activității sufletului se continuă atât viața veșnică, cât și dezvoltarea nemărginită în direcția binelui sau a răului.

Veșnica fericire a dreptilor și munca cea de veci a păcătoșilor trebuie înțelese în sensul că duhul nemuritor al celor dintâi, luminat și nemărginit împuternicit după slobozirea de trup, dobândește puțința unei nețărmurite dezvoltări în sensul binelui și al dragostei lui Dumnezeu, într-o neîncetată comuniune cu Dumnezeu și cu toate ființele netrupești. Iar întunecatele dhuri ale răufăcătorilor și ale potrivnicilor lui Dumnezeu, care sunt într-o neîncetată părtășie cu diavolul și cu îngerii lui, se vor căzni veșnic prin înstrăinarea de Dumnezeu - a Cărei sfințenie o recunosc într-un sfârșit - și printru acea otravă de nesuferit pe care o ascund întru sine răutatea și pizma, care cresc necurmat prin neîncetata părtășie cu centrul și izvorul răutății - Satana.

Desigur, de chinurile cele veșnice ale marilor păcătoși nu putem să-L învinuim pe Dumnezeu și să ni-L închipuim că Se răzbună neîncetat și că osândește la muncile cele de veci pentru păcatele unei vieți scurte. Orice om primește și are suflarea Duhului Sfânt. Nimeni nu se naște din duhul Satanei. Însă așa cum norii negri întunecă și înghit lumina soarelui, tot asemenea și faptele rele ale minții, ale voinței și ale simțirii, prin neîncetata lor repetare și necurmata lor predominare, întunecă lumina lui Iisus Hristos în sufletul omului rău, iar conștiința lui este tot mai mult și mai mult determinată de lucrarea duhului diavolului. Cine a îndrăgit răul, iar nu binele, acela singur și-a pregătit sieși chinurile neîncetate în viața de veci.

Însă aici ne lovim de vechea dispută dintre libertatea voinței și determinism. Doar marele Kant a dat o rezolvare profundă acestei dispute. [Sfântul Luca îl numește pe Kant „mare” și pentru că valoarea acestui filozof este recunoscută de atei cărora li se adresează principial această lucrare apologetică a ierarhului. Însă, cu adevărat mare este cel care se face mic, în înțelesul că ajunge până la lepădarea de sine și pe această cale

pornește să biruie acea mândrie care a intrat în neamul omenesc prin căderea lui Adam. Iar această biruință nu se poate dobândi decât în iad, biruind moartea dimpreună cu Mântuitorul Hristos, Cel Care ne împărtășește viața și biruința Sa. Din această pricină, cu adevărat mari sunt numai Sfinții, iar mai devreme sau mai târziu vom vedea că biruința lor este veșnică, pentru că este întru Domnul. Între Părinții noștri cei mari se numără și Sfântul Luca al Crimeii, care lăuntric grăia dimpreună cu Sfântul Apostol Pavel: „Cu cei slabi m-am făcut slab, ca pe cei slabi să-i dobândesc; tuturor toate m-am făcut, ca, în orice chip, să mântuiesc pe unii” (1 Corinteni 9, 22)]. Libertatea nu îi poate fi atribuită omului, în calitate de fenomen ce aparține lumii văzute, căci în această lume omul este supus cauzalității. Asemenea fiecărui lucru din natură, el are un caracter empiric, prin care sunt determinate reacțiile lui la acțiunile exterioare. Însă, prin duhul său, omul aparține lumii percepute cu mintea - lumea transcendentă - și de aceea caracterul său empiric este determinat nu doar de către acțiunile exterioare, ci și de către duhul lui. Astfel - spune Kant -, libertatea și necesitatea, fiecare în sensul său deplin, pot exista concomitent, fără să se contrazică, în una și aceeași lucrare; tot astfel, orice lucrare a noastră este produs al unor pricini înțelese cu mintea și percepute cu simțurile.

Mai simplu exprimat, duhul omului este liber - duhul „suflă unde vrea...” (Ioan 3, 8) -, însă sufletul inferior [senzorial] se supune legilor cauzalității. [Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Toate trupurile sunt, după fire, inerte; ele sunt mișcate de suflet. Unele de suflet rațional, altele de suflet nerațional, și iarăși, altele de suflet fără simțire. Dintre puterile sufletești, una hrănește și susține creșterea, alta este imaginativă și impulsivă, iar alta este rațională și intelectuală. De cea dintâi se împărtășesc plantele. Ființele neraționale, pe lângă aceasta, se împărtășesc și de a doua. Iar oamenii, pe lângă acestea două, se împărtășesc și de a treia. Primele două puteri sunt supuse stricăciunii, a treia se dovedește nestricăcioasă și nemuritoare” (Filocalia românească, vol. 2, „A treia sută a capetelor despre dragoste”, cap. 31-32)]

Până acum am vorbit doar despre nemurirea duhului. Însă, după mărturia limpede a Scripturii, și trupurile noastre vor învia întru viața veșnică și vor fi părtașe la fericirea dreptilor ori la muncile fără de sfârșit ale păcătoșilor.

Iar aceasta este o piatră de poticnire pentru necredincioși și o taină adâncă pentru cei credincioși. Se socotește a fi cu neputință restabilirea și învierea trupurilor, a celor descompuse desăvârșit de putreziciune sau a celor care au ars, transformându-se în pulbere și gaze și fiind descompuse în particule. Însă dacă în timpul vieții trupului duhul era legat în cel mai strâns mod de acesta, cu toate organele și țesuturile, pătrunzând în moleculele și atomii trupului, fiind începutul organizator [al trupului], atunci de ce această legătură trebuie să piară pentru totdeauna după moartea trupului? De ce este de neconceput că această legătură de dincolo de moarte dăinuiește pentru totdeauna și că, în momentul învierii de obște, la glasul trâmbiței Arhanghelului, se va reconstitui legătura duhului nemuritor cu toate elementele fizice și chimice ale trupului descompus și iar se va vădi puterea organizatoare și ziditoare a duhului? Nimic nu dispare, ci doar se preschimbă.

O altă problemă dificilă - o taină pentru credincioși - constă în atingerea țelului învierii celor morți în integralitatea lor pământească. Pentru noi este mult mai pe înțeles nemurirea duhului eliberat de legăturile trupului. Dar de ce este necesară participarea la viața veșnică nu numai a duhului, ci a omului în întregime, cu sufletul și cu trupul său?

Desigur, noi nu suntem în putere să pricepem deslușit taina economiei lui Dumnezeu, însă totuși Sfânta Scriptură ne dă putința să aducem lumină și asupra acestui aspect. Găsim la Sfinții Apostoli Petru și Ioan Teologul o explicație până la un anumit nivel a tainei învierii trupurilor omenești. Ei vorbesc limpede despre sfârșitul lumii, despre înfricoșata și marea catastrofă ce se va petrece în tot universul în timpul celei de a doua Veniri a Mântuitorului Iisus Hristos.

„Iar ziua Domnului va veni ca un fur, când cerurile vor pieri cu vuiet mare, stihiiile, arzând, se vor desface, și pământul și lucrurile de pe el se vor mistui” (2 Petru 3, 10). Iar Sfântul Apostol Ioan înfățișează viu această catastrofă mondială, cu etapele sale aparte.

Așadar, ce va fi mai departe? Care este scopul acestui cataclism?

„Dar noi așteptăm, potrivit făgăduințelor Lui, ceruri noi și pământ nou, în care locuiește dreptatea” (2 Petru 3, 13).

„Și am văzut cer nou și pământ nou. Căci cerul cel dintâi și pământul cel dintâi au trecut; iar marea nu mai este. Și am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din Cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei. Și am auzit, din tron, un glas puternic care zicea: iată cortul lui Dumnezeu este cu oamenii și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei. Și va șterge orice lacrimă din ochii lor și moarte nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut. Și Cel ce ședea pe tron a grăit: Iată, noi le fac pe toate” (Apocalipsa 21, 1-5). [în ediția românească a Sfintei Scripturi avem aici: „Iată, noi le facem pe toate”]

„Iată, noi le fac pe toate”. Va veni vremea unei noi zidiri a lumii, a unui nou pământ și a unui cer nou. Totul va fi cu desăvârșire altfel și noua noastră viață se va desfășura în condiții întru totul noi. Și în această viață noi trebuie să trăim plinătatea firii noastre. Trebuie să ne însușim simțiri cu totul înnoite și trăiri luminate. Prin urmare, va fi nevoie de acea activitate a duhului nostru pe care o numim acum inferioară - sufletul fiziologic.

Cugetul nostru va lucra încordat întru cunoașterea noii lumi, în condițiile în care duhul nostru, eliberat de împărăția pământească și de trupul păcatului, se va zidi și se va apropia de Dumnezeu. Mintea este parte a duhului nostru [veșnic] și de aceea veșnic trebuie să fie și creierul nostru. Inima nemuritoare va fi concentrarea [centrul] unor trăiri

[simțiri] noi, curate și profunde.

Viața veșnică nu va fi numai viața duhului, eliberat de trup și de suflet, ci și viețuire în noul Ierusalim, pe care atât de viu a descris-o Sfântul Ioan Teologul în Apocalipsa.

Nemurirea trupului, și nu doar a duhului, poate că are și alt scop, plin de dreptate și adevăr - țelul este de a cinsti trupul Sfinților, ca pe o mare armă a duhului, care mult s-a nevoit și a suferit în timpul formării și desăvârșirii duhului în viața pământească. Iar trupurile marilor păcătoși, care au fost unelte ale păcatului, desigur, vor fi supuse pedepsei. Înfricoșătoarele priveliști înfățișate de Dante în „Infernul” probabil că nu sunt numai un rod al fanteziei poetice. [Dante Alighieri a fost un poet și filozof italian care a trăit între anii 1256-1321]

Sfântul Apostol Pavel ne descoperă în mare măsură taina învierii trupurilor în capitolul 15 al celei dintâi Epistole către Corinteni: „Dar va zice cineva: Cum înviază morții? Și cu ce trup au să vină? Nebun ce ești! Tu ce semeni nu dă viață, dacă nu va fi murit. Și ceea ce semeni nu este trupul ce va să fie, ci grăunte gol, poate de grâu, sau de altceva din celelalte; iar Dumnezeu îi dă un trup, precum a voit, și fiecărei semințe un trup al său... Așa este și învierea morților: se seamănă trupul într-o stricăciune, înviază într-o nestricăciune; se seamănă într-o necinste, înviază într-o slavă; se seamănă într-o slăbiciune, înviază într-o putere; se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc” (1 Corinteni 15, 35-38, 42-44).

Sămănată în pământ, îngropată fiind, sămânța putrezește, încetează să mai existe ca sămânță, însă din ea va crește ceva mult mai mare, mult mai desăvârșit atât ca și complexitate, cât și ca formă. Dumnezeu îi dă o nouă formă și frumusețe și o viață plină de folos și desfătare.

Trupul omenesc este îngropat în pământ și încetează să mai existe ca trup. Însă din elementele în care s-a descompus, asemenea celulelor seminței de grâu, prin

puterea lui Dumnezeu va învia un nou trup, nu unul stricăcios, neputincios și fără de vlagă, ci un nou trup duhovnicesc, plin de putere, de nestricăciune și de slavă.

„Omul cel dintâi este din pământ, pământesc; omul cel de al doilea este din cer. Cum este cel pământesc, așa sunt și cei pământești; și cum este cel ceresc, așa sunt și cei cerești. Și după cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm și chipul celui ceresc” (1 Corinteni 15, 47-49).

În timpul vieții noastre, trupul nostru este pământesc, sufletesc, asemenea lui Adam, iar după înviere va deveni altul, duhovnicesc, asemenea trupului ceresc al Celui de al doilea Adam - Iisus Hristos, trup pe care l-a avut după slăvită Sa înviere.

Noi nu cunoaștem toate însușirile trupului înviat al Domnului Iisus Hristos. Știm numai că el trecea prin ușile încuiate și putea să se facă dintr-o dată nevăzut (Luca 24, 36; Ioan 20, 19). El nu a fost recunoscut de îndată de către Apostoli și mironosițe. Cu acest trup slăvit, Domnul S-a înălțat la Ceruri, iar trupul Său era un trup adevărat, pe care l-au putut vedea Apostolii și pentru care erau posibile funcțiile obișnuite ale trupului omenesc [„Iar ei i-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luând, a mâncat înaintea lor” (Luca 24, 42-43)] (Luca 24, 42-43). Asemenea acestui trup al lui Hristos vor fi și trupurile noastre după învierea cea întru viața de veci.

Însă oare numai oamenii vor moșteni nemurirea? Marele cuvânt: „Iată, noi le fac pe toate” (Apocalipsa 21, 5) se referă, desigur, nu doar la om, ci la întreaga creație, cuprinde toată făptura. Am spus deja că duhul animalelor - fie și în formă incipientă - este duh de viață și nu poate fi muritor, căci și el este de la Duhul Sfânt. Și la animale duhul este unit cu trupul ca și la oameni și de aceea avem tot temeiul să ne așteptăm ca și trupurile lor să existe în noua zidire, în noua lume, după pieirea celei de acum.

Despre aceasta vorbește și Apostolul Pavel în capitolul 8 al Epistolei către Romani:

„Pentru că făptura așteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu. Căci făptura a fost supusă deșertăciunii - nu de voia ei, ci din pricina aceluia care a supus-o - cu nădejde, pentru că și făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu. Căci știm că toată făptura împreună suspină și împreună are dureri până acum” (Romani 8, 19-20).

Toată făptura ar fi trăit în lumină și în bucurie, de nu ar fi schimbat căderea lui Adam întreaga devenire a lumii, însă în amarnica soartă a vieții care a luat început din voia păcătoasă a lui Adam, căruia Dumnezeu i-a supus făptura, aceasta a căzut în stricăciune, în neorânduială și în suferință. Și pentru făptură este nădejde că în ziua proslăvirii dreptilor - răscumpărați de Hristos din robia stricăciunii - va fi izbăvită și ea de suferință și de stricăciune, adică se va face nestricăcioasă.

În noul Ierusalim, în noua lume, își vor afla loc și animalele; acolo nu va fi nimic necurat, iar noua zidire va dobândi îndreptarea și sfințirea cea de demult, după Cuvântul lui Dumnezeu: „Și a văzut Dumnezeu toate câte făcuse și iată erau bune foarte” (Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte.) (Facerea 1, 31).

Desigur, pentru făpturi, nemurirea nu va avea aceeași însemnătate ca și pentru om. Duhul lor primitiv nu poate să sporească la nesfârșit și să se desăvârșească moral. Pentru făpturile inferioare, viața veșnică va fi numai bucurie liniștită în desfătarea noii străluciri a naturii și în părtășie cu omul, care nu le va mai chinui și distruge. Omul va trăi desăvârșit și armonios în lumea nou zidită și întreaga făptură își va afla loc întru aceasta.

Amin! Amin!

Sfântul Luca al Crimeii este prăznuit pe 11 iunie.

Acatistul Sfântului Luca al Crimeii, Făcătorul de minuni (11 iunie)

Troparul Sf. Ierarh Luca, glasul al III-lea:

„Nou sfânt al Mângâietorului te-a arătat pe tine, Luca, harul, în vremuri de necazuri și prigoană, că bolile ca un doctor le-ai tămăduit și sufletele ca un păstor le-ai călăuzit. Părinte cinstite, pildă a călugărilor și a mirenilor, roagă-te să se mântuiască sufletele noastre”.

Condac 1

Veniți, iubitorilor de sfinți, cu căldură să laudăm pe păstorul cel de Dumnezeu luminat al Simferopolei și doctorul prea-ales: că în Rusia viețuind ca un înger, numele cel dumnezeiesc al lui Hristos a mărturisit, pentru care strigăm: Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Icos 1

Înger te-ai arătat, Părinte, în vremurile din urmă, între oamenii necăjiți: că viață îndumnezeită ducând pe pământ, Ierarhe Luca, dreptar te-ai făcut cu adevărat clerului și mirenilor, pentru care strigăm ție unele ca acestea:

Bucură-te, cel cu care se laudă toată Rusia;

Bucură-te, vas al cucernicieii;

Bucură-te, dreptar al păstoririi oamenilor;
Bucură-te, că pe Hristos bărbătește L-ai mărturisit;
Bucură-te, că vindeci neputințele muritorilor;
Bucură-te, că legiuita căsnicie ai iubit;
Bucură-te, că odraslele ți le-ai luminat;
Bucură-te, laudă sfințită a credincioșilor;
Bucură-te, podoabă a cinstiților episcopi;
Bucură-te, carte a cereștilor obiceiuri;
Bucură-te, comoară de vindecări;
Bucură-te, izvor de binecuvântări;
Bucură-te, Luca, vrednicule de minunare!

Condac 2

Moaștele sfinților din Kiev văzând, desfătărilor lumești ai urât, și către stadia credinței îndreptându-te, Sfinte Luca, neabătut, cu bucurie strigai, prealăudate, cântarea îngerească: Aliluia!

Icos 2

Amândouă cunoașterile având, pe cea lumească și pe cea dumnezeiască, întunericul celor fără de Dumnezeu ai risipit, și cu meșteșugul doctorilor îndeletnicindu-te, Sfinte Luca, cu ajutorul harului în nenumărate rânduri ai vindecat neputințele muritorilor, drept care strigăm ție unele ca acestea:

Bucură-te, scularea celor ce pătimesc;

Bucură-te, îmbărbătarea celor ce se tânguiesc;
Bucură-te, încetarea durerilor anevoie de vindecat;
Bucură-te, ridicarea oamenilor bolnavi;
Bucură-te, întărirea neclintită a celor cu frică de Dumnezeu;
Bucură-te, turn neclătinat al binecredincioșilor creștini;
Bucură-te, al doctorilor călăuzitor;
Bucură-te, cel ce înaripezi inimile celor nedreptățiți;
Bucură-te, cel ce rostești cuvintele înțelepciunii;
Bucură-te, cel ce închizi gurile celor fără de Dumnezeu;
Bucură-te, lăudător al Maicii Domnului;
Bucură-te, cea ce dobori pe vrăjmașii ei;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 3

Slava celor trecătoare și nestatornice urând, ai îndrăgit nectarul înțelepciunii și
- ca o albină iubitoare de osteneală - ai cules, Sfinte Părinte Luca, mierea cunoștinței
dumnezeiești, preacinstite, lui Hristos, Domnului tău, cântând: Aliluia!

Icos 3

Dumnezeiască râvnă câștigând în sine-ți, cele mai bune ai voit să cunoști: că
pe Hristos îndrăgind din toată inima, Sfinte Luca, de Dumnezeu cinstite, har de sus ai
primit, care insuflă pe toți să strige ție:

Bucură-te, prietenul adevărului;
Bucură-te, sfeșnicul cuviinței dumnezeiești;

Bucură-te, dreptarul cel întocmai al științei tămăduirii;
Bucură-te, următor al doctorilor fără de arginți;
Bucură-te, viță cu multă roadă a viei lui Hristos;
Bucură-te, carte cu multe foi a înțelepciunii;
Bucură-te, că strălucești ca o nouă stea;
Bucură-te, că vas al harului ești;
Bucură-te, îndreptător preacinstit al celor căsătoriți;
Bucură-te, vas al ușurării celor bolnavi;
Bucură-te, întăritor al celor pe nedrept învinuiți;
Bucură-te, cădere a potrivnicilor lui Dumnezeu;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 4

Cu dumnezeiască râvnă haina preoției ai îmbrăcat ca un înger, Sfinte Luca, și în mijlocul unui neam stricat ai lucrat, de Dumnezeu înțelepțite, poruncile Domnului tău, îndemnând pe cei dimpreună cu tine să cânte pururea cântarea: Aliluia!

Icos 4

Auzit-ai glasul Domnului poruncind să ne ducem crucea cu bucurie: pentru aceasta toate necazurile, temnițele și chinurile ai răbdat, Sfinte Luca, întărind turma ta, care cântă ție cu veselie:

Bucură-te, urmaș al Apostolilor;
Bucură-te, slujitor al suferinzilor;

Bucură-te, chirurg al bolilor trupului;
Bucură-te, tămăduitor al bolilor duhului;
Bucură-te, dimineată prealuminată a vieții slobode;
Bucură-te, certare neînduplecată a nedumnezeirii cumplite;
Bucură-te, că fără teamă necazurile ai îndurat;
Bucură-te, că te-ai depărtat cu bună îndrăznire de răutate;
Bucură-te, podoabă a poporului Rusiei;
Bucură-te, cel ce bați pe amarii demoni;
Bucură-te, cel ce bagi cutremur în făcătorii de rele;
Bucură-te, spaima multor nelegiuiți;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 5

Nesuferind să fie scoasă icoana Născătoarei de Dumnezeu, ocară ai primit de la cei fără de Dumnezeu: că ai vrut să ai, Sfinte Luca, ajutătoare în meșteșugul tău, puterea ei cea curată și lui Hristos ai cântat, înțelepte, lauda: Aliluia!

Icos 5

Ierarh al Domnului te-ai arătat, cu dumnezeiască chemare, ca să paști cetele credincioșilor, și la tunderea în monahism numele sfântului Luca în chip minunat ai luat, pentru care, veselindu-ne, strigăm ție din inimă:

Bucură-te, veselia episcopilor;
Bucură-te, cinstea monahilor;

Bucură-te, pildă pentru cei feciorelnici;
Bucură-te, întărire a celor căsătoriți;
Bucură-te, că ai îmbrăcat haina sfântă;
Bucură-te, că împotrivirile casnicilor tăi nu le-ai luat în seamă;
Bucură-te, cela ce ai săvârșit Jertfa înfricoșătoare;
Bucură-te, cela ce ai dorit Împărăția Cerurilor;
Bucură-te, dreptar prea-ales al păstorilor;
Bucură-te, turn înalt al credincioșilor din Tașkent;
Bucură-te, fulger care lovești nebunia necredincioșilor;
Bucură-te, bucuria ortodocșilor;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 6

Ca un leu de puternic, uneltirile necredincioșilor desăvârșit le-ai surpat,
Preafericite, și în trupul tău, ca un rob al lui Dumnezeu, ai purtat rănilor lui Hristos și ai
plinit lipsurile necazurilor Lui, strigând: Aliluia!

Icos 6

Neabătut te-ai luptat să păzești Biserica nestricată de vătămarea fraților
mincinoși: că tu, ca un episcop al lui Hristos, schismele clericilor ai înlăturat. Pentru
aceasta, ortodocșii te cinstesc, Sfinte, strigând:

Bucură-te, limbă a adevărului;
Bucură-te, stricare a necredinței;

Bucură-te, a clericilor fără de rânduială mustrare;
Bucură-te, îndreptător al sfințitei preoțimi;
Bucură-te, că înlături fără cruțare necurăția eresurilor;
Bucură-te, că grabnic ai dat în vileag schisma cea urâtă de Dumnezeu;
Bucură-te, gură a acriviei dogmelor; (acrivie = corectitudine)
Bucura-te, băutura prea-dulce a iconomiei;
Bucură-te, că prin tine a fost biruiți demonii;
Bucură-te, că de tine s-au veselit îngerii;
Bucură-te, luminător al întregii Biserici;
Bucură-te, izbăvitor al Rusiei din rătăcire;
Bucură-te, Luca, vrednicule de minunare!

Condac 7

Singur rămânând în surghiunuri, Sfinte, înălțai lui Hristos cântare, și sămânța vieții, Părinte, ca un înțelept plugar aruncai în suflete, iar secerând belșug de spice, strigai: Aliluia!

Icos 7

Ca pe un nou Ierarh și doctor dumnezeiesc, vistierie a harului lui Hristos, mărturisitor al dogmelor și păstor al Crimeii prealăudat, te cinstim cu toții, Sfinte Luca, strigând întru veselie:

Bucură-te, călăuzitor al Tașkentului;
Bucură-te, hrănitor al celor flămânzi;

Bucură-te, că prin tine a primit sfințire Siberia;
Bucură-te, că prin tine bărbații închiși au primit izbăvire;
Bucură-te, prin multe locuri ale Rusiei ai pribegit;
Bucură-te, că în lanțuri, ca un răufăcător, multe ai pătimit;
Bucură-te, că de tine s-au spăimântat cugetătorii de rele trimiși în taină;
Bucură-te, dumnezeiască liniște a celor osândiți împreună cu tine;
Bucură-te, că prin tine și-au căpătat vederea cei orbi;
Bucură-te, că prin tine au fost păziți pruncii;
Bucură-te, lauda preoților cinstiți;
Bucură-te, cutremur al celor nelegiuiți;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 8

Ca un străin între străini ai fost socotit, Părinte, viață străină petrecând: căci ca un venetic mutându-te dintr-o cetate a Rusiei în alta, Fericite, numele cel mare al lui Hristos l-ai propovăduit cu tărie, strigând: Aliluia!

Icos 8

Socotit-ai sfânta credință a lui Hristos, Părinte, bogăție mai presus de toate bogățiile, și ca pe un mărgăritar ai arătat-o credincioșilor, Sfinte. Pentru aceasta, cu dragoste cântăm ție cântare de mulțumire:

Bucură-te, Arhiereu fără de arginți;
Bucură-te, împreună-cetățean al cetelor de sus;

Bucură-te, tovarăș bun în surghiunul amar;
Bucură-te, priceput doctor al bolilor de ochi;
Bucură-te, că ai alungat pe ispititorii cei nevăzuți;
Bucură-te, vindecarea orbilor;
Bucură-te, că necredincioșii nu te puteau suferi;
Bucură-te, îndreptătorul preotului Martin;
Bucură-te, că ai adus la credință ținuturile din miazănoapte;
Bucură-te, laudă a răbdării întru credință;
Bucură-te, cântare de bucurie întru necazuri;
Bucură-te, nimicitorul ereticilor;
Bucură-te, Luca, vrednicule de minunare!

Condac 9

Toată cetatea Turuhanskului s-a sculat pentru tine, de Dumnezeu purtătorule, și te-a cerut: că, aflând de mulțimea faptelor bune și a vindecărilor săvârșite de tine, slăveau pe Domnul, Cel ce te-a proslăvit pe tine, strigând: Aliluia!

Icos 9

Cuvinte ale cunoștinței de Dumnezeu, învățături ale bunei credințe și dogme ortodoxe vărsa gura ta, Părinte, și curgerea neștiinței, Sfinte Luca, ai oprit-o, luminând pe cei dimpreună cu tine, care strigă unele ca acestea:

Bucură-te, luminătorul celor învățați;
Bucură-te, nimicitorul vrăjmașilor întunecați;

Bucură-te, veselia celor ajutați de tine;
Bucură-te, mângâierea slujitorilor lui Hristos;
Bucură-te, pom cu roade multe și frumoase;
Bucură-te, floare prea-bine înmiresmată a sfinților lui Dumnezeu;
Bucură-te, că peste puterile vrăjmașe călcat-ai cu îndrăzneală;
Bucură-te, că pe cugetătorii de rele în vileag i-ai dat fără teamă;
Bucură-te, semn de biruință al învățaturii dumnezeiești;
Bucură-te, că prin tine află odihnă cei suferinzi;
Bucură-te, că în surghiun cu bucurie te-ai nevoit;
Bucură-te, că ai împodobit locașurile sfinte;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 10

Cugetare sănătoasă având, cu bucurie ai suferit tânguirile trupului, Sfinte Ierarhe: că în focul multor ispite ca aurul te-ai luminat, Luca slăvite, și cu adevărat pildă te-ai făcut nouă, celor care strigăm: Aliluia!

Icos 10

Îngrădit fiind cu lucrările lui Hristos cele sfinte, nebunia necredincioșilor cea de multe feluri ai surpat-o, Luca slăvite, și pe culmile harului ai suit, minunate lucruri săvârșind pentru poporul ce cântă ție:

Bucură-te, că ai fost legat pentru Domnul;
Bucură-te, propovăduitorule al mântuirii;

Bucură-te, că ai îmbrăcat haina celor întemnițați;
Bucură-te, că în cumplitele închisori ai sălășluit;
Bucură-te, că ai risipit uneltirile zbirilor; (zbir = oameni duri ai conducerii)
Bucură-te, că ai nimicit cursele dracilor;
Bucură-te, că pe necredincioși i-ai întors spre cele mai bune;
Bucură-te, că ai însuflețit pe cei osândiți împreună cu tine;
Bucură-te, al rasei fierbinte apărător; (rasă = haina lungă și neagră a monahilor)
Bucură-te, al multor minuni mijlocitor;
Bucură-te, iubitor al rugăciunii către Hristos;
Bucură-te, al semnelor rele nimicitor;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 11

Către cele de sus înălțându-ți ochii, mintea și inima, Sfinte Ierarhe, iar dimpreună cu ele și mâinile, mila lui Hristos căutai în rătăcirile din surghiun, Fericite, strigând: Aliluia!

Icos 11

Foc - ce a luminat cu razele sale cetatea Simferopole și toate ținuturile din jur - te-ai arătat la bătrânețe, Sfinte Luca, și ai sfințit poporul de Dumnezeu iubitor, cela ce a rămas nestrămutat în credință și aduce ție laude ca acestea:

Bucură-te, dreptar al purtătorilor de rasă;
Bucură-te, că ai fost de un obicei cu Apostolii;

Bucură-te, părtaș al tainelor lui Hristos;
Bucură-te, că ai certat pe clericii nesupuși;
Bucură-te, pildă însuflețită a cinului sfințit;
Bucură-te, icoană prea-aleasă a episcopilor binecinstitori;
Bucură-te, că de săraci ca un iubitor de oameni ți-ai amintit;
Bucură-te, că pe credincioși i-ai învățat cele plăcute lui Dumnezeu;
Bucură-te, că ești vrednic de bune laude;
Bucură-te, că mijlocești noi semne;
Bucură-te, pildă de arhipăstor bun;
Bucură-te, păstor al poporului iubitor de Hristos;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 12

Har de sus având, la bătrânețe ai fost luat de pe pământ la cele de sus și alergarea bine ai săvârșit, cu cetele puterilor înțeleghătoare fiind, slăvite Luca, socotit și dimpreună cu acestea cântând: Aliluia!

Icos 12

Laudă cântând ție, cu credință ne închinăm moaștelor tale, de Dumnezeu purtătorule, că precum un izvor de har tămăduiești bolile celor ce cinstim viețuirea ta, pentru care strigăm ție unele ca acestea:

Bucură-te, bărbat purtător de semne;
Bucură-te, vindecător al rănilor aducătoare de moarte;
Bucură-te, lance nefrântă a doctorilor;

Bucură-te, lăcaș preafrumos al episcopilor;
Bucură-te, sălaș neprihănit al dragostei lui Hristos;
Bucură-te, nume preadulce casnicilor lui Dumnezeu;
Bucură-te, că ai primit cununa ce nu se ofilește;
Bucură-te, că ai gonit taberele drăcești;
Bucură-te, alungare a toată răutatea;
Bucură-te, dulce cântare a toată Rusia;
Bucură-te, mângâietor al sfintelor mănăstiri;
Bucură-te, cel ce ne întărești și pe noi, sărmanii;
Bucură-te, Sfinte Luca, vrednicule de minunare!

Condac 13

O, prealăudate Părinte, culme a episcopilor și rugător pentru toată lumea, nu înceta a mijloci pe lângă Iisus Hristos Dumnezeu ca să ne dăruiască iertare de păcate, încât să strigăm fierbinte: Aliluia! (de 3 ori se citește condacul 13)

RUGĂCIUNE PENTRU BOLNAV

Sfinte Ierarhe mărturisitor, învățătorule al adevărului și doctore fără de arginți, Sfinte Luca, ție plecăm genunchii sufletului și ai trupului și căzând la cinstitele și tămăduitoarele tale moaște pe tine te rugăm precum fiii pe tatăl lor: auzi-ne pe noi, păcătoșii, cinstite părinte, și du rugăciunea noastră la Milostivul și Iubitorul de oameni Dumnezeu, ca unul care stai înaintea Lui dimpreună cu sfinții toți. Credem că ne iubești

cu aceeași dragoste cu care ai iubit pe frații tăi când viețuiai în această lume.

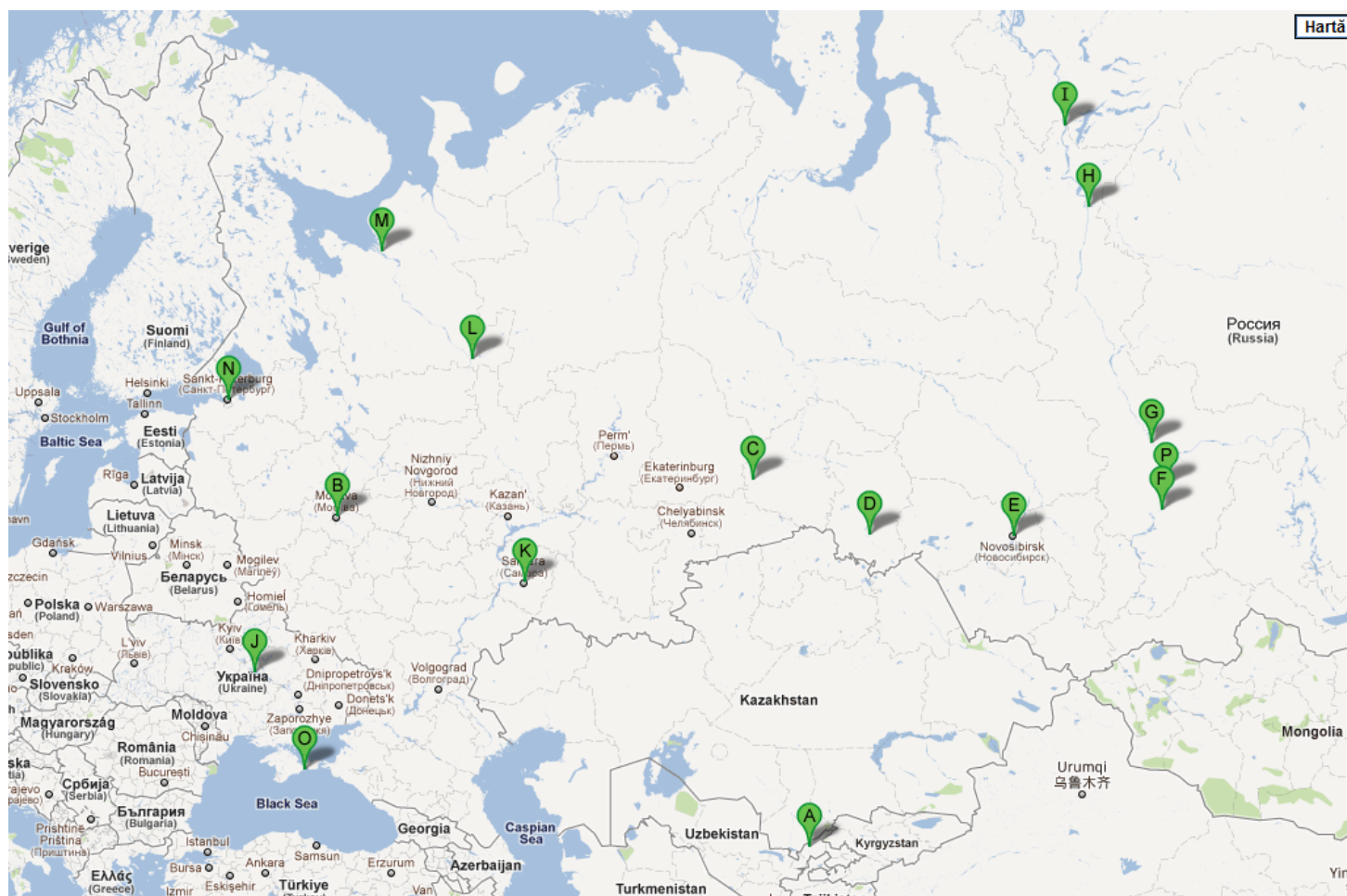
Meșteșugul doctorilor stăpânind, în multe rânduri - cu ajutorul harului - suferințele celor bolnavi ai vindecat, iar după cinstita ta adormire, Stăpânul tuturor a arătat moaștele tale izvor de tămăduire: că felurite neputințe se vindecă și putere se dăruiește celor ce cu evlavie le sărută și cer dumnezeiasca ta mijlocire.

Pentru aceasta, ne rugăm cu căldură ție, care ai primit harul tămăduirilor: pe fratele nostru (numele celui bolnav) cel bolnav și cumplit înviforat de suferință cercetează-l și vindecă-l de neputința ce-l stăpânește.

Cu totul cinstite și preasfinte Părinte Luca, nădejdea celor bolnavi, care zac în patul durerii, nu uita de fratele nostru (numele) și dăruiește-i vindecare, iar nouă tuturor cele spre bucurie, ca și noi dimpreună cu tine să slăvim pe Tatăl și pe Fiul și pe Sfântul Duh, o Dumnezeire și o Împărăție, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Poze și imagini

Traseul exilului (a se lua în calcul că există situații în care Sfântul Luca a făcut drumuri înapoi, de exemplu de la E la F, apoi de la F la E, trasee care nu au putut fi redată grafic pe hartă din cauza suprapunerilor. De asemenea, unele locații nu au putut fi reprezentate datorită dispariției lor: sate mici și comune vechi).

Harta poate fi accesată la următorul link (deși puteți întâmpina probleme dacă folosiți Internet Explorer ori va trebui să o accesați de mai multe ori până se încarcă total): <http://goo.gl/f6HSO>

Locațiile exilului

- A Taşkent, Regiunea Taşkent, Uzbekistan ×
- B Rusia, Moscova ×
- C Rusia, Tyumenskaya oblast', Tiumen ×
- D Rusia, Omskaya oblast' ×
- E Rusia, Novosibirskaia oblast', Novosibirsk ×
- F Rusia, Krasnoïarsk ×
- G Rusia, Ținutul Krasnoiarsk, Eniseysk ×
- H Venäjä, Krasnojarskin aluepiiri, Turuhansk ×
- I Rusia, Ținutul Krasnoiarsk, Plakhino ×
- J Cherkasy, Cherkas'ka, Ukraine ×
- K Rusia, Samarskaya oblast', Samara ×
- L Rusia, Regiunea Arhangelsk, Kotlas ×
- M Rusia, Regiunea Arhangelsk, Arhangelsk ×
- N Rosja, Petersburg ×
- O Teodosia, Крым, Ucraina ×
- P Россия, Красноярский край, Большая Мурт ×

Adăugați o destinație - Afișați opțiunile

Locațiile exilului pot fi vizualizate accesând următorul link (cu aceleași peripeții ca și primul de sus): <http://goo.gl/Lc42n>

Sotia lui - Ana Vasilevna.

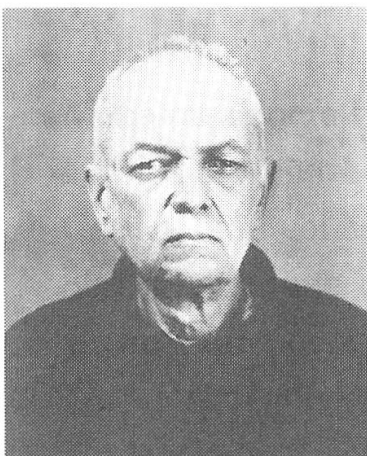

*Valentin Voino-Iasenețkii,
în jurul anului 1910*

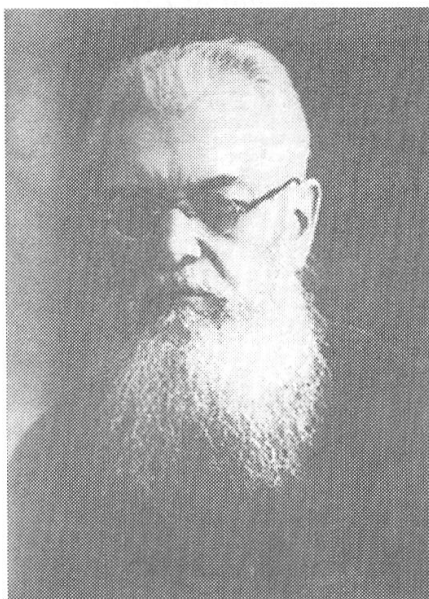
*În rândul al treilea, al doilea din dreapta, Valentin Voino-Iasenețkii
în drum spre frontul ruso-japonez, 1904*

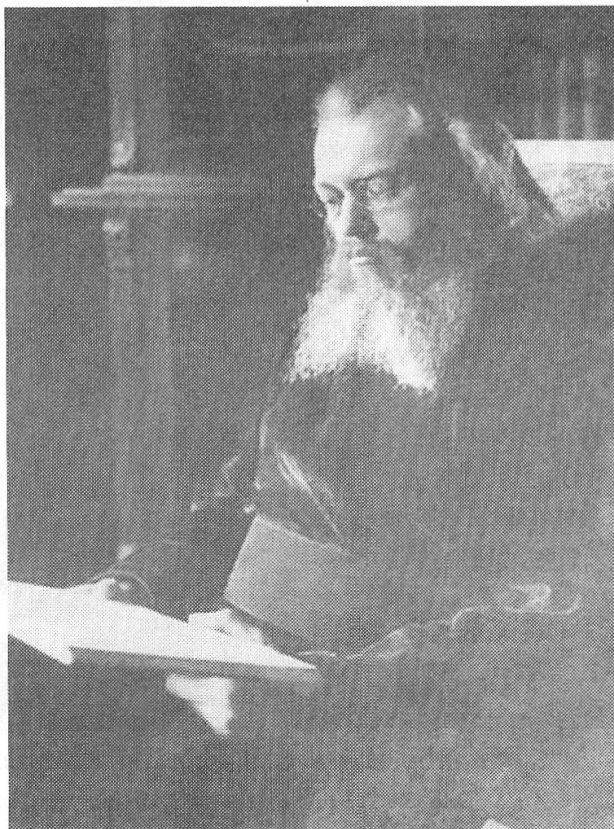
*Episcopul Luca. Taşkent,
închisoarea NKVD, 1939*

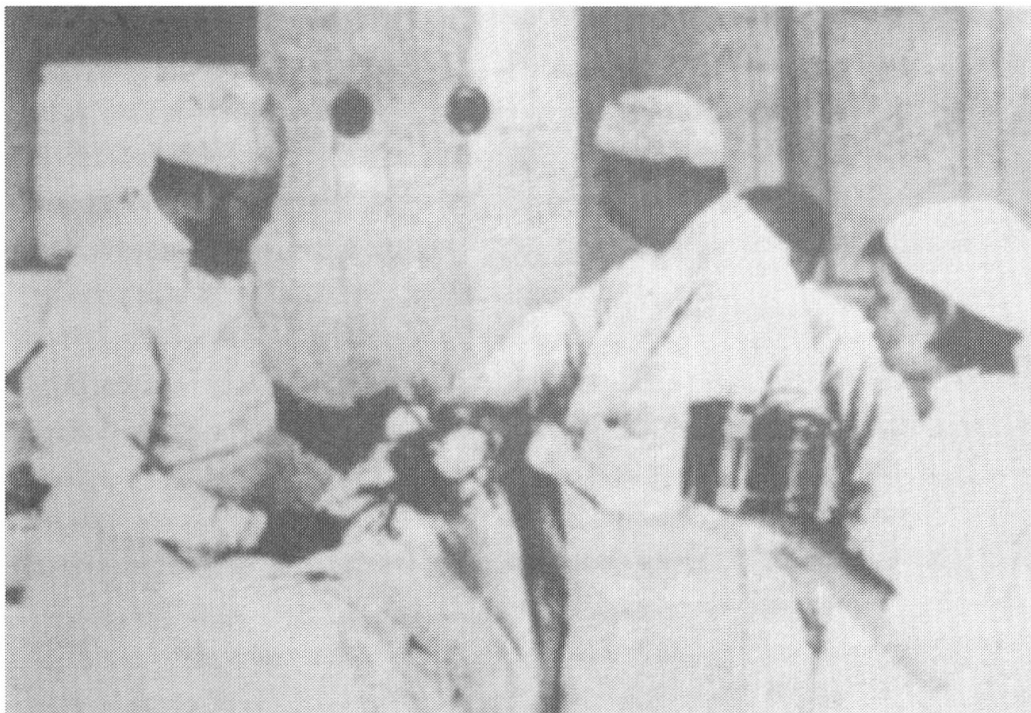

Episcopul Luca, 1923

Sfantul Luca preot

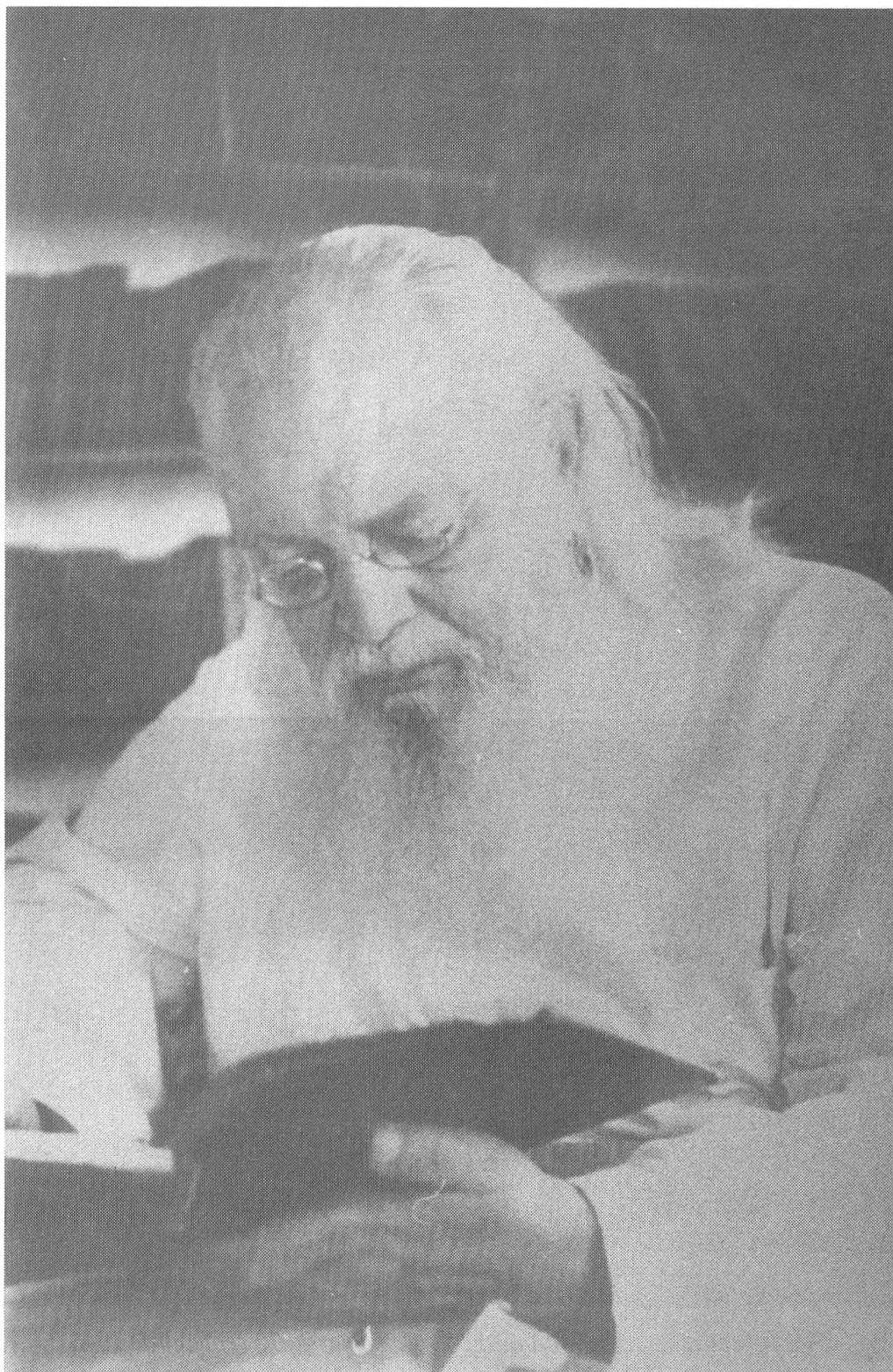

Sfântul Luca în sala de operație

Sfântul Luca cu personalul medical, Krasnoiarsk, 15 septembrie 1943

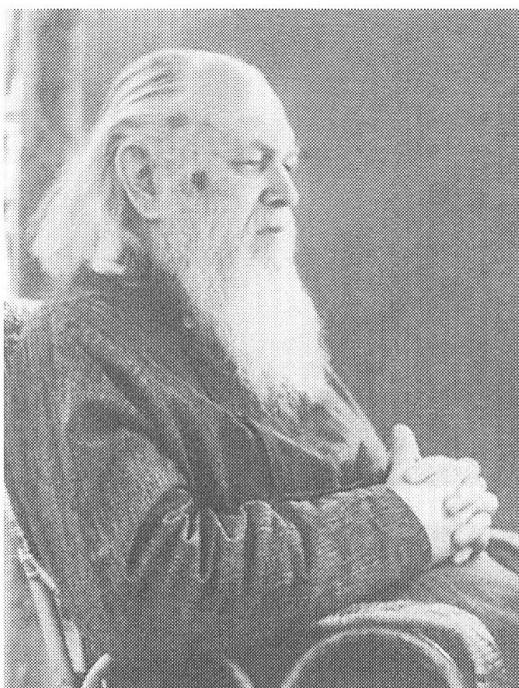

Sfântul Luca citind

*Sfântul Luca
în biserică,
Crimeea,
anii '50*

Sfântul Luca rugându-se

*Arhiepiscopul Luca al Crimeii
în timpul predicii*

Mormântul Sfântului Luca

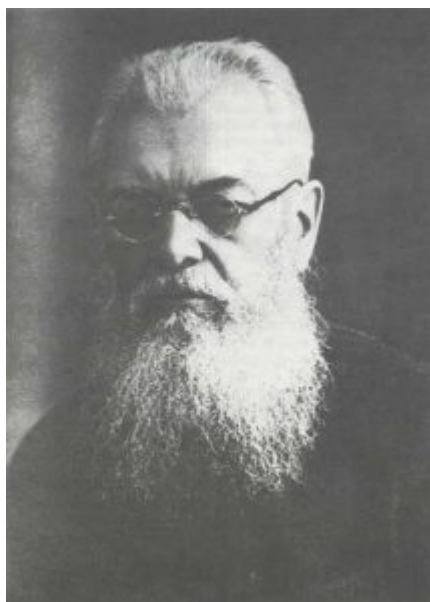

*Racla cu moaștele
Sfântului Luca al Crimeii*

În exil.

La închisoare.

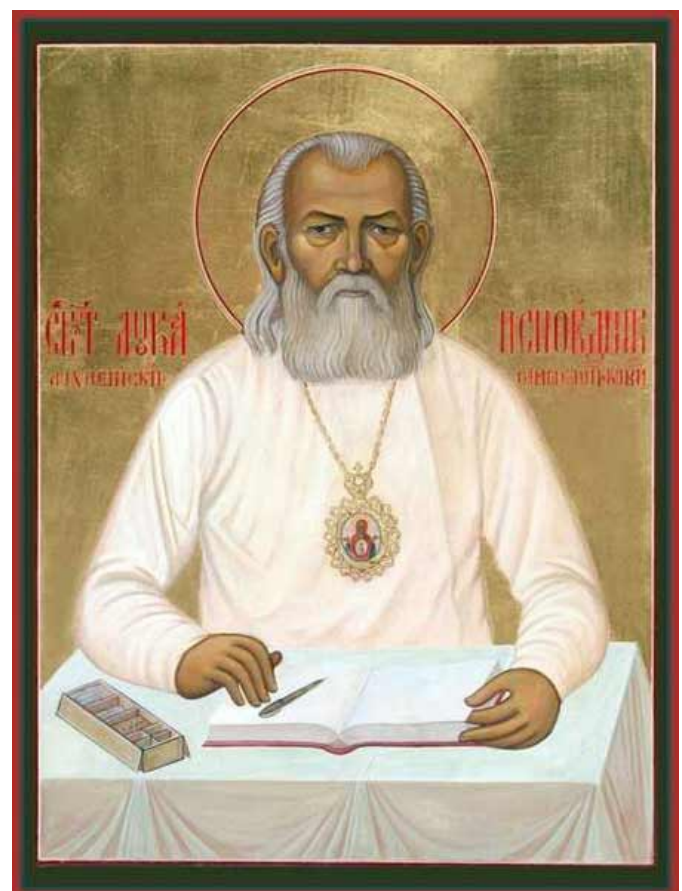

†
 Доктору Василию
 Александровичу
 Башурову
 на добрую память
 Архиепископ
 Лука
 12-IV 46.

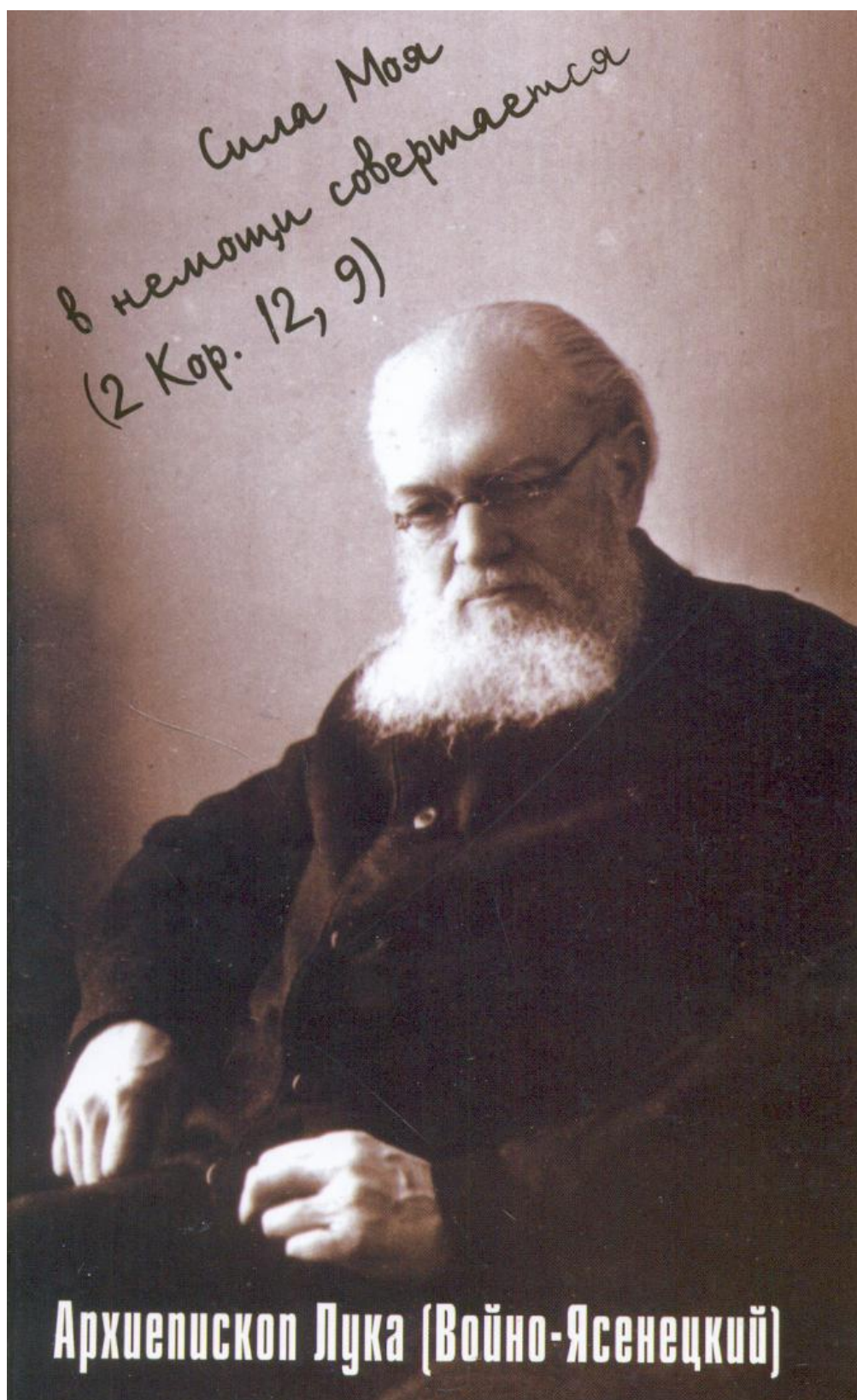

Архиепископ Лука в окружении паствы

Casa în care a locuit. În prezent, transformată în biserică.

Alte informații puteți găsi aici <http://sfantulluca.blogspot.com/>